

Doktor Mårten Luthers
Lilla Ratefes
med
fort utveckling.

Af Kongl. Maj:t gillad och stadfäst den 11 Oct. 1878.

Stockholm 1880,
Kongl. Boktryckeriet,
P. A. Norstedt & Söner.

Ziaab Feltman.

Doktor Mårten Lutherus

Ulfseb Katefesa

alkan

åuekes åpatusain,
mi taw qwuorlota.

8.
Kongalats Majestätast puorren waldetum ja nan-
notowum 11 Oktober 1878.

Stockholm 1880,
Kongalats Kirjetjuorgemtsajen,
P. A. Norstedt ja Pardneh.

Doktor Mårten Luthers
Lilla Katekes.

Första Huswudstycket.

Tio Guds Bud.

Första Budet.

Du skall inga andra gudar haftwa
för mig.

Hwad är det?

Vi skola frukta och älska Gud öfwer allting och sätta all tro och lit till honom.

Andra Budet.

Du skall icke missbruка Herrens din
Guds namn; ty Herren skall icke låta
honom blifwa ostraffad, som hans
namn missbrukar.

Hwad är det?

Vi skola frukta och älska Gud, så att
vi icke bruка hans namn till onda önsningar,
swordom, widsepelse, lögn och bedrägeri;
utan åkalla det i all nöd, bedja,
tacka och lofwa.

Tredje Budet.

Tänk på, att du helgar hwiloden.

Hwad är det?

Vi skola frukta och älska Gud, så att
vi icke föralkta predikan och Guds ord;

Doktor Mårtens Lutherusa

S. Utseb Ratefesa.

Wuostas Åiwepekkie.

Jubmela Låke Buda.

Wuostas Buda.

Ton ih kalka etja jubmelit adnet
mo åndan.

Mi lä tat?

Mi kalkap kaiki paigel pallat ja etset
Jubmelaw, ja pejat kaik jakkow ja tårwow
so nala.

Nubbe Buda.

Ton ih kalka tåssjen waldet Herran
to Jubmela namaw; jutte Herra i
kalka lnoitet so pakateke, kütte alde
namaw tåssjen walda.

Mi lä tat?

Mi kalkap pallat ja etset Jubmelaw,
wai äp aue alde namaw paha sawatasaita,
karroi, tidestallemi, kelestebmai ja pettemi;
walla kalkap tjuorwotet taw kaik hete sinn,
räkkålet, kitet ja rampat.

Kålmad Buda.

Muitaje, wai ton ailesen anah
lieggastem peiwew.

Mi lä tat?

Mi kalkap pallat ja etset Jubmelaw,
abma tåssjen adnep predikow ja Jubmela

utan hålla det heligt, gerna höra och
lära det.

Fjerde Budet.

Du skall hedra din fader och din
moder, på det dig må väl gå och
du må länge lefva på jorden.

Hwad är det?

Vi skola frukta och älska Gud, så att
vi icke föralkta eller förtörna våra föräldrar
och herrar; utan hålla dem i wördnad,
tjena dem, lyda dem, älska dem och hafwa
dem för ögonen.

Femte Budet.

Du skall icke dräpa.

Hwad är det?

Vi skola frukta och älska Gud, så att
vi icke skada vår nästa till hans lif eller
bryta mot honom; utan hjälpa och biträda
honom i alla faror och lefnadsbehov.

Sjette Budet.

Du skall icke göra hor.

Hwad är det?

Vi skola frukta och älska Gud, så att
vi föra ett lyskt och tuftigt lefwerne både
med ord och gerningar, och att hvar och
en älskar och ärar sin äkta maka.

Sjunde Budet.

Du skall icke stjåla.

pakow; walla kalkap adnet tav ailesen,
mielast tav fullat ja åppat.

Neljad Buda.

Ton kalkah kudnetet attjadt ja
ednadt, wai tunji puorist sjaddali
ja ton kulkew wiesolih ädnama nann.

Mi lä tat?

Mi kalkap pallat ja etset Submelaw,
wai äp tässjen ane mia aitigit ja her-
rait, jälla siaw måradatte; walla kalkap
siaw kudnen adnet, teudnahet siaw, kül-
dalet siaw, etset siaw ja adnet siaw tjalmi
åudån.

Witad Buda.

Ton ih kalka kaddet.

Mi lä tat?

Mi kalkap pallat ja etset Submelaw,
wai äp skadhaw taka mia qwoimien hägg-
gai, jälla so wuost medde; walla kalkap
wekketet ja måråtet so kalk wahagi finne
ja wiesoma tarbaswuotai finne.

Kotad Buda.

Ton ih kalka huorab takkaf.

Mi lä tat?

Mi kalkap pallat ja etset Submelaw,
wai adnep tjabbes ja fluornes wiesomaw
läbbatjak pakoi ja pargoikum, ja wai
fära lutte etsa ja kudnen adna kalats
qwoimes.

Kettjad Buda.

Ton ih kalka suoladet.

Hwad är det?

Vi skola frukta och älska Gud, så att wi icke borttaga eller med falska waror och swel draga till of vår nästas penningar och egodelar; utan förhjelpa dertill, att hans gods och näring må förlofras och beskyddas.

Åttonde Budet.

Du skall icke bära falskt wittnesbörd emot din nästa.

Hwad är det?

Vi skola frukta och älska Gud, så att wi icke beljuga, förråda, baktala eller illa herylta vår nästa; utan wi skola urskulda honom, tänka och tala väl om honom och tyda allt till det häfta.

Nionde Budet.

Du skall icke ha swa lust till din nästas hus.

Hwad är det?

Vi skola frukta och älska Gud, så att wi icke listigt stå efter vår nästas arf eller hus, eller under sken af lag och rätt till-egna of det; utan wi skola vara honom behjelplige, att han må sitt behålla och besitta.

Tionde Budet.

Du skall icke begära din nästas hustru, ej heller hans tjenare eller hans tjenarinna, ej heller hans ore, ej heller hans åsua, ej heller något hwad honom tillhörer.

Mi lä tat?

Mi kalkap pallat ja etset Submelaw,
wai äp eritwalde jälla tarok åsafin ja pet-
temin etjame wuollai puolte mia qwuoi-
men pednikit ja tawerit; walla kalkap wef-
ketet tasa, wai so tawer ja wiesom-rade
luli lassanet ja warjelowet.

Aktsad Buda.

Ton ih kalka qwuoddet falskes wit-
tenastemew qwuoiimat wuoste.

Mi lä tat?

Mi kalkap pallat ja etset Submelaw,
wai äp keleste, pette, påktjost håla mia
qwuimew, jälla puolte so nala paha sa-
kaw; walla kalkap kåbdotet so, ussjötet ja
hålat puorew so pirra ja tjelgestet kaikit
puoremusai.

Aktsad Buda.

Ton ih kalka ustow adnet qwuoi-
mat kåtai.

Mi lä tat?

Mi kalkap pallat ja etset Submelaw,
wai äp fluokasift piwde qwuimame ar-
bew jälla kåtew, jälla mainak wuokin,
te ko laga ja reftasa tsagge, tait etjame
wuollai puolte; walla kalkap sunji wefken
årrot, wai son åmites luli aimon adnet
ja niftet.

Låkad Buda.

Ton ih kalka ustotet qwuoiimat nis-
sunaw, jälla alde teudnaraw, jälla
alde tärðnow, jälla alde wuoksw,
jälla alde åsnaw, jälla maitek taste,
mi so lä.

Hvad är det?

Vi skola frukta och älska Gud, så att vi icke draga, locka eller tubba ifrån vår nästa hans hustru eller tjenstefolk m. m.; utan förmana och tillhålla dem att förblifwa och troget göra hvad deras pligt fordrar.

Hvad säger nu Gud om alla dessa bud?

Det säger han:

Tog Herren din Gud är en stark hämnare, den som söker fädernas misgerning in på barnen allt in till tredje och fjerde led, de som mig hata; och gör barmhärtighet uppå många tusende, som mig hafwa kär och hålla mina bud.

Hvad är det?

Gud hotar att straffa alla dem, som öfverträda dessa bud; derföre skola wi frukta för hans straff, så att wi icke bryta mot hans bud. Men sin nåd och allt godt lofwar han dem, som hålla dessa bud; derföre skola wi älska honom, förtrösta på honom och gerna lefwa efter hans bud.

Andra Hufwudstycket.

Trons Artiklar.

Första Artikeln.

Om Gud Fader och Skapelsen.

Tog tror på Gud Fader, allsmägtig, himmelens och jordens skapare.

Mi lä tat?

Mi kalkap pallat ja etset Submelaw, wai äp keje, allote jälla fluokke mia qwovoimest alde nissunaw jälla teudnarit j. w.; walla kalkap wakotet ja wiggatet siaw tasa, wai lulin ärrot ja jakkosift takkat mait sia wälkogeswuot rauka.

Mait jatta tal Submel kaiki tai budai pirra?

Tait jatta son:

Mon Herra to Submel läw wekkes haddoteje, kuppe åtsåw aitigi assit manai nala fitt kalmiad ja neljad puolwai, taiti kuteh mo wasjoteh; ja takaw armokeswuotaw mådde tu- sanita, kuteh mo etseh ja aneteh mo budait.

Mi lä tat?

Submel aita, jutte son fitta pakatet kaifik sijaw, kuteh tait budait paigel-maneh; tantet kalkap pallat alde pakatusast, abnia meddep alde budai wuoste. Walla armos ja kaik puorit täiwota son siji, kuteh tait budait aneteh; tantet kalkap etset so, tärwot so nala ja mielast wie- sot alde budai mielde.

Nubbe Niwepekkhe.

Jakkalwasan Artikelah.

Wuostas Artikel.

Submel Attjen ja Sjudnijeteme pirra.

Mon jaklaw Submel Attjen, kaik- wekkes, almen ja ädnamen sjudnije- teje nala.

Hwad är det?

Jag tror, att Gud har skapat mig och alla warelser, gifwit mig kropp och själ, ögon, öron och alla lemmar, förfnuft och alla finnen; och att han ännu håller det vid magt; dertill försörjer mig rikligen och dagligen med kläder och föda, hus och hem m. m. och med allt det jag till timlig näring behöfwer, samt beffärmar och bewarar mig för skada, farlighet och allt ondt. Och detta allt af sin blotta nåd och faderliga godhet, utan all min förflytan eller wärdighet. För hwilket allt jag är pligtig att tacka och lofwa, lyda och tjena honom. Det är wisserligen sant.

Andra Artikeln.

Om Guds Son och Återlösningen.

Jag tror på Jesus Kristus, Guds ende Son, vår Herre, hwilken afslad är af den Helige Ande, född af jungfru Maria, pint under Pontius Pilatus, försäst, död och begravwen, nederstigen till helvetet, på tredje dagen uppstånden igen ifrån de döda, uppstigen till himla, sittande på allsmägtig Guds Faders högra hand, dädan igenkommande till att döma lefvande och döda.

Hwad är det?

Jag tror, att Jesus Kristus, sann Gud, född af Fadern i ewighet, och tillika sann menniska, född af jungfru Maria, är min Herre, hwilken förlossat, förvärvat och wunnit mig, förtappade och fördömda men-

Mi lä tat?

Mon jaffaw, atte Submel lä sjudnjetam
mo ja kaik åmit, waddam munji rubma-
haw ja sielow, tjalmiit, pesjut ja lattasit,
jerbmew ja kaik mielait; ja atte son tait
ain pajasaneta; tasa ai måråta mo walljet
ja färt peiwen piktasin ja piebmoin, kåtin
ja wiesoin j. w. ja kaik taina, maw ai-
kasats wiesomi tarbahaw, fatte ja war-
jela mo skadhaast, wahagest ja kaik pahaast.
Ja tait kaik takka son tjelg armostis ja
attjelats puorewuotastis, wana kaik mo
anseteme ja wuokaswuotataka. Juoi kaiki
åudåst mon län wälkoges so litet ja
hewetet, karodet ja teudnahet. Tat lä wis-
sast sadnes.

Nubbe Artikel.

Submela Pardnen ja Lånesteme pirra.

Mon jaffaw Jesus Kristusen, Sub-
mela aina Pardnen, mia Herran
nala: kütte lä sakkanum Ailes Wuoi-
genest; rägatum neida Mariast; wai-
wetum Pontius Pilatusa wuolen;
krusfinauletum, jabmam ja gruop-
tetum; wuolosluoitadam helvetti;
kålmad peiwen wast pajastjuodtje-
lam jabmeki lutte; pajaswuolgam
albmai; tjäkkahemen kaikwelless Sub-
mel Attjen ålkes keta nann; tåb-
belt wast påtejen duobmetjet wiesojit
ja jabmekit.

Mi lä tat?

Mon jaffaw, atte Jesus Kristus, sadnes
Submel, rägatum Attjest ikalats aikest, ja
ai sadnes almats, rägatum neida Mariast,
lä mo Herra, kütte lä tjäutam, lånestam
ja widnum mo, eritlappom ja duobmetum

niska, ifrån alla synder, ifrån dödens och djefwulens våld, icke med guld eller silfwer, utan med sitt heliga och dyra blod och med sitt ofskyldiga lidande och död; på det jag skall vara hans egen, blifwa och lefwa under honom i hans rike och tjena honom i ewig rättfärdighet, ofskuld och salighet, såsom han är uppstånden ifrån döden, lefwer och regerar i ewighet. Det är wisserligen sant.

Tredje Artikeln.

Om den Helige Ande och Helgelsen.

Jag tror på den Helige Ande; en helig, allmänelig kyrka, de heligas samfund; syndernas förlåtelse; de dödas uppståndelse och ett ewigt lif.

Swad är det?

Jag tror, att jag icke af mitt eget förnuft eller kraft kan tro på Jesus Kristus, min Herre, eller komma till honom; utan den Helige Ande har fallat mig genom evangelium, upplyst mig med sina gåfwor, helgat och behållit mig i en rätt tro; såsom han fallar, församlar, upplyser, helgar hela kristenheten på jorden och i Jesus Kristus behåller och bewarar henne i en rätt tro. I hwilken kristenhet han dagligen och mildeligen förläter mig och alla trogna alla synder, och skall på den yttersta dagen uppwärka mig och alla döda, samt gifwa mig och alla trogna i Kristus ett ewigt lif. Det är wisserligen sant.

almatjaw, kaikaist suddoist, jabmemest ja
pårgala famost, i gällin jälla silbain, ainat
ailes ja diwras warainis ja etjas mai-
netes tierdemin ja jabmemin; tantet, wai
mon lulin sjaddat alde åbmen, årröt
ja wiesot so wuolen alde rikan ja teud-
nahet so ekewe reftesfärdogwuotan, mai-
neteswuotan ja salogwuotan, nån fo son
jabmemest pajastjuodtjelam lä, wieso ja
tårjo ekewen aikai. Tat le wissast sadnes.

Kålmad Artikel.

Ailes Wuoigenen ja Ailesteme pirra.

Mon jaklaw Ailes Wuoigenen
nala; alka ailes, kaikasats kyrkon,
ailefi sebrewuotan; suddoi andagas-
luoitemen; jabmeki pajastjuodtjele-
men ja ekewen ellemen.

Mi lä tat?

Mon jaklaw, atte mon iw etjam jerb-
mest jälla famost matte jakket Jesus Kri-
stußen, mo Herran nala, jälla våtet so
käik; walla Ailes Wuoigenes lä mo kått-
jom evangeliuma tjada ja pajastjuouketam
etjas waddafikum, ailestam ja anetam mo
reftes jakko finn; nån fo son kåttjo, tjågga,
pajastjuouka, ailesta åbbå kristalatswuotaw
ädnama namn ja Jesus Kristusa finne aneta
ja warjela so reftes jakko finn. Juon
kristalatswuotan son munji ja kaikit jak-
kolatjaita peiwest peiwai armosift anda-
gasluoita kaikit suddoit, ja kalka mange-
mus peiwen pajasrässot mo ja kaikit jab-
mekit, ja waddet munji ja kaikit jakkolatjaita
Kristusa finne ekewen ellemaw. Tat lä
wissast sadnes.

Tredje Hufwulstycket.

Herrens Bön.

Fader vår, som är i himlom.

Hwad är det?

Gud will härigenom med mildhet uppmuntra oss, att vi skola tro, att han är vår rätte fader och vi hans rätta barn, på det vi skola bedja honom trösteligen och med all tillförsigt, såsom goda barn sin älskelige fader.

Första Bönen.

Helgadt warde ditt namn.

Hwad är det?

Guds namn är i sig sjelf heligt; men vi bedja i denna bön, att det äfwen må hållas heligt hos oss.

Huru sker det?

När Guds ord läres rent och klart, och vi derefter lefwa heligt, såsom Guds barn egnar; det gif oss, käre himmelske Fader! Men den som lärer och lefwer annorlunda, än Guds ord lärer, han ohelgar ibland oss Guds namn; derför bewara oss, o himmelske Fader!

Andra Bönen.

Tillkomme ditt rike.

Hwad är det?

Guds rike kommer väl af sig sjelf vår bön förutan; men vi bedja i denna bön, att det må komma äfwen till oss.

Huru sker det?

När vår himmelske Fader gifwer oss sin Helige Ande, att vi genom hans nåd sätta

Kålmad Niwepekk.

Herran Råkkålwas.

Attje mian, jukko läh alme sinn.

Mi lä tat?

Tubmel sitta taina libbesift njuoratet miaw, wai jakkalime, atte son lä mia refkes attje ja mi läp alde refkes manah, wai lulime jaffleslakai ja kaič tårwoina fo råkkålet, nån fo puore manah etseles attjesa.

Wuoostas Råkkålwas.

Ailesen sjaddus to namma.

Mi lä tat?

Tubmela namma lä etjastes ailes; walla mi råkkålep tan råkkålwasan, wai tat ai mia lunne luli ailesen adnetowet.

Kokte sjadda tat?

Kåsse Tubmela pakö rainasift ja tjelgasift åpatowa, ja mi tan mielde wiejop aileslakai, nån fo Tubmela manaita berri; tav wadde miij, puore almen Attje! Walla kutte åpata ja wiejo etjalakai, fo Tubmela pakö åpata, son vailesta Tubmela namaw mia kassan; taste warjele miaw, o almen Attje!

Nubbe Råkkålwas.

Påtus to rika.

Mi lä tat?

Tubmela rika påta mai etjastes wana mia råkkålmetaka; walla mi råkkålep tan råkkålwasan, wai tat ai mia kåik påtali.

Kokte sjadda tat?

Kåsse mia almen Attje wadda miij etjas Ailes Wuoigenasaw, wai mi alde armo

tro till hans heliga ord, så att wi lefwa
gudeligt här i tiden och saligt i ewig-
heten.

Tredje Bönen.

Ske din wilje, såsom i himmelen,
så och på jorden.

Hwad är det?

Guds goda och nådiga wilja sfer wäl
vår bön förutan; men wi bedja i denna
bön, att den må sse äfwen hos oss.

Huru sfer det?

När Gud bryter och förhindrar vår kötts-
liga wilja och förtager allt ondt råd, djef-
wulens och werldens anslag, hwilka icke
tillstädja, att wi helga Guds namn, och
att hans rike må komma till oss; och när
han styrker och behåller oss fasta i sitt ord
och i tron i alla våra liffsdagar. Detta
är hans goda och nådiga wilja.

Fjerde Bönen.

Vårt dagliga bröd gif oss i dag.

Hwad är det?

Gud gifwer wäl utan vår bön dagligt
bröd åt alla menniskor, jemwäl de onda;
men wi bedja i denna bön, att wi måtte
erkänna denna Guds wälgerning och med
tacksamhet undfå vårt dagliga bröd.

Hwad är dagligt bröd?

Allt det, som tillhör lifswets uppehälle
och nødtorft, såsom mat och dryck, kläder,
hus och hem, åker, boskap och bohag, gods

tjada jaklep alde ailes pakoi, nån atte mi wiesop jubmelwuokasilt tadne aiken ja sa-
logen ekewen aiken.

Kålmad Råkkålwas.

Sjaddus to situd, fo alme sinn,
nån ai ädnama nann.

Mi lä tat?

Jubmelen puorre ja arbmoles situd sjad-
da mai wana mia råkkålemetaka; walla mi
råkkålep tan råkkålwasan, wai tat ai mia
lunne sjaddali.

Kökte sjadda tat?

Kåsse Jubmel tåja ja ajeta mia ådtje-
lats situdaw ja eritwalda kaik paha radit,
pärgala ja wäralda padtjemit, kuteh äh
paja miaw ailestet Jubmela namaw, ja
alde rikaw mia kaik pätet; ja kåsse son
weksota ja nanost aneta miaw pakonis
ja jalko sinn kaik mia wiesompeivi. Tat
lä so puorre ja arbmoles situd.

Neljad Råkkålwas.

Mia färtpeiwasats laipew wadde
miji udne.

Mi lä tat?

Jubmel wadda mai mia råkkåleme wana
färtpeiwasats laipew kaikit almatjita, ai
taiti pahatti; walla mi råkkålep tan råk-
kålwasan, wai lusime tåbdåstet tav Jub-
mela puoretakow ja kitemin tuostot mia
färtpeiwasats laipew.

Mi lä färtpeiwasats laipe?

Kaik tat, mi kullo häggan pajasanetušai
ja tarbaswuotai, nån fo piebmo ja jukkamus,
pikkasah, kåte ja wiesso, pälto, älo ja kaud-

och penningar, from maka, fromma barn, fromt tjenstefolk, god och trogen öfwerhet, god styrelse, god och tjenlig wäderlek, fred, helsa, tuft och ära, goda wänner, trogna grannar och mera sådant.

Femte Bönen.

Doch förlåt os våra skulder, såsom
och wi förlåta dem os skyldige åro.

Hwad är det?

Wi bedja i denna bön, att vår himmelske Fader icke ville se till våra synder och för deras skull wägra os vår bön; ty wi äro icke wärde det wi begära, kunna icke heller förtjena det; utan att han wille gifwa os det alltsammans af sin nåd; ty wi synda i mångahanda måtto dagligen och förtjena intet annat än straff. Så wilja och wi deremot af hjertat förlåta och gerna göra dem godt, som bryta emot os.

Sjette Bönen.

Doch inled os icke i frestelse.

Hwad är det?

Gud frestrar ingen; men wi bedja i denna bön, att Gud wille beskydda och bewara os, att djefwulen, werlden och vårt eget fött icke må bedraga och förföra os till wanstro, förtwiflan och andra svåra synder och laster; men om wi dermed försökas, att wi då icke låta os öfwerwinnas, utan strida mot dem och ändtligen behålla segern.

neh, tawer ja pednikah, puore falatsqwuome, puore manah, puore teudnarah, puore ja jalkoles åtvalatjah, puore tårgotem, puore ja sjättok talke, rafe, warreswuot, tjabbes tapeh ja kudne, puore wänakah, jalkoles grannah ja wiel taggarah.

Witad Råkkålwas.

Ja luoite mijj mia laikoit andagas, nån ko ai mi luoitep mia wålkolatjita.

Mi lä tat?

Mi råkkålep tan råkkålwasan, wai mia almen Altje i lulu fättjat mia suddoit ja sia tet nadot mia råkkålwasaw; jutte mi äp lä wuokahåtjot maite adnop, äpke mate tait ansetet; walla wai son fitali kalk tait mijj waddet armostes; jutte mi färta peiwen måddelakai suddow taffap ja äp ansete etjadaw ko pakatusaw. Tan wuoste mi ai fittap waimost andagasluonet ja mielastame puorit taffat siji, kuteh mia wuoste mäddeh.

Kotad Råkkålwas.

Ja ale sislaide miaw fättjalebmai.

Mi lä tat?

Jubmel i fättjale kutewen; walla mi råkkålep tan råkkålwasan, wai Jubmel fitali miaw fättet ja warjelet, abma värgal, wårald ja mia etjame ådtje petta ja tjajeta miaw wadnajalkoi, qwuoktafallami ja etja waftes suddoiti ja mäddoiti; walla jus mi taikum fättjalowep, abma te pajap etjame widnetallat, walla wai tårolime tai wuoste ja mangemusta widnaren sjaddalime.

Sjunde Bönen.

Utan fräls os ifrån ondo.

Hwad är det?

Vi bedja slutligen i denna böñ, att vår himmelske Fader wille förlössa os ifrån allt ondt och farligt både till kropp och själ, gods, heder och ära m. m. och på sistone, när stunden är kommen, gifwa os en salig häданfärd och nådeligen taga os af denna förgedal till sig i himmelen.

Amen.

Hwad är det?

Att jag skall vara wiñ derom, att sådana böner äro vår himmelske Fader behagliga och hörda af honom; ty han har sjelf befalt os bedja så, och lofvat, att han will höra os. Amen, amen, det är: ja, ja, det skall så ske.

Fjerde Hufvudstycket.

Döpelsens Sakrament.

1.

Hwad är döpelsen?

Döpelsen är icke blott watten, utan ett watten, förordnadt genom Guds bud och förbundet med Guds ord.

Hvilket är detta Guds ord?

Det vår Herre Jesus Kristus säger i Mattei sista kapitel:

Gå ut och lären alla folk, och döpen dem i namn Faders och Sons och den Helige Andes.

Kettjad Råkkålwas.

Walla warjele miaw pahast.

Mi lä tat?

Mi råkkålep mangemusta tan råkkålwasan, wai mia almen Attje luli miaw tjäutet kaik pahast ja wahagest läbbatjat rubmaha ja sielo, tawera ja kudne kautoi j. w. ja äskan, kässe jabmemaike påta, waddet miij salog jabmemaw ja armost waldet miaw tate waiwes wäraldest etjas lusa albmai.

Amen.

Mi lä tat?

Wai mon kalkaw leklet wisses tan nala, atte taggar råkkålwasah läh mia almen Attjai likogasah ja suste fullosowum; jutte son ets lä fättjom miaw näute råkkålet ja tåiwotam, atte son sitta miaw fullat. Amen, amen, tat lä: ja, ja, tat kalka nåu sjaddat.

Neljad Åiwepekkē.

Kastateme Sakramenta.

1.

Mi lä fastates?

Kastates i lä koros tjatse, walla tjatse, mi lä Submela buda sinn fättjotowum ja Submela pakoin aktetum.

Kutte lä taat Submela pako?

Tat, juob mia Herra Jesus Kristus jatta Matteusa mangemis kapitelen:

Wadset ulkos ja åpatet kaikit almatjat, ja kastatet siaw Attjen ja Pardonen ja tan Ailes Wuoigenen naman.

2.

Hwad nyttा medför döpelsen?

Döpelsen werkar syndernas förlåtelse, frälsar ifrån döden och djefwulen och gifwer ewig salighet åt alla dem, hwilka tro det, som Guds ord och löften innehålla.

Hwilka äro dessa Guds ord och löften?

De, hwilka vår Herre Jesus Kristus säger i Marci sista kapitel:

Den der tror och blifwer döpt, han skall warda salig; men den der icke tror, han skall warda fördömd.

3.

Huru kan watten åstadkomma en så kraftig werkan?

Watnet werkar det wisserligen icke, utan Guds ord, som är med och när watnet, och tron, som omfattar det med watnet förenade ordet och förtröstar derpå; ty utan Guds ord är det blott watten och ingen döpelse, men med Guds ord är det en döpelse, det är: ett nåderikt lìfwets watten och ett bad till ny födelse i den Helige Ande, såsom aposteln Paulus säger till Titus i det tredje kapitlet:

Efter sin barmhertighet gjorde han os saliga genom den nya födelsens bad och den Helige Andes förnyelse, hwilken han öfwer os rifligen utgjutit hafwer genom vår Frälsare Jesus Kristus, på det vi skola rättfärdige warda genom hans nåd och arfwingar blifwa till ewinnerligt

2.

Mait aukit puolta fastates?

Kastates parga suddoi andagasluoitemaw, tjäuta jabmemest ja pärgelest ja wadda ekewe salogwuotaw kaikit siji, kuteh jakkeh mait Submela pakoh ja tåiwotasah sisadneh.

Kuteh läh taah Submela pakoh ja tåiwotasah?

Tah, juoite mia Herru Jesus Kristus jatta Markus mangemus kapitelen:

Etat, kuppe jakka ja fastatowa, son falka salogen sjaddat; walla tat, kuppe i jakke, son falka duobmetowet.

3.

Kokte matta tjatse taggar famokes pargow takkat?

Tjatse sadnasiit i taw taka, walla Submela pakoh, mi lä tjatsina ja tjatse finn, ja jakko, mi tuostota taw tjatsina aktetum pakow ja tan nala tårwostalla; jutte wane Submela pakotaka lä tat koros tjatse ja i lä fastates, walla Submela pakolina lä tat fastates, tat lä: armotiewas ellema tjatse ja passalwas ådåsist rägatebmai Ailes Wuigenen finne, nåu ko apostel Paulus jatta Titusi kalmad kapitelen:

Etjas armoleswuota mielde takai son miaw salogen ådåsist rägatemie passalwasa ja Ailes Wuigenen ådåsteme tjada, maiw son mia paigel walljast ulkosujorkotam lä mia Lånesteje Jesus Kristusa tjada, wai mi, rektessfärdogen takatum alde armo tjada, lulime arbolatjan sjaddat eke-

lif efter hoppet. Det är ju ett fast ord.

4.

Hwad betyder denna döpelse i watten?

Den betyder, att den gamla menniskan hos osz skall genom daglig ånger och båttring förgväfwas och dödas med alla synder och onda lustar, och en ny menniska åter dagligen framkomma och uppstå, hwilken i rätfärdighet och helighet skall lefwa för Gud ewinnerligen.

Hvar står det skrifwet?

Aposteln Paulus säger till Romarena i det sjette kapitlet:

Vi äro begrafne med Kristus genom dopet i döden, att, såsom Kristus är uppväckt ifrån de döda genom Faderns härlighet, så skola och vi wandra i ett nytt lefwerne.

Semte Hufwudstycket.
Altarets Sakrament.

1.

Hwad är altarets sakrament?

Altarets sakrament är vår Herres Jesu Kristi sanna lekamen och blod under bröd och win, osz kristna till att äta och dricka, af Kristus sjelf stiftadt och inrättadt.

wen ellemi tåiwo mielde. Tat lä
ham tjårges pako.

4.

Mait merki taggar kastates tjatse sinn?

Tat merki, atte wuoras almats mia
lunne kalka färtpeiwats sangarteme ja
puoreteme tjada haukatowet ja jametowet
kail suddoi ja paha ustoikum, ja ådå al-
mats peiwest peiwai waft paajanet ja tjuod-
tjelet, juok rektessärdogwuotan ja ailes-
wuotan ekewen aikai Tubbmela åudän wiesot
kalka.

Kåinne lä tat tjaletum?

Apostel Paulus jatta Romarita kota
kapitelen:

Mi läp kastatasä pakti Kristusa
jabmema sebrai gruoptetum suina,
wai, nån ko Kristus lä pajasråsotum
jabmeki lutte Altjen härloges famo
pakti, kalkap mi ai mannat ådå wie-
soma sinn.

**Witad Åiwepekkie.
Altaren Sakmenta.**

1.

Mi lä altaren sakmenta?

Altaren sakmenta lä mia Herran Jesus
Kristusa sadnes rubme ja warra laipe ja
wina wuolen, miji kristagafaita pårråt ja
jukkat, ets Kristusest kättjotum ja sispe-
jatum.

Hvar står det skrifvet?

Så skrifwa evangelisterna Matteus, Marcus, Lukas och aposteln Paulus:

Wår Herre Jesus Kristus i den natt, då han förrådd wardt, tog brödet, tackade, bröt det och gaf sina lärjungar och sade: tagen och äten; detta är min lekamen, som för eder utgifwen warder. Gören det till min åminnelse.

Sammalunda tog han och kalken, tackade och gaf sina lärjungar och sade: tagen och dricken häraf alle; denne kalk är det nya testamentet i mitt blod, som för eder och för många utgjutet warder till syndernas förslatelse. Så ofta som I det gören, gören det till min åminnelse.

2.

Hvad nyttja medför detta ätande och drickande?

Det gifwa de orden till känna: för eder utgifwen och utgjutet till syndernas förslatelse. Nemlig att syndernas förslatelse, lif och salighet genom dessa ord gifwas of i detta sakrament; ty der syndernas förslatelse är, der är och lif och salighet.

3.

Huru kan lekamligt ätande och drickande åstadkomma en så kraftig verkan?

Ätandet och drickandet werkar det wisseligen icke, utan orden, som här stå: för eder utgifwen och utgjutet till syndernas förslatelse. Hvilka ord, jemte det lekamliga ätandet och drickandet, äro det wä-

Kånnie lä tat tjaleatum?

Nånu tjaleh evangelistah Matteus, Markus, Lukas ja apostel Paulus:

Mia Herra Jesus Kristus tanijan, ko son pettetowai, waldi laipew, kiti, tåji tav ja waddi åpates-ålbmaitis ja jatti: waldet ja pärret; tat lä mo rubme, jukkotia åndåst ulkoswadde-towa. Takket tav mo muitolasen.

Nåute ai waldi son kalkew, kiti ja waddi åpates-ålbmaitis ja jatti: waldet ja jukket taste kaikah; tat kaalk lä tat ådå testamenta mo warra sinn, jukko tia ja mäddasi åndåst ulkosnjorkotowa suddoi andagasluoitemi. Man taiwai ti tav takkabetet, takket tav mo muitolasen.

2.

Mait aukit puokta taat päräm ja jukkam?

Taw tieteteh tah pakoh: tia åndåst ulkoswadde-tum ja ulkosnjorkotum suddoi andagasluoitemi. Tat lä: atte suddoi andagasluoitem, ellem ja salogwuot taa'i pakoi tjada wadde-toweh miji tan sakramenta sinn; jutte kånnie suddoi andagasluoitem lä, tanne lä ai ellem ja salogwuot.

3.

Kokte matta rubmelats päräm ja jukkam taggar famokes pargow takkat?

Päräm ja jukkam sadnasilt i tav takka, walla pakoh, kuteh tanne tjuodtjoh: tia åndåst ulkoswadde-tum ja ulkosnjorkotum suddoi andagasluoitemi. Kuteh pakoh, altan rubmelats pärämmin ja jukkamin,

sentliga i detta sakrament; ty den som sätter tro till dessa ord, han hafwer hwad de innehålla och lofwa, nemligen syndernas förlåtelse.

4.

Hwilken undfår detta sakrament wärdigt?

Allt fasta och lekamlien bereda sig hör wäl till en utwärtes anständighet; men wärdig och wäl beredd är blott den, som sätter tro till de orden: för eder utgifwen och utgjutet till syndernas förlåtelse. Men den som icke tror dessa ord, utan twiflar, han är owärdig och oskicklig, ty det ordet: **för eder**, fordrar idel trogna hjertan.

läh tan sakramentan åiwepelkeh; jutte tat,
futte jaffa taita pakoita, son adna mait
tah sisadneh ja tåiwoteh, nammatum sud-
doi andagasluoitemaw.

4.

Kutte tuosto tan sakramentaw wuokaslaikai?

Påråk årrot ja rubmelatslaikai etjas
karwetet lä mai ulkoldes sjätteswuot; walla
koros tat lä wuokas ja puorist karwes,
futte jaffa taita pakoita: tia åudåst ulkos-
waddetum ja ulkosnjorkotum suddoi an-
dagasluoitemi. Walla tat, futte tait pa-
koit i jakke, ainat qwuoktafalla, son lä
owuokas ja karwetkenna; jutte tat pako:
tia åudåst, rauka aiwe jaffkolats waimoit.

Kort utweckling
af
Doktor Mårten Luthers
Gilla Skatifikos.

Inledning.

1. Hvarför fallas du kristen?

Jag fallas kristen, emedan jag genom dopet är upptagen i Jesu Kristi församling och med församlingen tror och bekänner honom vara min Frälsare och Saliggörare.

2. Hvarifrån hemtas undervisningen om det som hör till din kristendom?

Från bibeln eller den heliga skrift.

3. Hwad är den heliga skrift?

Den heliga skrift är Guds ord, som genom den Helige Andes ingifwelse är skrifwet af profeter, evangelister och apostlar, oþ till undervisning, bättring, tröst och ewig salighet.

2 Petr. 1: 21. Ingen profetia är ännu framkommen af menniskowilja; utan de heliga Guds menniskor hafwa talat rörda af den Helige Ande.

2 Tim. 3: 16. All skrift, af Gud utgifwen, är nyttig till lärdom, till straff, till bättring, till tuftan i rättfärdighet.

Joh. 20: 31. Dessa äro skrifna, på det I skolen, att Jesus är Kristus, Guds Son, och att I genom tron skolen hafwa lif i hans namn.

Ånekes åpatus,

mi qwuorkota

Doktor Mårten Lutheruſa

S. Utſeb Kåtekeſaw.

Algo.

1. Mannes ton fättjotowah kristagasan?

Mon fättjotowah kristagasan, jutte
mon läw fastataſa tjada pajaswaldetum
Jesus Kristusa tjåggolwasai ja aftan
tjåggolwasain jafflaw ja tåbdåſtaw fo
etjam Låneſtejen ja Salogtaffejen.

2. Kåſte waldetowa åpatus tan pirra, mi
fullo kristalatswuotasadt?

Bibelefj jälla ailes tjalogefſt.

3. Mi lä ailes tjalog?

Ailes tjalog lä Submela paſo, mi
Ailes Wuigenen siswaddema tjada lä
tjaletum profetaift, ewangelistaift ja
aposteliaſt, miji åpatusan, puoretusan,
jaffatusan ja ekeſe falogwuotan.

2 Petr. 1: 21. I läſſef lä aſtaſ profetalats
ſardne pätam almatji fitudeſt, ainat Submelen ailes
ålbmh läh häläm qwuorkelowum Ailes Wuigenefſt.

2 Tim. 3: 16. Åbba tjalog lä Submelef ulkos-
waddeſtum, ja lä auſelats åpatusai, tſuoikotusai,
puoretusai, paſatusai rektesfärdogwuota ſinn.

Joh. 20: 31. Tah läh tjaletum, wai jaſſebetet,
atte Jesus lä Kristus, Submela Pardne, ja wai ti
jaſſo tjada adnebetet ellemaw alde nama ſinn.

4. När har den heliga skriften blifvit
öf gifwen?

Före Kristi födelse hafwa profeterne skrifwit det gamla testamentet, och efter Kristi födelse hafwa evangelisterne och apostlarne skrifwit det nya testamentet.

Ebr. 1: 1, 2. Fordom talade Gud ofta och i mångahanda måtto till fäderna genom profeterna; på det yttersta i dessa dagar hafwer han talat till öf genom Sonen.

Ap. G. 1: 8. Jesus sade till apostlarne: I skolen undfå den Helige Andes kraft, som öfwer eder komma skall, och skolen vara mina wittnen.

5. Huru fördelas hufwudinnehållet af den heliga skrift?

I lagen och evangelium.

6. Hwad förkunnar Gud genom lagen?

Genom lagen förkunnar Gud sin heliga fordran, att wi skola vara helige i hjerta och lefwerne.

Mit. 6: 8. Det är dig sagdt, menniska, hwad godt är, och hwad Herren af dig äffar.

7. Hwad förkunnar Gud genom evangelium?

Genom evangelium förkunnar Gud, att han i sin stora kärlek gifwit öf sin Son, vår Herre Jesus Kristus, på det wi må warda frälfste, helige och salige genom honom.

1 Tim. 1: 15. Det är ett fast ord och i all måtto wäl wärdt att man det anammar, att Kristus Jesus är kommen i werlden till att frälsa syndare.

4. Kåsse lä ailes tjalog mihi waddetum?

Kristusa rägateme åudålen läh profetah tjallam åbme testamentaw, ja Kristusa rägateme mangel läh ewangelistah ja apostelah tjallam ådå testamentaw.

Ebr. 1: 1, 2. Tålen lä Submel mädde kerde ja mädde lakai häläm attjita profetai tjada; tai mangemus peiwi lä son häläm mihi Pardne tjada.

Ap. P. 1: 8. Jesus jatti apostelita: Ti kalkabetet ädtjot tan Ailes Vuogenen famow, mi tia paigel pätet kalka, ja ti kalkabetet lekket mo witnah.

5. Kolte ailes tjaloga åiweſisadnetus juoketowa?

Lagan ja ewangeliumen.

6. Mait Submel kulata laga tjada?

Laga tjada kulata Submel ailes kaipedusas, atte mi kalkap lekket ailefah waimo ja wiesoma kautoi.

Mil. 6: 8. Tat lä tunji, almats, sardnotum mi puorre lä, ja mait Herra tusti rauka.

7. Mait Submel kulata ewangeliuma tjada?

Ewangeliuma tjada kulata Submel, atte son stuora kereshuotanis lä wadam mihi etjas Pardnew, mia Herraw Jesus Kristusaw, wai lulime tjåutetowet, ailesen ja salogen sjaddat so tjada.

I Tim. 1: 15. Tat lä nanos pało ja färt wuokjoi wuokas tuostotowet, atte Kristus Jesus lä pätam väraldi suddarit tjåutatjet.

Första Hufwudstycket.

Tio Guds Bud.

2 Mos. 20 kap. 5 Mos. 5 kap.

8. **H**wad äro tio Guds bud?

Tio Guds bud äro en af Gud genom Moses gifwen kort sammanfattning af lagen.

9. **H**uru gaf Gud menniskan sin lag, innan den uppenbarades i ordet?

I skapelsen inskref Gud sin lag i menniskans hjerta.

10. **H**varigenom förnimma wi Guds lag i vårt hjerta?

Vi förnimma Guds lag i vårt hjerta genom samwetet, som bjuder och gillar det goda, men förbjuder och fördömer det onda.

Nom. 2: 14, 15. Om hedningarna, som icke hafwa lagen, göra dock af naturen det lagen innehåller; de samme, ändock de icke hafwa lagen, äro de likwäl sig sjelfwa lag; hwilka bewisa lagens werk vara strifwet i deras hjertan, der deras samwete bär dem wittne och deras tankar, som sig inbördes anklaga eller oc ursaka.

11. **H**varför måste Guds lag uppenbaras i ordet?

Guds lag måste uppenbaras i ordet, emedan den i hjertat inskrifna lagen blifvit fördunklad genom synden.

Nom. 5: 13. Synden war wäl i werlden allt in till lagen; men der ingen lag är, der åftas icke synden.

Wuoſtas Niwepekkē.

Tubmela Låke Buda.

2 Mos. 20 kap. 5 Mos. 5 kap.

8. Mi läh Tubmela låke buda?

Tubmela låke buda läh lagan åne-
feslakai aktipejatum sisadnetus, maw
Tubmel lä waddam Mosesa tjada.

9. Kofte Tubmel waddi lagas, äudål
fo tat pikotowai pakon?

Sjudnjeten almatjaw tjali Tubmel
lagas almatja waibmoi.

10. Man tjada mi aitsap Tubmela
lagaw etjame waimon?

Mi aitsap Tubmela lagaw etjame
waimon åmetäbdo tjada, mi kattjo
taw, mi puorre lä, ja tasa qwuorrasa,
walla wadnota ja duobme taw, mi
paha lä.

Rom. 2: 14, 15. Ko hednigah, käine i lä laga,
dauk takkeh naturast mait laga sisadna, te si läh,
waiko sian i lä laga, allassisä lagan; kuteh wuose-
teh, atte lagan takko lä tjaletum sia waimoi sisä,
fo sia åmetäbdo siji wittenasta, ja sia jurtagah
käskanissa kätsoi qwuoddeh ja kätsoi käbdoteh nubbe
nubbew.

11. Mannes Tubmela laga werti pikotowet pa-
kon?

Tubmela laga werti pikotowet pa-
kon, taina fo waimo sisä tjaletum
laga lä sjenjotowum suddo tjada.

Rom. 5: 13. Suddo lei mai wäralda sinn
äudål laga; walla käinne laga i lä, tanne i läkä-
towwo suddo.

12. **H**wad är hufwudsumman af lagens
bud?

Du skall älska Herren din Gud af
allt ditt hjerta och af all din själ och
af all din håg. Detta är det ypper-
sta och största budet. Det andra är
detta lift: du skall älska din nästa
som dig sjelf.

Matt. 22: 37—39.

5 Mos. 6: 5; 3 Mos. 19: 18.

Lagens Förra Tafla.

Om kärleken till Gud.

13. **H**wad är Gud?

Gud är en ande med alla de högsta
fullkomligheter: ewig och oförändrelig,
allestädes närvarande, allsmägtig, all-
veteende och allvis, helig och rättfär-
dig, sannfärdig, god och barmhertig.

Joh. 4: 24. Gud är en ande; och de honom
tillbedja, skola tillbedja honom i andan och i san-
ning.

Pj. 90: 2. Förrän bergen wordo och jorden
och verlden skapade blefwo, är du Gud af ewighet
till ewighet.

Pj. 102: 28. Du blifwer såsom du är, och
dina år taga ingen ände.

Pj. 139: 7. Hwart skall jag gå för din anda,
och hwart skall jag fly för ditt ansigte?

Pj. 115: 3. Vår Gud är i himmelen; han
kan göra hwad han will.

Ebr. 4: 13. All ting äro blotta och uppen-
bara för Guds ögon.

Ef. 28: 29. Herrrens råd är underligt och går
det härligen igenom.

12. Mi lä laga budai åiweisadnetus?

Ton kalkah etset Herraw Subme-
ladt åbbå waimostadt ja åbbå sielo-
stadt ja åbbå mielastadt. Tat lä
åiwemus ja stuoramus buda. Tat
nubbe lä ai tan wuokai: ton kalkah
etset qwuimadt nån fo etjadt.

Matt. 22: 37—39.

5 Mos. 6: 5; 3 Mos. 19: 18.

Lagan Åudeb Tablo.

Kereswuota pirra Submeli.

13. Mi lä Submel?

Submel lä wuoigenes, kaikai ale-
mus ålleswuotaikum: ekeves ja etja-
dattek, juokke sajen lakkårroje, kaik-
wesk, kaiftietteje ja kaikwises, ailes
ja reftesfårdog, sadneshåleje, puorre
ja armokes.

Joh. 4: 24. Submel lä wuoigenes, ja tah,
kuteh jo råkkåtalleh, kalkah jo råkkåtallat wuoige-
nasan ja sadneswuotan.

Ps. 90: 2. Åudål fo wareh tsegganin ja ädnam
ja ilme sjudnjetowika, läh ton Submel ekewest
ekewai.

Ps. 102: 28. Ton åroh tana wuokenadt, ja
äh to jakeh kässek näkå.

Ps. 139: 7. Kässå mon mannat lulin wuoige-
nadt åudåst, ja kässå mon pataret lulin arodiadt
åudåst.

Ps. 115: 3. Mia Submel lä almen; son matta
takkat mait son sitta.

Ebr. 4: 13. Kaika åmeh läh rappasah ja piko-
sah Submela tjalmi åudå.

Ef. 28: 29. Herran rade lä åntos, ja härlinges-
lakai son taw puolka ållanebmai.

Ps. 45: 8. Du älskar rättfärdigheten och hatar ogrundadt väsende.

Rom. 2: 6. Gud skall gifwa hvar och en efter hans gerningar.

Ps. 33: 4. Herrens ord är sannfärdigt, och hwad han lofwar, det häller han wisserligen.

Ps. 118: 1. Herren är mild, och hans godhet warar ewinnerligen.

Ps. 103: 8, 10. Barmhertig och nådelig är Herrnen, tålig och af stor mildhet. Han handlar icke med osz efter våra synder och wedergäller osz icke efter våra misgerningar.

1 Joh. 4: 16. Gud är kärleken.

Första Budet.

Du skall inga andra gudar hafwa för mig.

14. Hwad förbjuder Gud i första budet?

Gud förbjuder i första budet af guderi.

15. Hurn sker asguderi?

Asguderi sker derigenom, att man dyrkar beläten och skapade ting eller eljest wid något i werlden så fäster sitt hjerta, att det drages ifrån Gud.

2 Mos. 20: 2—5. Jag är Herren din Gud. Du skall inga andra gudar hafwa jemte mig. Du skall icke göra dig något beläte, ej heller eljest någon liknelse, antingen efter det ofwan till är i himmelen eller efter det nedre är på jorden, ej heller efter det som i vattnet är under jorden. Bed icke till dem och tjena dem icke.

Rom. 1: 25. Menniskorna hafwa förwandlat Guds sanning i lögner och hafwa ärat och dyrkat de ting, som skapade äro, öfwer honom, som dem

Ps. 45: 8. Ton etjah reftokwuotaw ja wasjotah
jubmelattes wuokew.

Rom. 2: 6. Submel kalka makset juollehatjai
alde pargoi mielde.

Ps. 33: 4. Herran pało lä sadnes, ja mait
son jatta, taw son ai wissast teuda.

Ps. 118: 1. Herra lä libbes, ja alde puorre-
wuot ärro ekewen aikai.

Ps. 103: 8, 10. Arkalasteje ja armoles lä
Herra, fierdies ja suorra libbeswuotast. I son
mian tåmåte mia suddoi mielde, ike makse miji
mia pahatakoi mielde.

1 Joh. 4: 16. Submel lä kereshuot.

Wuostas Buda.

Ton ih kalka etja jubmelit adnet
mo åudån.

14. Mait Submel wadnota wuostas
hudan?

Submel wadnota wuostas budan
påsto jubmeli teudnow.

15. Kakte påsto jubmeli teudno sjadda?

Påsto jubmeli teudno sjadda taina,
atte almats råkkåtalla kåwåit ja sjud-
njetum åmit jälla etja lakai juosak
wärälä sinn nåu tabreta waimos,
atte tat kässö Submela lutte.

2 Mos. 20: 2—5. Mon läw Herra to Submel.
Ton ih kalka etja jubmelit adnet paldalin mo.
Ih ton kalka tåkkat kåwåit jälla etja sjibmoit, lef-
küjah taste, mi pajet lä almen jälla wuollen äd-
nama nanni, ihke taste, mi tjatse sinn lä ädnama
wuolde. Ih ton kalka tait råkkåtallat, ihke tait
teudnahet.

Rom. 1: 25. Almatjah läh järgålam Submela
sadneswuotaw källäsen ja läh kudnetam ja råkkå-
tallam tait åmit, mah sjudnjetum läh, so pajela,

skapat hafwer, hvilken är wälsignad ewinnerligen.
Amen.

Jer. 2: 13. Mig, som är en lefsvande källa,
öfvergifwa de och göra sig brunnar, ja, usla
brunnar, ty de gifwa intet watten.

16. Hwad befaller Gud i första budet?

Gud befaller, att wi skola hafwa
honom allena till vår Gud, så att
wi frukta och älska honom öfwer
allting och sätta all tro och lit till
honom.

Pred. 12: 13. Frukta Gud och håll hans bud;
ty det hörer alla menniskor till.

1 Joh. 4: 19. Ållkom Gud, ty han hafwer
först älskat os.

Ps. 84: 12, 13. Herren Gud är sol och sköld.
Herren gifwer nåd och ära; de fromma skall intet
godt fattas. Herre Zebaoth, säll är den menniska,
som sig förläter uppå dig.

17. När frukta wi Gud öfwer allting?

Vi frukta Gud öfwer allting, när
vi icke rädas för något så mycket som
för att göra Gud emot.

2 Mos. 20: 20. Guds fruktan skall vara för
edra ögon, att I icke synden.

Ps. 111: 10. Herrens fruktan är wishetens
begynnelse.

Ap. G. 5: 29. Man måste mer lyda Gud än
menniskor.

18. När älska wi Gud öfwer allting?

Vi älska Gud öfwer allting, när
vi hålla honom för vårt högsta goda
och gerna lyda hans bud.

Ps. 18: 2, 3. Hjertligen kär hafwer jag dig,
Herre, min starkhet, Herre, min klippa, min borg,
min förlossare, min Gud, min tröst, den jag mig

lutte tait sjundujetam lä, lutte lä puorist sjiwdnjetum ekewasi. Amen.

Jer. 2: 13. Mo, lutte läw elleje ajak, si heiteh ja paleh allassa rudenit, wiel kenes rudenit, jutte taidne i lä tjatse.

16. Mait Submel kättjo wuostas budan?

Submel kättjo, atte mi kalkap adnet aiwe wall so etjame Submelen, nånne atte mi pallap ja etsep so kaiki paigel ja pejap kaif jakkow ja tårvow so nala.

Pred. 12: 13. Pala Submelaw ja anete alde budait; jutte tat lä kaik almatji wälkogeswuot.

I Joh. 4: 19. Etsop Submelaw, jutte son lä wuostak etsam miaw.

Ps. 84: 12, 13. Herra Submel lä peiwe ja warjo. Herra wadda armow ja kudnew; i mille puorre kaska alde jakkolatjaist waillot. Herra Zebooth, salog lä tat almats, lutte tårwoes peja to nala.

17. Kåsse pallap mi Submelaw kaiki paigel?

Mi pallap Submelaw kaiki paigel, so äp pala masteken nånne sagga so taftkamest Submela wuoste.

2 Mos. 20: 20. Submela pallo kaska lekket tia tjalmi äudân, abma suddow taftkabetet.

Ps. 111: 10. Herran pallo lä wiseswuotan algo.

Ap. Ps. 5: 29. Almats werti jäkateet Submelaw änabut so almatjitet.

18. Kåsse etsep mi Submelaw kaiki paigel?

Mi etsep Submelaw kaiki paigel, so mi adnep so etjame åiwemus puorren ja mielastame jäkatep alde budait.

Ps. 18: 2, 3. Waimost etsaw mon to, Herra, mo keurotał, Herra, mo pakte, mo ladnja, mo tjåuteje, mo Submel, mo tårwo, kåsa mon pataraw,

wid häller, min sköld och min salighets horn och
mitt beskydd.

1 Joh. 5: 3. Det är kärleken till Gud, att wi
hålla hans bud, och hans bud äro icke svåra.

19. När sätta wi all tro och lit till
Gud?

Vi sätta all tro och lit till Gud,
när vi af allt hjerta förtrösta på hans
ord och löften, så att vi af honom
söka och wänta allt godt till fropp
och själ.

Pj. 57: 2. Uppå dig tröstar min själ, och under
dina wingars skugga hafwer jag tillflykt.

20. Huru sammanhänger första budet
med de följande buden i Guds lag?

Första budet omfattar alla de föl-
jande buden, så att vi icke kunna
rätt hålla något Guds bud, om wi
icke frukta och älska Gud och sätta
wår tro och lit till honom.

Andra Budet.

Du skall icke misbruка Herrens
din Guds namn; ty Herren skall
icke låta honom bliſwa ostraffad,
som hans namn misbrukar.

21. Hvarför bör Guds namn för os
vara stort och heligt?

Gud har genom sitt namn gjort
sig länd för os såsom vår Gud; och

mo warjo ja mo salogwuota tjärwe ja mo jas=
lokwuot.

1 Joh. 5: 3. Tat lä kerewuot Submeli, atte
mi anetep alde budait, ja alde budah äh lä läs=
sokah.

19. Kåsse pejap mi kaik jakkow ja
tårwów Submela nala?

Mi pejap kaik jakkow ja tårwów
Submela nala, so mi kaikast waimo-
stame tårwostallap alde pako ja jattoi
nala, nåu atte mi fuste åtsåp ja wuor-
dep kaik puorew rubmaha ja fielo
kautoi.

Ps. 57: 2. To nala tårwostalla mō fielo, ja
to sáji suoimana wuollai lä mone patarem sáije.

20. Kokte wuostas buda akti tsåptso
mangelt tjuowwoje budaikum?

Wuostas buda tjaketa kaikait man-
gelt tjuowwoje budait, nåu atte mi
äp matte anetet åutawke Submela bu-
daw, jus mi äp pala ja etse Subme-
law, ja äp peja mia jakkow ja tår-
wów so nala.

Nubbe Buda.

Ton ih kalka tåssjen waldet
Herran to Submela namaw; jutte
Herra i kalka luoitet so pakateke,
futte alde namaw tåssjen walda.

21. Mantet berri Submela namma miji
lekket stuoresen ja ailesen?

Submel lä namas tjada miji tåb-
datam ejas mia Submelen; ja tantet

derför bör hans namn för oss vara
stort och heligt såsom han själf.

Ps. 111: 9. Heligt och förskräckligt är hans namn.

Ordspr. 18: 10. Herrens namn är ett fast slott;
den rättfärdige löper dit och warder befrämjad.

22. Hwad förbjudes i Guds andra bud?

I Guds andra bud förbjudes att
lättfinnigt nämna eller tala om Gud
och i allmänhet att tanklöst, skrymt-
aktigt eller smädligt umgås med Guds
ord och andra heliga ting.

Matt. 15: 8. Detta folket nalkas mig med sin
mun och hedrar mig med sina läppar, men deras
hjerta är långt ifrån mig.

Pred. 5: 1. Låt ditt hjerta icke hasta till att
något tala inför Gud.

Ps. 74: 18. Fienden försmädar Herren, och
ett galet folk lastar ditt namn.

**23. Hwartill pläga menniskor i synnerhet
misbruка Guds namn?**

Till onda önskningar, swordom, wid-
skepelse, lögn och bedrägeri.

**24. När brukas Guds namn till onda
önskningar?**

Guds namn brukas till onda önsk-
ningar, då någon önskar, att Gud
wille låta något ondt komma öfwer
honom själf eller öfwer andra.

Jak. 3: 10. Af samma mun går pris och bannor.
Det bör icke, mine bröder, så vara.

25. Hwad är att svärja wid Guds namn?

Att svärja wid Guds namn är
att taga Gud till wittne och domare

herri alde namma miji lekket stuoresen
ja ailesen, nån fo son ets.

Ps. 111: 9. Ailes ja pallemas lä alde namma.

Äiw. p. 18: 10. Herra namma lä nanos lad-
nja; tat reftesfärdog patara toffo ja warjelowa.

22. Mi wadnotowa Submela nubbe
budan?

Submela nubbe budan wadnotowa
tåssjai päggotet jälla hålat Submela
nama pirra, ja iffe maggar lakai
slintföift, heiwe teti jälla pilkemin
tämåtet Submela pakoin ja etja ailes
åmifum.

Matt. 15: 8. Tat almog lakkana munji njal-
minas ja kudneto mo paksemiskum, walla sia waimo
lä kukkan muste erit.

Pred. 5: 1. Ale rassohje njalmínat ja ale pajä
waimodt ila kahjtat hålatjet maitek Submela äudän.

Ps. 74: 18. Wasjolats pilketa Herraw ja kaiwes
fuolke laita so namaw.

23. Masas almatjah taiwaimusta tåssjen
waldeh Submela namaw?

Paha sawatasaita, farroi, tidestal-
leme, kelestebmai ja pettemi.

24. Kåsse Submela namma adnetowa
paha sawatasaita?

Submela namma adnetowa paha
sawatasaita, fo kuttet sawata, wai
Submel pajali juoka pahaw pätet so
jälla nubbi nala.

Jaf. 3: 10. Alkat njalmest pata puoresjiwdnjadus
ja farrotus. I tat berre, mo wiesjah, nån sjaddat.

25. Mi lä wuordnot Submela nama pakti?

Wuordnot Submela nama pakti
lä waldet Submela wittanen ja

öfwer sig, att dermed bekräfta sitt tal.

2 Kor. 1: 23. Jag kallar Gud till wittne på min själ.

26. Hvilka äro syndiga eder?

Syndiga eder äro hvarje mened, allt bedyrande wid Guds namn i dagsligt tal och allt swärjande wid det, som icke är Gud, ware sig wid djefwulen eller wid något annat.

3 Mos. 19: 12. I skolen icke swärja falskt wid mitt namn och ohelga din Guds namn; th jag är Herren.

Matt. 5: 37. Edert tal skall vara: ja, ja; nej, nej. Hwad der öfwer är, det är af ondo.

Jer. 5: 7. Huru skall jag då vara dig nädelig, efter dina barn öfswergifwa mig och swärja wid den, som ingen Gud är?

27. Hwad är att begå mened?

Att begå mened är att med ed bekräfta det som är osant eller ovisst, bryta hwad man med ed lofvat, eller ock wid edgång använda twetydigt tal eller annat swel.

28. När må en kristen swärja wid Guds namn?

När Guds ära och menniskors väl fordra det, må en kristen afläggja ed, såsom trohetsed och embetsed, wittnesed och wärjemålsed.

Jer. 4: 2. Då skall du swärja utan snymteri rätt och heligt: så wisst som Herren lefwer.

duobmaren paigelasas, taina nanotjet
hålas.

2 Kor. 1: 23. Mon tjuorwotaw Submela
wittanen mo sielo paigel.

26. Kuteh läh suddokes wuordnasah?

Suddokes wuordnasah läh juokke
were wuordnas, kaik nanoftus Sub-
mela nama pakti färtpeiwatas hålan,
ja kaik wuordnom tan pakti, mi i lä
Submel, lekkus pärgala pakti jälla
manke etjada pakti.

3 Mos. 19: 12. Epet ti kalka weret wuordnot
mo nama pakti ja Submeladt namaw ih ton kalka
wanailestet; jutte mon läw Herra.

Matt. 5: 37. Tia håla kalka lekket: lä, lä; i, i.
Mi tasa lasetowa, tat lä pahast.

Jer. 5: 7. Koakte jam mattaluliv to arjot, ko
to manah heiteh mo ja wuordnoh tan pakti, mi i
lä Submel.

27. Mi lä weret wuordnot?

Weret wuordnot lä wuordnasin na-
notet taw, mi i lä sadnes jälla wis-
ses, tåjat mait almatas wuordnasin lä
jattam, jälla ai takaten wuordnasaw
adnet sjeunjes hålait jälla etja petto-
geswuotait.

**28. Kåsse ådtjo kristages wuordnot Sub-
mela nama pakti?**

Ko Submela kudne ja almatji puor-
re taw rauka, ådtjo kristages wuord-
nasaw takfat, nån ko jaffoleswuota
wuordnasaw ja ammata wuordnasaw,
wittaneswuordnasaw ja wifikateswuota
wuordnasaw.

Jer. 4: 2. Ton kalkah wuordnot tuodast, njuol-
ga ja ailesikt: nån wissast ko Herra wie so.

Ebr. 6: 16. Menniskorna swärja wid den der större är än de; och dem emellan blifwer en ände på alla trätor, om det stadsfåst blifwer med en ed.

29. **Hwad är att bruка Guds namn till widsepelse?**

Att bruка Guds namn till widsepelse är att genom Guds namn söka uträffa sådant, hwarom man icke har löfte i hans ord, eller hvar till man efter hans wilja skulle bruка naturliga medel.

3 Mos. 19: 31. I skolen icke wända eder till spämän, och frägen intet af de tecnatydare.

30. **Huru brukas Guds namn till lögn och bedrägeri åfwen på annat sätt?**

Guds namn brukas till lögn och bedrägeri åfwen då man utgifwer falsk lära för Guds ord, eller döljer verldssliga och orena affigter under ftrymktigt nit för Guds ära.

Matt. 7: 15. Bakten eder för de falska profeter, som komma till eder i färafläder, men inwertes äro de glupande ulswar.

2 Tim. 3: 2, 5. Der warda kommande mennischor, som älska sig sjelfwa, hafwande ett skef till gudaktighet, men desf kraft försaka de; och fly sådana.

31. **Hwad will Gud lära os genom den hotelse, han förenat med andra budet?**

Genom denna hotelse will Gud lära os, att miszbruket af hans namn är en swär synd, som icke undgår

Ebr. 6: 16. Almatjah wuordnoh stuorabun pakti etjastiha; ja wuordnas, mi nanostusan wuordnotowa, puulta näkemi färt ritow sia kassan.

29. Mi lä adnet Submela namaw tidestallami?

Adnet Submela namaw tidestallami lä Submela nama pakti fättjalet pargat taggarit, man pirra i lä aftak jatto almatji Submela pakon, jälla masa almats alde situda mielde berri adnet naturalats reidoit.

3 Mos. 19: 31. Epet ti kaska wuolget sia lusa, kuteh jabmekit wuordnoteh, epetke kaska radew åtsåt näidist.

30. Kokte Submela namma adnetowa kelestebmai ja pettemi ai etjalakai?

Submela namma adnetowa kelestebmai ja pettemi ai taina, atte almats sardno were åpatufaw Submela pakon, jälla tjekka wäraldats ja paha aikomusait ulkoldes wuoše wuollai, te kson lusi wiggat Submela kudne teti.

Matt. 7: 15. Warotet etjadte taiste pettges profetaist, kuteh pâteh tia lusa sautsai karwoin, walla sisnjeld si läh pârrâdakes stalpeh.

2 Tim. 3: 2, 5. Almatjah sjaddeh pätet, kuteh etseh etjase ja adneh Submela palon wuokew, walla heiteh tan famow. Patare ai sia lutte.

31. Mait sitta Submel åpatet miji tain nittemin, maw son lä aftetam nubbe budain?

Taina nittemin sitta Submel åpatet miaw, atte alde nama tässjen waldem lä wastes suddo, mi i welte Submela

Guds dom, äfwen om hon af mensekör anses ringa och lemnastraffad.

32. Hwad befaller Gud i andra budet?

Gud befaller, att wi skola med hjerta och mun bekänna honom, åkalla honom i all nöd, bedja, tacka och lofwa.

Ebr. 13: 15. Låt os nu genom honom alltid offra Gud lofoffer, det är: läpparnes frukt, de hans namn bekänna.

Fil. 4: 6. Edert begär ware kunnigt inför Gud i all ting med bön, åkallan och tackhägelse.

Ps. 103: 1. Lofwa Herren, min själ, och allt det uti mig är, hans heliga namn.

Tredje Budet.

Tänk på, att du helgar hwilodagen.

33. Hvilken är hwilodagen?

I gamla testamentet war den sjunde dagen, som är lördagen, förordnad till hwilodag; men i nya testamentet är söndagen dertill helgad, emedan vår Herre Jesu Kristus på den dagen uppstod ifrån de döda.

2 Mos. 20: 8—11. Tänk uppå sabbatsdagen, att du helgar honom. Sex dagar skall du arbeta och göra alla dina gerningar; men på sjunde dagen är Herrens din Guds sabbat. Då skall du intet arbeta göra. Ty uti sex dagar hafwer Herren gjort himmel och jord och hafwet och hwad der inne är, och hwilade på sjunde dagen. Derföre wälsignade Herren sabbatsdagen och helgade honom.

Upp. 1: 10; Ap. G. 20: 7; 1 Kor. 16: 2.

men-
iffad.
ndet?
med
kalla
och
alltid
ikt, de
inför
jelse.
och allt
vilo-
junde
rdnad
rentet
nedan
n da-
sdagen,
arbete
e dagen
vi intet
Herren
vad der
Dersöre
honom.

duobmost, ifkamai tat almatjist adne-
towa utsen ja suoitetowa pakateke.

32. Mait Submel kättjo nubbe budan?

Submel kättjo, atte mi kalkap wai-
moin ja ujalmin tåbdåstet so, tjuor-
wotet so kaik hete sinn, råkkålet, fitet
ja rampat.

Ebr. 13: 15. Wärotop tantet akev so pahti
Submeli kitowäroit, tat lä: paksemi sjaddo, mah
alde namaw tåbdåsteh.

Fil. 4: 6. Dia waidemus puortetowwus alo
Submela äudai kaiki sinne råkkålwasain, tjuorwo-
temin ja kitemin.

Pj. 103: 1. Hewete Herraw, sielom, ja kaika,
mi mo sinne lä, alde ailes namaw.

Kålmad Buda.

Muitaje, wai ton aileßen anah
lieggastem peiwew.

33. Kutté lä lieggastem peiwe?

Åbme testamentan lei kettjad peiwe,
mi lä lawodag, pejatum lieggastem
peiwen, walla ådå testamentan lä fod-
nopeiwe tasa ailestowum, taina fo mia
Herra Jesus Kristus tan peiwen lä
pajastjuodtjelam jabmeki lutte.

2 Mos. 20: 8—11. Muite sabbata peiwew,
wai ton tav ailestattah. Kutta peiwe kalkah ton
pargat ja taffat kaifait pargoitadt; walla kettjad
peiwen, mi lä Herran to Submela sabbata, ih ton
kalka maiteke pargoit taffat. Kutta kutan peiwen
sjudnjeti Submel almew ja ädnamaw ja apew ja
kaika, mi tai sinne lä, ja woignasti kettjad peiwen.
Tantet puorist sjudnjeti Submel sabbata pei-
wew ja ailestatti tav.

Pit. 1: 10; Ap. P. 20: 7; 1 Kor. 16: 2.

34. Till hwad ändamål är hwilodagen
oꝝ gifwen?

Hwilodagen är oꝝ gifwen, att wi
skola på den dagen hwila ifrån jor-
diskt arbete och med församlingen söka
vår uppbyggelse i Guds ord och
sakrament.

Hes. 20: 12. Jag gaf dem oꝝ min sabbat till
ett tecken emellan mig och dem, på det de skulle
lära, att jag är Herren, som dem helgar.

35. Hwad befaller Gud i tredje budet?

Gud befaller, att wi skola hålla
hans ord heligt och sålunda använda
hwilodagen till sitt heliga ändamål.

36. Hwad är att hålla Guds ord
heligt?

Att hålla Guds ord heligt är att
äfka det såsom själens högsta skatt,
gerna och med wördnad höra och lära
det samt bewara det i troget hjerta,
för att derefter ställa sitt lefwerne.

Pj. 119: 72. Din muns lag är mig täckare,
än många tusen stycken guld och silfwer.

I Tess. 2: 13. Då I anammadene af oꝝ det
predikade ordet om Gud, anammadene I det icke
såsom menniskors ord, utan, såsom det sannerligen
är, som Guds ord.

Luk. 11: 28. Salige äro de, som höra Guds
ord och gömma det.

Jaf. 1: 22. Waren ordets görare och icke alle-
nast hörare, bedragande eder sjelfwa.

agen
t wi
jor-
söka
och
at till
skulle
idet?
jälla
inda
mål.
rd
: att
fatt,
lära
erta,
e.
icfare,
ß det
et icde
cligen
Guds
alle-

34. Masas lä lieggastem peiwe mij i waddetum?

Lieggastem peiwe lä mij i waddetum, wai mi kalkap tan peiwen wuoignastet ädnamatats pargoist ja aktan tjåggol-wasain åtsåt mia wuoignelats tjuod-tjaldatemaw Submela pakon ja sakramentai finne.

Hes. 20: 12. Mon waddiw ai siji etjam sabbataw märkan mo ja sia kaskan, wai si kalkin åppat, atte mon läw Herra, kütte siaw ailestaw.

35. Mait kättjo Submel kålmad budan?

Submel kåttjo, atte mi kalkap ailesen adnet so pakow ja näute adnet lieggastem peiwew tan ailes måkkai, masa tat lä pejatum.

36. Mi lä ailesen adnet Submela pakow?

Ailesen adnet Submela pakow, tat lä taw adnet sielon åiwemus puorren, mielast ja ailes ajatallemin taw fullat ja åppat, nåu ai jaffolats waimo sisa taw wuorket, sjettama teti wiesomaw tan mielde.

Pi. 119: 72. To ujalme laga lä munji puoreb, ko mädde tusan pekke gällest ja silbast.

1 Tess. 2: 13. Ko ti tuostoitie pakow, mi miaist fulatowai Submela pirra, te eite taw tuosto nåu ko almatji, ainat kofte tat sadnan lä, nåu ko Submela pakow.

Luk. 11: 28. Salogah läh tah, kuteh kulleh Submela pakow ja taw wuorkeh.

Iak. 1: 22. Lekket pakon takkeh, ja allet tåssjo wall tan fuldatejeh, man tjada ti pettebetet etjadté.

37. Hvarför säger Gud i tredje budet:
tänk på?

Genom ordet: tänk på, will Gud
påminna oss, att vi, innan hwilo-
dagen kommer, skola bereda oss att
honom wärdigt begå.

2 Mos. 16: 23. I morgon är sabbat, den
heliga hwisan Herranom.

Ps. 84: 3. Min själ längtar och trängtar efter
Herrens gårdar.

38. Hwad förbjudes i Guds tredje bud?

I Guds tredje bud förbjudes att
förafta predikan och Guds ord.

39. Hvarigenom visar en menniska för-
akt för predikan och Guds ord?

En menniska visar föraft för pre-
dikan och Guds ord derigenom, att
hon åssidosätter bruket af Guds ord
samt anwänder hwilodagen till werlds-
liga arbeten eller tidsfördrif, som för-
hindra en andäktig gudstjenst.

Ordsp. 13: 13. Den som föraftar ordet, han
fördärwar sig sjelf.

Ebr. 10: 24, 25. Låt oss akta på oss inbördes
till att uppväcka till kärlek och goda gerningar,
icke öfvergifwande vår församling, såsom somlige
för sed hafwa.

40. Må då intet arbete förrättas på
hwilodagen?

Det arbete, som kristlig kärlek for-
drar, och man icke utan våda kan
uppskjuta, må äfwen på hwilodagen
förrättas.

udet: 37. Mannes Submel kālmad budan jatta:
muitaje?

Gud
wiло-
ž att
t, den
r ester
bud?
ž att
i för-
? pre-
, att
ord
rlöds-
förf-
, han
bördes
ingar,
omslige
i på
for-
kan
agen

Submel kālmad budan jatta:
muitaje, sitta Submel
muitajattet miaw, atte mi, åudål ko
lieggastem peiwe pāta, kalkap farwetet
etjame taw wuokasift pasotet.

2 Mos. 16: 23. Ited lä sabbata, tat ailes
wuognastem Herrai.

Ps. 84: 3. Mo sielo halita ja wainota pātet
Herran gardenita.

38. Mi wadnotowa Submela kālmad
budan?

Submela kālmad budan wadnotowa
tāssjen adnet predikow ja Submela
pakow.

39. Maina wuoseta almats, atte son
tāssjen adna predikow ja Submela pakow?

Allmats wuoseta, atte son tāssjen
adna predikow ja Submela pakow, ko
son mangaspeja Submela pakon aja-
tallemaw ja näkketa lieggastem peiwew
wäraldats pargoi jälla ajanemikum,
mah hereteh wuokas jubmelteudnow.

Ålw. P. 13: 13. Tat kuppe tāssjen adna pakow,
son peista etjas.

Ebr. 10: 24, 25. Waksjop mi ets kuppe qwoi-
mitame, wai mi äutjop kuppe qwoimitame keres-
wuotai ja puore pargoita; ja allso heite Submela
tjäggolwasaw, nāu ko muttemah takkeh.

40. Aptsakus te i mike pargo kalka tak-
katowet lieggastem peiwen?

Tat pargo, maw kristalats keres-
wuot rauka, ja maw almats wane
wahagkätta i matte mangotet, kalka
ai lieggastem peiwen takkatowet.

Mark. 2: 27. Sabbaten är gjord för menniskans skull och icke menniskan för sabbatens skull.

Matt. 12: 12. Man må ju göra wäl på sabbaten.

Lagens Senare Tafla.

Om kärleken till vår nästa.

41. Hvilken är vår nästa?

Alla menniskor, både wänner och öwänner, kände och okände, fattige och rike.

Matt. 5: 44. Ållken edra öwänner, wälsignen dem som eder banna, gören wäl emot dem som eder hata, bedjen för dem som göra eder skada och förfölja eder.

2 Petr. 1: 5, 7. Så läggen eder nu der om all winning, att I låten finnas i gudaktigheten broderlig kärlek, i broderlig kärlek allmänlig kärlek.

42. Huru skola wi älska vår nästa?

Vi skola älska vår nästa såsom oss sjelfwa.

Matt. 22: 39.

Matt. 7: 12. Allt det I nu wiljen menniskorna skola göra eder, det gören I och dem.

Fjerde Budet.

Du skall hedra din fader och din moder, på det dig må wäl gå och du må länge lefwa på jorden.

43. Hwad förstås i fjerde budet med fader och moder?

Med fader och moder förstås våra föräldrar och herrar.

tenni-
skull.
i sab-

Mark. 2: 27. Sabbata lä sjaddam almatja tet,
i wall almats sabbata tet.

Matt. 12: 12. Läppé lä puorew tafkat sabbatan.

Lagan Mangeb Tablo.

Kereswuota pirra qwoibmai.

41. Kütte lä mia qwoibme?

Kaikah almatjah, kabbatjak wänakah
ja wasjolatjah, åppasah ja abmasah,
højoh ja påndah.

Matt. 5: 44. Etset wasjolatjitedte, puorist
ssiwdnjetet tait, kuteh tiaw karroteh, takket puorew
siji, kuteh tiaw wasjoteh, rakkålet sia äudåst, kuteh
tafkeh tiji wahagaw ja tårratalleh tiaw.

2 Petr. 1: 5, 7. De adnet kaik wissjalwuotaw
tasa, wai wnosebetet jubmelpalatswuota sinne
wieljalats kereswuotaw, wieljalats kereswuota sinne
kaikasats kereswuotaw.

42. Kolte mi kalkap etset qwoimame?

Mi kalkap etset qwoimame nåu
kö etjame.

Matt. 22: 39.

Matt. 7: 12. Kaika, maite sittabetet atte al-
matjah kalkah takket tiji, tav takket ai ti siji.

Neljad Buda.

Ton kalkah kudnetet attjadt ja
ednadt, wai tunji puorist sjaddali
ja ton kufew wiesolih ädnama
nann.

43. Mi tietetowa neljad budan attjin
ja ednin?

Attjin ja ednin tietetoweh mia ai-
tigah ja herrah.

44. **Hvilka fallas här våra herrar?**

Våra herrar fallas alla de mense-
niskor, som jemte våra föräldrar, enligt
Guds ordning, hafwa faderlig magt
öfwer oß, såsom öfwerhet, lärare, hus-
bönder.

45. **För hwad ändamål har Gud gifvit
våra föräldrar och herrar magt öfwer oß?**

Gud har gifvit våra föräldrar och
herrar magt öfwer oß, på det de,
såsom Guds tjenare, skola faderligen
wårda sig om oß och hvor på sitt
sätt befrämja vår sanna wälfärd.

Efes. 6: 4. *I* fäder, reten icke edra barn till
wrede, utan uppföden dem i tuft och Herrens för-
maning.

Rom. 13: 1, 3, 4. Hvar och en ware öfwerheten,
som wälde hafwer, underdänig; ty ingen öfwerhet
är utan af Gud; den öfwerhet som är, hon är
skickad af Gud. Will du icke frukta för öfwerheten,
så gör det godt är, så får du pris af honom, ty
han är Guds tjenare dig till godo.

2 Kor. 5: 20. Vi äro sändningabud i Kristi
stad, ty Gud förmanar genom oß. Så bedja vi
nu i Kristi stad: låten försöna eder med Gud.

Kol. 4: 1. *I* herrar, hwad lika och rätt är,
det bewisen tjenarena, wetande, att *I* hafwen och
en herre i himmelen.

46. **Hwad befaller Gud i fjerde budet?**

Gud befaller, att wi skola hålla
våra föräldrar och herrar i wördnad,
tjena dem, lyda dem, älska dem och
hafwa dem för ögonen.

Kol. 3: 20. *I* barn, waren edra föräldrar
lydiga i all ting, ty det täckes wäl Herren.

44. Kntemutjah kättjotoweh tanne mia
herran?

Mia herran kättjotoweh kaikah tah almatjah, kuteh aktan mia aitigifum, Submela pejatusa mielde, adneh at-tjelats weldew mia paigel, nāu fo ai-walatjah, åpatejeh, ifedah.

45. Mantet lä Submel waddam mia
aitigita ja herraita weldew mia paigel?

Submel lä waddam mia aitigita ja herraita weldew mia paigel, wai si, nāu fo Submela teudnarah, kalkah attjelakai miaw mārātet ja ets kuttet wuokenis åudetet mia sadnes puorew.

Efes. 6: 4. Ti attjeh, allet padtje manaitedte mārrai, walla pajaspiebmet siaw pakatusan ja Herran wakotusan.

Rom. 13: 1, 3, 4. Färt almats lekes aiwalatjaita, kuteh weldew adneh, wuollekats; jutte i kuttet ai-walats lä, etja fo Submelest; ja tah aiwalatjah, kuteh läh, si läh Submelest pejatum. Ius ih ton sita pallat aiwalatjest, te taka taw, mi puorre lä, ja ton ådtjoh suste mainow, jutte son lä Submela teudnar tunji puorren.

2 Kor. 5: 20. Mi läp saddrak-ålbmah Kristusa sajen, jutte Submel wakota mia tjada. Te rakkalep mi talle Kristusa sajen: liktetattet etjadte Submelina.

Kol. 4: 1. Ti ifidah, takket tia teudnarita mi bäras ja rekta lä, tieten, atte tian lä ai herra almen.

46. Mait Submel kättjo neljad budan?

Submel kättjo, atte mi kalkap adnet mia aitigit ja herrait kudnen, teud-nahet siaw, kultalet siaw, etset siaw ja adnet siaw tjalmi åudån.

Kol. 3: 20. Ti manah, leket aitigitedte kullo-gasah kaiki sinne, jutte tasa Herra puorist liko.

1 Petr. 2: 13, 14. Waren underdålige all mensklig ordning för Herrens skull, ehwad det är konungen, såsom den öfwerste, eller besällningsmännerna, såsom de der sände äro af honom, de onda till straff, och de goda till pris.

Ebr. 13: 17. Waren edra lärare lydige och följen dem; ty de wala öfwer edra själar, såsom de der räkenkap göra skola, på det de må göra det med fröjd och icke med suckan, ty det är eder icke nyttigt.

Æol. 3: 22. I tjenare, waren lydige edra köttsliga herrar i all ting, icke med tjenst för ögonen, såsom menniskor till wilja, utan med hjertans en-saldighet och med gudsfruktan.

47. Hwad är att hafwa föräldrar och herrar för ögonen?

Det är att äfwen i deras frånvaro hålla dem i wördnad och lyda dem, såsom om de wore närvärande.

48. Hvilket löfte har Gud förenat med fjerde budet?

Gud lofwar, att lydnaden för fjerde budet skall medföra waraktig wälfignelse på jorden både för enskilda menniskor och för hela folk.

49. Hwad förbjuder Gud i fjerde budet?

Gud förbjuder osz att i hjertat för-akta eller med ord och gerning för-törna våra föräldrar och herrar.

Ordspr. 23: 22. Hör din fader, den dig födt hasver; och förakta icke din moder, då hon gammal warder.

Rom. 13: 2. Ho sig sätter emot öfwerheten, han sätter sig emot Guds skickelse; men de som sätta sig deremot, de skola få en dom öfwer sig.

1 Petr. 2: 13, 14. Leket wuollekatjah kaikait almatji pejatusaita Herrä tet, lekes konoges, nâu ko pajemus, jällä aiweálbmah, kuteh suste läh pejatum, pahatakkejita haddon, walla siji mainon, kuteh puorit tałkeh.

Ebr. 13: 17. Kuldalaet apatejitedte ja tjuowwot siaw, jutte si kätjeh tia sieloi pirra, nâu ko tah, kuteh kalskeh lälkow tałkat, wai si tałkitjeh taw awoin ja äh sjuoketemin, jutte tat i lä tiji auken.

Kol. 3: 22. Ti kaggeh, kuldalaet tia rubmelats isedit kaiki sinne, allet tjalmi tendnoin, nâu ko tah, kuteh wiggeh puoraken adnetowet almatjist, ainat waimon wilspateswuotain ja jubmelpalosatswuo-tain.

**47. Mi lä adnet aitigit ja herrait tjalmi
åndan?**

Tat lä ai sja erin åroten adnet siaw kudnen ja jäkätet siaw, nâu ko si lulusun årrot paldan.

**48. Maggar jattow lä Submel aktetam
neljad budain?**

Submel jatta, atte fullugeswuot nel-jad budai kalka puoktet nanos puore-ssiwdnjadusaw ädnama nann kabbatjak sierra almatjita ja åbbå fuolkitä.

49. Mait Submel wadnota neljad budan?

Submel wadnota miaw waimon tåssjen adnet jällä pałoi ja pargoikum måradattet mia aitigit ja herrait.

Åiw. P. 23: 22. Kuldale attjadt, kuppe to lä rägadattam, ja ale paijelläktja ednadt, ko son wuorastowa.

Rom. 13: 2. Tat kuppe aiwalatja wuoste tjuod-tjalasta, son tjuodtjalasta Submela pejatusa wuoste; walla tah, kuteh tjuodtjalasteh tan wuoste, kalskeh ådtjot duobmow etjase paigel.

Femte Budet.

Du skall icke dräpa.

50. **H**wilken är den största timliga gäfwa,
som Gud har gifvit os?

Den största timliga gäfwa, som
Gud har gifvit os, är vårt lif; ty
vi äro skapade till Guds beläte, och
vår lifstid här på jorden är en wiktig
och ovsättlig nådetid.

Job 2: 4. Allt, det en man hafver, låter
han för sitt lif.

Rom. 14: 8. Lefwa wi, så lefwa wi Herren.

51. **H**vard förbjuder Gud i femte budet?

Gud förbjuder os att förforta eller
skada vår nästas lif och att genom
wrede och hat, hämnd och oförsonlig-
het bryta mot honom.

1 Mos. 9: 6. Den som utgjuter mennisloblod,
hans blod skall ock af menniskor utgjutet warda;
förry Gud hafver gjort menniskan efter sitt beläte.

1 Joh. 3: 15. Hvar och en, som hatar sin
broder, han är en mandräpare; och I weten, att
hvar och en mandräpare hafver icke ewinnerligt
lif bliswande i sig.

Efes. 4: 31. All bitterhet och grymhets och
wrede och rop och hädelse ware långt ifrån eder.

52. **H**ar då Gud icke gifvit någon
menniska magt öfwer andras lif?

Gud har gifvit öfwerheten magt
att till lifvet straffa misdådare och
med swärdet skydda samhället emot
fiender.

Witad Buda.

Ton ih kalka fåddet.

50. Mi lä tat stuoramus aikasats waddaltaf, maw Submel lä miji waddam?

Tat stuoramus aikasats waddaltaf, maw Submel lä miji waddam, lä etjame hägga; jutte mi läp sjudnjetowum Submela muotoi, ja mia wiesomaike tabbe ädnama nann lä ainas armoaike, mi i matte maksetowet.

Job 2: 4. Käika, mait almat s adna, wadda son häggas äudäst.

Rom. 14: 8. Ius mi wiesop, te wiesop mi Herrai.

51. Mait wadnota Submel witad budan?

Submel wadnota miaw ånetet jälla wahagattet mia qwuominen häggaw ja mårin ja wafjin, haddoin ja sápatekuotain mäddet so wuoste.

1 Mos. 9: 6. Tat kütte almatja waraw kälgådatta, tan warra kalka almatjisti kälgåtowet; jutte Submel lä taffam almatjaw etjas muoto mielde.

1 Joh. 3: 15. Juokkehats, kütte wafjota wiesjas, lä älmafäddde; ja ti tiettebetet, atte i aktäk älmafädde ane ekewen eslemaw etjas sinne piissomen.

Efes. 4: 31. Käif pittjaswuot ja assjamaäwuot ja märre ja kiljom ja späddem lekus kukkan tia lütte erit.

52. Skus te Submel lä waddam kütike almatji famow nubbi hägga paigel?

Submel lä waddam famow äiwalatjaita häggaw waldet assjalatjaist ja swerdin warjelet aitiglandaw wafjolatjai wuoste.

Rom. 13: 4. Øfwerheten bär icke swärdet förgäfves, utan han är Guds tjenare, en hämnare honom till straff, som illa gör.

53. Hwad befaller Gud i femte budet?

Gud befaller, att wi skola lefwa fridsamt med vår nästa samt hjälpa och biträda honom i alla faror och lefnadsbehöf.

Kol. 3: 12, 13. Så kläden eder nu, såsom Guds utforade, helgon och älfelige, uti hjertans harmhertighet, wänlichkeit, ödmjukhet, faktmadighet, längmodighet, och unddragen hwar annan och förlaten hwar annan.

Matt. 5: 39. År det så, att någon slår dig wid det högra kindbenet, så wänd honom och det andra till.

Ef. 58: 7. Bryt den hungriga ditt bröd, och dem, som elände äro, haf uti hus; om du ser en naken, så kläd honom, och drag dig icke undan för ditt fött.

54. Huru skola wi, enligt femte budet, behandla vårt eget lif?

Wi skola icke förkorta eller skada vårt eget lif, utan vårda det såsom en gäfwa af Gud och använda det till Guds ära.

Ap. G. 16: 28. Gör dig sjelf intet ondt.

Syr. 3: 27. Den som gerna gifwer sig uti fara, han förgås der utinnan.

2 Kor. 5: 15. Kristus är fördensfull död för alla, att de, som lefwa, skola icke nu lefwa sig sjelfwa, utan honom, som för dem död och uppstånden är.

55. Hvilka äro de laster, som i synnerhet förkorta mänskans lif?

Frässeri, dryckenskap, otuft.

Nom. 13: 4. Åivalats i qwuodde swerdew
tässjai, jutte tat lä Submela teudnar, haddoteje
sunji pakatusan, kuppe pahaw taffka.

53. Mait Submel fättjo witad budan?

Submel fättjo, atte mi kalkap wie-
sot rafin qwoiminame ja wekketet ja
måråtet so kaif wahagi finne ja wie-
soma tarbaswuotai finne.

Kol. 3: 12, 13. Te farwotet etjadte talle, nån
ko Submela ulkoswaljetowumah, ailesah ja etsela-
sah, waimon armokeswuotain, libbeswuotain, wuo-
lekeswuotain, läjeswuotain, kukesmielatwuotain,
ja tierdet kuttel qwoimitede ja andagas luoitet
kuttel qwoimitede.

Matt. 5: 39. Jus kuttel tjärbmåta to ålkes
nieran, te järgale sunji ai tav nubbew.

Ej. 58: 7. Juoke laipadt tasa, kuppe lä nälgomen,
ja walde sija lätsadit tait, kuteh waiwanah
läh; jus ton wuoinah kutewke ritsot, te farwote
so, ja ale kesate qwoimalmatjestat.

**54. Kotte mi witad buda mielde kalkap
tämåtet etjame häggain?**

Ap mi kalka ånetet jälla wahagattet etjame häggaw, ainat måråtet
taw nån ko waddalstakaw Submelest
ja niftet taw Submela kudni.

Ap. P. 16: 28. Ale taka allasadt maiteke pahait.

Syr. 3: 27. Tat kuppe mielastis tsaka etjas
wahagi, son håkkana tasa.

2 Kor. 5: 15. Kristus lä tanteti jabmam mia
kaikai äudäst, wai tah, kuteh wiesoh, äh kalka taft
wiesot allasisa, ainat sunji, kuppe sia äudäst jabmam
ja pajastjuodtjelas lä.

**55. Kuteh läh tah suddownuotah, mah
ainasikt åneteh almatja häggaw?**

Kaddofwuot, jukkaleswuot ja skefes-
wuot.

Rom. 13: 13. Låt osz ärligen wandra, såsom om dagen, icke i frässeri och dryckenkap, icke i kamrar och olyckshet.

Sjette Budet. Du skall icke göra hor.

56. Af hwem är äktenkapet instiftadt?

Äktenkapet är instiftadt af Gud, som wid menniskans skapelse förordnade, att en man och en qwinna skulle såsom äfta makar lefwa till samman till inbördes bistånd samt sitt slägtes förökelse och uppföstran.

1 Mos. 2: 18. Herren Gud sade: det är icke godt, att menniskan är allena; jag will göra honom en hjelp, den sig till honom hålla må.

1 Mos. 1: 28. Gud wälsignade dem och sade till dem: waren fruktgamme och föröken eder och uppfyllen jorden.

Matt. 19: 5, 6. För den skull skall man öfver gifwa fader och moder och blißwa när sin hustru, och de tu warda ett kött. Så äro de nu icke tu, utan ett kött. Det nu Gud hafwer sammanfogat, skall menniskan icke åtskilja.

57. Hwad förbjuder Gud i sjette budet?

Gud förbjuder icke blott äfta makars otrohet mot hwarandra, utan all otuft ware sig i begär, tankar, ord, åthäfwor eller gerningar.

Ebr. 13: 4. Äktenkapet skall hållas ärligt ibland alla; men bolare och horkarlar skall Gud döma.

Matt. 5: 28. Hvilken som ser på en qwinna till att begära henne, han hafwer allaredan gjort hor med henne i sitt hjerta.

Rom. 13: 13. Manno p wuokaslaikai, nāu ſo
peiwel, allor raddokwuota ja juukaleswuota finn,
allorke ſkeleswuota ja nuoskewuota finn.

Kotad Buda.

Ton ih kalka huorab taffat.

56. Käste lä kalatswuot sispejatum?

Kalatswuot lä sispejatum Subme-
leſt, kütte ſjudnjeten almatjaw kättjoi,
atte älmai ja niſſun kalkaika ſo kalats
qwoimeh aftan wiesot kassos wekkē
ja ſonno werrega lassanebmai ja pa-
jaspiebmami.

1 Mos. 2: 18. Herra Submel jatti: tat i lä
puorre, atte almats lä alto; mon ſitaw taffat ſunji
wekkew, juoina ſon matta aktetet etjas.

1 Mos. 1: 28. Submel puorifſſiwdnjeti ſonnō
ja jatti ſonnōi: ſallanet ja lassanaddet ja teudet
ädnamaw.

Matt. 19: 5, 6. Tantet kalka älmai heitet at-
tjes ja ednes ja ärrot nannost alkas lunne, ja tah
qwocktes kalkaba ſjaddat aftan ädtjen. Nāu äpa
ſai lä taſt qwoakte, mitto alka ädtje. Mait Sub-
mel lä aktetam, i kalka almats ratket.

57. Mait Submel wadnuta kotad budan?

Submel i tåſſjo wall wadnote
kalatsqwoimi jaffkoteswuotaw kaska-
nesska, ainat kaik ſkeleswuotaw jogo
uſtoi, uſſjolmi, pakoi, tåmåtemi jälla
pargoikum.

Ebr. 13: 4. Kalatswuot adnetowos kaikai
lunne kudnen; walla ſkeleſit ja huorataffeſit kalka
Submel duobmet.

Matt. 5: 28. Juolkehats, kütte kättja niſſuna
nala wainotjit ſo (ſkeleswuotai), ſon lä juo huora-
wuotaw taffam ſuina waimonis.

Efes. 5: 3, 4. Boleri och all slemhet låten ibland eder icke ens nämnda warda, såsom helgon tillhörer, och slemma ord eller gäckeri eller skämt, som icke höfwes, utan hellre tacksgäelse.

58. **Hwad befaller Gud i sjette budet?**

Gud befaller, att wi skola vara kyfke i vårt hjerta samt föra ett tuftigt lefwerne både med ord och gerningar, och att hvar och en, som i äktenkap stadd är, skall i all trohet älska och ära sin äkta maka.

I Kor. 6: 19, 20. Weten I icke, att eder kropp är den Helige Andes tempel? Prisen nu Gud uti eder kropp och i eder ande, hwilka Gud tillhöra.

Efes. 5: 24, 25. Såsom församlingen är underdålig Kristus, så skola och hustrurna uti all ting vara sina män underdåliga. I män, älsken edra hustrur, såsom och Kristus älskade församlingen och hafwer utgifwit sig sjelf för henne.

Sjunde Budet.

Du skall icke stjälja.

59. **Huru skola wi anse de jordiska egodelarna?**

Wi skola anse de jordiska egodelarna såsom goda gåfwor, af hwilka Gud gifwit ofz hvar sin affskilda del, på det wi dermed skola till hans ära tjena hvarandra i kärleken.

Pj. 24: 1. Jorden är Herrens och hwad deruti är, jordens krets och hwad derpå bor.

Ordsp. 22: 2. Rike och fattige måste vara ibland hvar annan. Herren hafwer gjort dem alla.

Efes. 5: 3, 4. H̄uoratakkem ja kaik nuoskewuot ällusah tia kaskan wiel pääggotuwwoke, nāu kō tat sjetta ailesita, ja wastes ja tāssjes hāla jälla pilke, mi i lä wuokas, ainat puorebut fitolwasah.

58. Mait Submel kāttjo kotađ budan?

Submel kāttjo, atte mi kalkap lekket skuordnasah waimoname ja adnet skuornes wiesomaw kābbatjač pačoi ja pargoikum, ja atte juokkehats, kuttē kālatswuotan wieso, kalka kaik ja kalkoleswuotan etset ja kudnetet kālats qwuoimes.

1 Kor. 6: 19, 20. Epelkus ti tiete, atte tia rubme lä Niles Wuigenen tempel? Kudnetet tantet Submelaw tia rubmaha ja tia wuigenasa sinne, mah Submelen (āmeh) läpa.

Efes. 5: 24, 25. Nāu kō tjäggolwas lä Kristusi wuollekats, nāu kalleh ai nissunah lekket albmaitissa wuollekatjah. Ti albmah, etset nissunitedte, nāu kō ai Kristus etsi tjäggolwasaw ja lä waddam etjas ulkos tan äudäst.

Kettjad Buda.

Ton ih kalka suoladet.

59. Kokte mi kalkap kātjastet ädnamatals åbmudakait?

Mi kalkap kātjastet ädnamatals åbmudakait nāu kō puorit waddasit, maiste Submel lä waddam fāra kāsač sierra åses, wai mi taina kalkap teudnahet ets kuttē qwuoimitame kereswuota sinn.

Pj. 24: 1. Äduam lä Herran, ja kaika, mi tan sinne lä, ädnama rika ja kaika, mi tan nala wieso.

Ålw. P. 22: 2. Pāndah ja häjoh wertih sakkalakai ärrot. Herra lä taikkam siaw kalkait.

60. **Hwad förbjuder Gud i sjunde budet?**

Gud förbjuder of att borttaga eller med falska waror och swef draga till of vår näftas penningar och egodelar.

1 Tess. 4: 3, 6. Detta är Guds wilje, att ingen förtrycker eller swiker sin broder i någon handel; ty Herren är hämnaren öfwer allt detta.

Hes. 18: 8, 9. Den intet odrar, den ingen stem winning tager, den icke hjälper till att göra orätt, den emellan menniskorna rätt dömer, den efter mina rätter wandrar och mina bud håller, så att han allvarligen gör derefter, det är en from man, han skall få lefwa, säger Herren, Herren.

Jer. 22: 13. Ve honom, den sin nästa för intet arbeta låter och icke gifwer honom sin lön.

61. **Hwad befaller Gud i sjunde budet?**

Gud befaller, att wi skola vara arbetsamme, bewisa redlighet och rätt-rådighet mot hvar man samt för-hjälpa dertill, att vår näftas gods och näring må förkofras och beskyddas.

Rom. 12: 11, 17. Waren icke tröge uti det I hafwen för händer; winnläggen eder om det som ärligt är inför hvar man.

Rom. 13: 7. Så gifwen nu hvar och en det I pligtige ären, dem skatt som skatt bör.

1 Petr. 4: 10. Waren tjenstaktige inbördes, hvar och en med den gäfwa, som han hafwer fått, sasom gode den margfaldige Guds nåds skaffare.

Luk. 16: 10. Den der trogen är i det minsta, han är ocf trogen i det mer är; och den i det minsta orätt är, han är ocf orätt i det mer är.

60. Mait Submel wadnota kettjad budan?

Submel wadnota miaw eritwaldet jälla tarof åsasín ja pettemin etjame wuollai puoftet mia qwoimien pednikit ja tawerit.

I Tess. 4: 3, 6. Tat lä Submela situd, atte i kuttel kaska tälmot jälla pettel wieljas manke wuofoi; jutte Herra lä haddoteje kaik taggar pargo paigel.

Hes. 18: 8, 9. Tat kuppe i kaipede ila suorra räntow, kuppe i walde wastes wuoitow, kuppe i wekkete weret taikat, kuppe almatji kaskan njuolga duobme, kuppe mo pejatusai mielde tāmata ja mo kättjolwasait aneta, nāu atte son tuodast taikka tai mielde, tat lä reftesmielak almai, son ädtjo wiesot, jätta Herra.

Jer. 22: 13. Wuoi sunji, kuppe paja qwoimes nowta pargat, ja i wadde sunji palkas.

61. Mait Submel kättjo kettjad budan?

Submel kättjo, atte mi kalkap lekket pargalatjah, wuosetet reftokwuotaw ja reftesradokwuotaw färt almatja wuoste, nāu ai wekketet tasa, wai mia qwoime tawer luli lassanet ja warjelowet.

Rom. 12: 11, 17. Allet laikeh åro widnonedte; wigget tasa mi puorre lä färt almatja äudän.

Rom. 13: 7. Te waddet tal fära käsa mait ti lepet wälsogasah, sunji skattew käsa skatte berri.

I Petr. 4: 10. Wekketet kaskanedte kuttel qwoimitede, ets kuttel tain waddaltaikain, maw son ädtjom lä, nāu ko puore tjuodtjotejeh Submela mäddelakasats armo paigel.

Luk. 16: 10. Tat kuppe lä åskeldes utsemusa finne, son lä ai åskeldes tan finne, mi änab lä; ja kuppe utsemusa finne weret taikka, son taikka ai weret tan finne, mi änab lä.

Åttonde Budet.

Du skall icke bärä falskt wittnesbörd emot din nästa.

62. Huru skola wi anse ett godt namn och rykte ibland menniskor?

Wi skola anse ett godt namn och såsom en dyrbar skatt för hvarje menniska, emedan glädjen och framgången i hennes fälelse deraf kan bero.

Ordspr. 22: 1. Rykte är kosteligare än stor rikedom, och hünest bättre än silsver och guld.

1 Kor. 9: 15. Jag wore hellre död, än att någon skulle min berömmelse om intet göra.

63. Swad förbjuder Gud i åttonde budet?

Gud förbjuder os att bärä falskt wittnesbörd emot vår nästa, ehwad det sfer wid domstol eller annanstädes.

64. Huru bärer falskt wittnesbörd emot nästan?

Falskt wittnesbörd emot nästan häres derigenom, att man beljuger, förråder, baktalar eller illa beryktar honom, så ock derigenom, att man förwillar och bedrager honom med osant tal.

Luk. 6: 37. Dömen icke, så warden § icke dömde; fördömen icke, så warden § icke fördömde.

1 Petr. 2: 1. Så läggen nu bort all ondskfa och allt svek och skrymteri och afund och allt förtal.

Kaktsad Buda.

Ton ih kalka qnuoddet falskes
wittenastemew qnuoimat wuoste.

62. Manen arwon mi kalkap adnet
puorre namaw ja päggotusaw almatji
kastan?

Mi kalkap adnet puorre namaw ja
päggotusaw diwrasumus tawweren färt
almatji, jutte awo ja audanem alde
widnon årrötja ifkab taste.

Åiw. P. 22: 1. Puorre namma lä diwrasab
kö suora pändotak, ja etsetowet lä puoreb kö silba
ja gälle.

1 Kor. 9: 15. Tat luli munji puoreb jabmet,
kö atte kuttet luli talkat mo mainow tåssjen.

63. Mait Submel wadnota kaktsad
budan?

Submel wadnota falskes wittenastemew mia qnuoime wuoste, jogot
tat sjadda duobmostuolo åudân jälla
etja sajen.

64. Kokte qnuoddetowa falskes wittenastem qnuoime wuoste?

Falskes wittenastem qnuoime wuoste
qnuoddetowa taina, atte almats kelesta, petta, päktjost håla qnuoimes
jälla puokta so nala paha sakaw, nån
ai taina, atte almats tjajeta ja petta
qnuoimes keles hålaina.

Luk. 6: 37. Allset duobme, te epet kalka duobmetowet; allset eritduobme, te epet kalka eritduobmetowet.

1 Petr. 2: 1. Eritpejet tantet kalk pahawuotaw ja kalk pettow ja wilpawuotaw ja niddow ja
kalk padnatalemanaw.

Syr. 19: 6—8. Hörer du något ondt, säg det icke efter; ty tiga skadar dig intet. Du skall hvarken säga det för wän eller owän; och uppenbara det icke, om du det utan samvete göra kan.

Ordspr. 19: 5. Ett falskt wittne blifwer icke ostraffadt, och den der lögn drifsteligen talar, han skall icke undslippa.

65. Huru plåga menniskor båra falskt wittnesbörd om sig sjelfwa?

Genom ffryxt och ffrymteri.

1 Sam. 2: 3. Läten af att berömma eder och tala stora ord.

Syr. 1: 36. Se till, att din gudsfruktan icke är ett ffrymteri, och tjena Gud icke med falskt hjerta.

66. Hwad befaller Gud i åtonde budet?

Gud befaller, att wi skola urskulda vår nästa, tänka och tala väl om honom, tyda allt till det häfta och alltid hålla ož wid sanningen.

1 Petr. 4: 8. Öfwer all ting hafwen ju en brinnande kärlek inbördes; ty kärleken skyler och all öfwerträdelse.

Efes. 4: 25. Läggen bort lögnen och talen sanningen, hvor och en med sin nästa.

Nionde Budet.

Du skall icke hafwa lust till din nästas hus.

67. Hwad förbjuder Gud i nionde budet?

Gud förbjuder den onda lust, som kan förleda ož att listigt stå efter vår nästas arf eller hus, eller

Syr. 19: 6—8. Ius ton kuhah maitek pahait, te ale taw hala mangen; jutte sjawot arrot i peiste. Ale taw sardno jogo wanaiki jalla wasjolatjai; ja ale pikote mait ton puorre waimotab-doin mattah sardnoteke tiptet.

Åiw. P. 19: 5. Were wittan i sjadda haddotaka, ja skamotes celesteje i erit pasa.

65. Kakte almatjah qwoodeh falskes
wittenastemew etjase pirra?

Härwaftallema ja rassastallema tjada.

1 Sam. 2: 3. Heitet rampamest etjadte ja halamest stuora pakoit.

Syr. 1: 36. Kätja, abma to submelpalolats-wuot lä härwaftalle, ja ale lakkane Submeli mällotes waimoin.

66. Mait Submel kättjo kachtsad budan?

Submel kättjo, atte mi kalkap kåbdotet mia qwoimew, ussjötet ja hålat puorew so pirra, tjelgestet kaikit puoremusai ja alo piisot sadneswuota sinn.

1 Petr. 4: 8. Käifi paigel adnet njuores keres-wuotaw kassanedte, jutte kereswuot kättja mäddoit.

Efes. 4: 25. Eritpejet kellasit ja hälet sadnasaw, ets kuttet qwoimininis.

Aktsad Buda.

Ton ih kalka ustow adnet qwoimat kätai.

67. Mait Submel wadnota aktsad budan?

Submel wadnota taw paha ustow, mi matta tjajetet miaw fluokasift piwdet qwoimame arbew jalla kåtew,

under sken af lag och rätt tillegna
öf det.

Luk. 12: 15. Sen till och tagen eder vara för
girighet; ty en menniskas lif hänger icke der på,
att hon många egodelar hafwer.

Ordsp. 21: 10. Den ogudaktiges själ önskar
ondt och unnar sin nästa intet godt.

Ordsp. 24: 15. Wakta icke såsom en ogudaktig
uppå den rätfärdiges hus.

68. *Hwad befaller Gud i nionde budet?*

Gud befaller, att wi skola vara
nöjde med vår del, gerna unna vår
nästa hans goda och vara honom be-
hjelplige, att han må sitt behålla och
besitta.

1 Tim. 6: 6. Wara gudelig och låta sig näja
är winning nog.

Fil. 2: 4. Sen icke hvor på sitt eget bästa,
utan hvor och en på en annans bästa.

Tionde Budet.

Du skall icke begära din nästas
hustru, ej heller hans tjenare eller
hans tjenarinna, ej heller hans
ore, ej heller hans åsna, ej heller
något hwad honom tillhörer.

69. *Hwad förbjuder Gud i tionde budet?*

Gud förbjuder de mångahanda onda
begärelserna och särskildt de begärelser,
som kunna förleda öf att draga, locka
eller tubba ifrån vår nästa hans hu-
stru eller tjenstefolk m. m.

jälla mainak wuokin, te ko laga ja
reftasa tsagge, tait etjame wuollai
puoftet.

Luk. 12: 15. Kättjet ja warotet etjadte hanes-
wuotast, jutte i känke almatja hägga åro taste,
atte sone läh ållo tawerah.

Åiw. P. 21: 10. Submelheitanaşa siello sawata
pahaw, ike udnote qwoibmasis maiteke puorit.

Åiw. P. 24: 15. Ale piwde nâu ko submel-
heitaniș tan reftesfärðoga kätew.

68. Mait Submel kättjo aktfad budan?

Submel kättjo, atte mi kalkap nuo-
kahet etjame åsew, mielastame udnot
mia qwoimai alde puorit ja sunji
wekken årrot, wai son åmites luli
aimon adnet ja niktet.

1 Tim. 6: 6. Submelpalolatswuot tuddetakes
mielain lä stuora widnef.

Fil. 2: 4. Aller kätjaste ets kuttet so etjas
auke, ainat ai juolkehats nubbi auke pällai.

Låkad Buda.

Ton ih kalka ustotet qwoimat
nissunaw, jälla alde teudnaraw,
jälla alde tärnow, jälla alde
wuofsw, jälla alde åsnaw, jälla
maitek taste, mi so lä.

69. Mait Submel wadnota låkad budan?

Submel wadnota kaiflakasats paha
halitemit ja sierra tait halitemit, mah
matteh tjajetet miaw kesemi, alloteb-
mai ja fluokkemi qwoimestame alde
nissunaw jälla teudnarit j. w.

1 Petr. 2: 11. Jag förmanar eder, att I förwaren eder för köttsliga begärelser, hvilka strida emot själen.

Jak. 1: 15. Sedan begärelsen hafwer afslat, föder hon synden.

70. Hwad befaller Gud i tionde budet?

Gud befaller, att wi skola vara rena från de onda begärelserna samt i offrymtad färlef till vår nästa förmana och tillhålla hans hustru och tjenstefolk att förblifwa och troget göra hwad deras pligt fordrar.

3 Mos. 19: 2. I skolen vara helige, th jag är helig, Herren eder Gud.

Kol. 3: 5. Så döden nu edra lemmar, som på jorden äro: boleri, orenlighet, lusta, ond begärelse.

Rom. 15: 2. Så skicke sig hvor och en af os, att han måtte täckas sin nästa till godo, till förbättring.

71. Hwad säger nu Gud om alla sina bud?

Det säger han:

Iag Herren din Gud är en stark hämnare, den som söker sädernas misgerning in på barnen allt intill tredje och fjerde led, de som mig hata, och gör barmhärtighet uppå många tusende, som mig hafwa lär och hålla mina bud.

72. Hvarför fallar sig Herren vår Gud en stark hämnare?

Herren vår Gud fallar sig en stark hämnare, emedan han för sin rätt-

1 Petr. 2: 11. Mon wakotaw tiaw, atte ti
kattebetet etjadte ådtjelats halitemist, mah tåroh
fielo wuoste.

Jak. 1: 15. Ko usto lä saffanam, te tat rägata
suddow.

70. Mait Submel kättjo låkad budan?

Submel kättjo, atte mi kalkap lekket
rainasah paha halitemist nåu ai wil-
pates kereswuotan qwoibmasame wa-
kötet ja wiggatet alde nissunaw ja
teudnarit tasa, wai lulin årrot ja
jakkosift taftat mait sia wälkoges-
wuot rauka.

3 Mos. 19: 2. Ti kalkabetet lekket ailesah, jutte
mon läw ailes, Herra tia Submel.

Kol. 3: 5. Tantet jametet tal tia ädnamalats
lattasit: huorawuotaw, nuoskewuotaw, ådtjelats-
wuotaw, paha halitemit.

Nom. 15: 2. Juokkehats miast tåmatus etjas
qwoimes miela mielde tan sune, mi puorre lä,
tjuodtjaldattemi.

71. Mait jatta tal Submel kaiki alde
budai pirra?

Tait jatta son:

Mon Herra to Submel läw
wekkes haddoteje, kuppe åtsåw ai-
tigi assit manai nala fitt kalmad
ja neljad puolwai, taiti kuteh mo
wassjoteh, ja takaw armokeswu-
taw mädde tusanita, kuteh mo
etseh ja aneteh mo budait.

72. Mannes Herra mia Submel kättjo
etjas wekkes haddotejen?

Herra mia Submel kättjo etjas
wekkes haddotejen, jutte son reftes-

färdighets skull måste straffa synden, och ingen syndare kan awända eller undfly hans straff.

73. **Hwad är synd?**

Synd är allt det, som strider mot Guds bud.

1 Joh. 3: 4. Hvar och en som gör synd, han gör också orätt, och synd är orätt.

74. **Af hvilka slag är synden?**

Synden är dels arfssynd, dels werkssynd.

75. **Hwad är arfssynd?**

Arfssynd är det medfödda förderfvet i vår natur, hvilket gör oss benägna till det onda och oförmögna till det goda.

Pj. 51: 7. Si, jag är af syndelig såd född, och min moder hafwer mig i synd aflat.

Joh. 3: 6. Det som är födt af kött, det är kött.

Rom. 7: 14. Lagen är andelig, men jag är köttlig, såld under synden.

76. **Hwad är werkssynd?**

Werkssynd är hvarje begär, tanke, ord eller gerning, hvarmed vi bryta mot Guds bud, ehwad vi göra något, som Gud förbjudit, eller underlåta något, som Gud befält.

Matt. 15: 19. Af hjertat utgå onda tankar, mord, hor, skörlefnad, tjußveri, falskt wittne, hädesse.

Jak. 4: 17. Den der kan göra godt och gör icke, honom är det synd.

färdogwuotas teti werti haddotet sud-
dow, ja i aftak suddar matte erit-
jårgålet alde pakatusaw jälla taste
pataret erita.

73. Mi lä suddo?

Suddo lä kaika, mi wuostalaasta
Tubmela lagaw.

I Joh. 3: 4. Juokkehats, kuppe suddow tafka,
son taja ai lagaw, ja suddo lä laga paikselmannem.

74. Mai tjärdaist lä suddo?

Suddo lä sifke arbe suddo, sifke taf-
ko suddo.

75. Mi lä arbe suddo?

Arbe suddo lä tat qwuoinrägatum
peisso mia naturan, mi tafka miaw
kissjoken pahai ja famotebmen puorrai.

Pj. 51: 7. Kätja, mon läw suddo sinn räga-
tum, ja suddo sinn lä ednam mo wuolgatam.

Joh. 3: 6. Tat mi lä rägatum ädtjest, tat
lä ädtje.

Rom. 7: 14. Laga lä wuoignelats, walla mon
läw ädtjelats, wuobdetum suddo wuollai.

76. Mi lä tafko suddo

Tafko suddo lä färt halitem, ussjol-
mis, pakö jälla pargo, maina mi
mädddep Tubmela budai wuoste, joko
tafkap mait Tubmel lä wadnotam,
jälla tiptep mait Tubmel lä fättjom.

Matt. 15: 19. Waimost uskosmanneh paha
jurtagah, läddem, huorawuot, stekes eslem, suola-
wuot, were wittenastem, albetem.

Jak. 4: 17. Tat kuppe tietta puorit tafkat ja
i tait taka, sunji lä tat suddon.

77. **Hvilken åtskillnad är mellan werk-
synderna?**

Werksynderna äro dels uppsåtliga, som begås med wett och wilja, dels uppsåtliga, som begås af ovetenhet eller öfwerilning.

Luf. 12: 47. Den tjenaren, som visste sin herres wilja, och icke beredde sig och icke gjorde efter hans wilja, han skall lida mycken hugg.

Pj. 19: 13. Hō kan märka, huru ofta han bryter? Förlåt mig mina hemliga brister.

78. **Swarmed hotar Gud dem, som
synda?**

Dem, som synda, hotar Gud att straffa med mångahanda lidanden här i tiden och till sif med ewig fördömelse.

Nom. 1: 18. Guds wrede af himmelen varder uppenbar öfver all meniskornas ogudlighet och orättfärdighet.

5 Mos. 27: 26. Förbannad ware den, som icke fullkomnar alla denna lagens ord, så att han gör derefter.

79. **Huru söker Gud fädernas misgerning
in på barnen?**

Gud låter många svåra följder af fädernas misgerning sträcka sig till barnen, dem till straff, så länge de wandra i synden.

80. **Hvad will Gud med sin hotelse
werka hos os?**

Gud hotar, på det wi skola frukta för hans straff, så att wi icke bryta mot hans bud.

77. Mi rendatusait lä taffosuddoi
kaaskan?

Taffosuddoh läh sifke mielanäkto suddoh, mah taffatoweh tietemin ja situdin, sifke fjeptjeswuota suddoh, mah taffatoweh wane tietemapta jälla rasjen.

Luk. 12: 47. Tat swaidnas, kuppe tietta herras situdaw, ike karwete etjas, ike taka alde situda mielde, son kaska karrasikt pakatowet.

Ps. 19: 13. Kä matta aitsat, man taiwai son mäddä? Luuite munji andagas tjekos wifikam.

78. Maina Submel aita tait, kuteh
suddow taffeh?

Tait, kuteh suddow taffeh, aita Submel pakatet mäddelakasats waiwükum tan aiken ja mangemusta ekewe eritduobmemin.

Rom. 1: 18. Submela märe piłotowa kaik jubmelatteswuota ja werrotaka pajeł, maw almatjah taffeh.

5 Mos. 27: 26. Karrotum lekus tat, kuppe i allete kaikait tan lagan pakoit, nâu atte son tai mielde taffa.

79. Kakte Submel åtsa aitigi assit
manai nala?

Submel paja mädde karras sjaddoit aitigi werrotakast jáksåt kift manaita, siji pakatusan, nâu kuflew si manneh suddo sinn.

80. Mait Submel aiteminas sitta targat
mia lunne?

Submel aita, wai mi kalkap pallat alde pakatusast, abma meddep alde budai wuoste.

1 Petr. 1: 17. Efter I åkallen honom för en Fader, som dömer efter hwars och ens gerning och hafwer intet anseende till personen, så sen till, att I uti detta edert elände wandren i räddhåga.

81. **Hwad lofwar Gud dem, som hafwa honom fär och hålla hans bud?**

Gud lofwar sin nåd och allt godt åt alla dem, som hafwa honom fär och hålla hans bud; och detta goda will han låta rifligen öfvergå från släkte till släkte.

82. **Hwartill will Gud genom sitt löfte uppmuntra oþ?**

Gud will genom sitt löfte uppmuntra oþ till att älska honom, förtrosta på honom och gerna lefwa efter hans bud.

1 Tim. 4: 7, 8. Öfwa dig sjelf till gudaktighet, ty lekamlig öfning är föga till nyitta, men gudaktighet är nyttig till all ting och hafwer löfte om detta lifvet och det tillkommande.

83. **Kunna wi så lefwa efter Guds bud, att wi derigenom warda rättfärdige för honom?**

Wi kunna icke så lefwa efter Guds bud, att wi derigenom warda rättfärdige för honom, ty vårt medfödda syndaförderf kan aldrig här i tiden utrotas, och derför synda wi på många-handa sätt.

Nom. 3: 20, 23. Intet kött kan af lagens gerningar warda rättfärdigt för honom. Alle-sammans äro de syndare och hafwa intet berömma sig af för Gud.

en
ing
ill,
ga.

va

dt
är
da
än

ste

p-
r-
ter

ig-
ien
iste

id,
ör

ds
tt-
da
it-
a-

ens
lle-
ma

1 Petr. 1: 17. Taina ḫo ti tjuorwobetet so Attjen, kütte duobme jnokkehatjaw alde pargo mielde, ike fätjaste almatja uſkoldes wuokew, te wandardet palon tan tia amaswuota aiken.

81. Mait Submel jatta siji, kuteh so etseh ja aneteh alde budait?

Submel jatta armos ja kaik puorit siji kaikita, kuteh so etseh ja so budait aneteh; ja tait puorit sitta son walljast jättetet puolwast puolwai.

82. Masas sitta Submel jatoinis wiggatet miaw?

Submel sitta jatoinis wiggatet miaw etset so, tårwot so nala ja mielast wiesot alde budai mielde.

1 Tim. 4: 7, 8. Harjetala etjadt jubmelpalo-latswuotai, jutte rubmelsats harjetallem lä utses auken, walla jubmelpalolatswuot lä auken färt harai ja adna jattow kabbatjak talats ja pâteje ellema kautoi.

83. Mattepkus mi nån wiesot Submela budai mielde, atte mi taina sjaddap reftesfärdogen so åudân?

Äp mi matte nån wiesot Submela budai mielde, atte mi taina sjaddap reftesfärdogen so åudân, jutte mia qwoimrägatum suddopeisso i kâssel matte tan aiken erit jaufatowet, ja taſte mi suddow taſkap mådde lâkai.

Rom. 3: 20, 23. I altač ädtje matte laga pargoi tjada taſkatowet reftesfärdogen. Kaikah tiwn si läh suddarah ja i lä sian mike, maste si matteh rampat etjase Submela åudân.

1 Joh. 1: 8. Säga wi, att wi hafwa ingen synd, då bedraga wi oþ sjelfwa, och sanningen är icke i oþ.

84. Hwartill skall då lagen vara oþ nyttig?

Lagen skall lära oþ känna och ångra vår synd, drifwa oþ till Kristus och, då wi genom honom fått syndernas förålelse och kraft till en helig wandel, för oþ allt jemt förklara Guds wilja, att wi må lefwa efter hans bud.

Rom. 3: 20. Af lagen känner man synden.

Gal. 3: 24. Så hafwer nu lagen warit vår tuftomästare till Kristus.

Rom. 10: 4. Kristus är lagens ände till rättfärdighet för hvar och en som tror.

Rom. 3: 31. Göra wi då lagen om intet med tron? Vort det; utan wi upprätta lagen.

Matt. 5: 17. I skolen icke mena, att jag är kommen till att upplossa lagen eller profeterna; jag är icke kommen till att upplossa, utan till att fullborda.

Andra Hufwudstycket.

Trons Artiklar.

85. Hwad äro trons artiklar?

Trons artiklar äro en sammanfattning af evangelium och utgöra den kristna församlingens endrägtiga bekännelse om den treenige Guden och hans wälgerningar.

gen
är

os
ra
ch,
as
el,
ja,

vår
ätt-
ned

är
na;
att

in-
öra
iga
och

1 Joh. 1: 8. Ius [jattep, atte i mian lä
fuddo, te pettep mi etjame, ja sadna i lä mia
finne.

84. Man harai te laga kalka lekket
miji auken?

Laga kalka åpatet miaw tåbdåt ja
sangartet fuddoitame, nagget miaw
Kristusa lusa ja, ko mi so tjada läp
ådtjom fuddoi andagas luovitemaw ja
samow ailes wiesomi, akew miji tjel-
gestet Submela situdaw, wai wiesop
alde budai mielde.

Rom. 3: 20. Lagast tåbda almats fuddow.

Gal. 3: 24. Te lä nabbo laga sjaddam miji
pakatejen Kristusa lusa.

Rom. 10: 4. Kristus lä lagan läptem rektes-
färdogwuotan juokkehatjai, lutte jalka.

Rom. 3: 31. Takkapkus mi te lagaw tåssjen
jalkoina? Tat lekus kukkan erit; ainat mi nan-
notep lagaw.

Matt. 5: 17. Epét ti kalka tåiwot, atte mon
läw pätam nuollat lagaw jälla profetait; im mon
lä pätam nuollat, ainat åletet.

Nubbe Åiwepekkie.
Jakkalwasan Artikelah.

85. Mi läh jakkalwasan artikelah?

Jakkalwasan artikelah läh ewange-
liuma akti pejatum åiweäpatus ja
sisadneh kristalats tjåggolwasan ak-
talakasats tåbdåstemew tan kålmaktes
Submela ja alde puoretakoi pirra.

86. **H**wad förstäs dermed, att Gud är treeenig?

Gud är en, men i gudomswäsendet är en ewig trefaldighet: Fadern, Sonen och den Helige Ande.

5 Mos. 6: 4. Herren vår Gud är en enig Herr.

Matt. 28: 19. Gå ut och lären alla folk och döpen dem i namn Faders och Sons och den Helige Andes.

2 Kor. 13: 13. Vår Herres Jesu Kristi nåd och Guds kärlek och den Helige Andes delaktighet ware med er alla.

87. **H**vilken åtskillnad är mellan Fadern, Sonen och den Helige Ande inom gudomswäsendet?

Fadern har af ewighet födt Sonen; Sonen är af ewighet född af Fadern, och den Helige Ande utgår af ewighet af Fadern och Sonen.

Joh. 5: 26. Säj som Fadern hafwer lif i sig sjelf, så hafwer han ook gifvit Sonen hafwa lif i sig sjelf.

Joh. 15: 26. När hugswalaren kommer, den jag skall sända er af Fadern, sanningens Ande, som utgår af Fadern, han skall bära wittnesbörd om mig.

88. **H**uru kallas dersör Fadern, Sonen och den Helige Ande i våra kristliga bekännelseskrister?

Fadern kallas den förste personen, Sonen den andre personen och den Helige Ande den tredje personen i gudomen.

är
det
öv
nig
och
He-
tad
het
en,
n,
jet
sig
f i
en
de,
ird
en
ga
n,
en
i

86. Mi tietetowa taina atte Submel
lä kalmaktes?

Submel lä akta, walla jubmelats
årroma sinne lä akta ikalats kalmak-
teswuot: Attje, Pardne ja Ailes Wuoi-
genes.

5 Mos. 6: 4. Herra mia Submel lä akta aina
Herra.

Matt. 28: 19. Wadset ulkos ja åpatet kaikit
almatjit ja kastatet siaw Attjen ja Pardnen ja tan
Ailes Wuigenen naman.

2 Kor. 13: 13. Mia Herra Jesus Kristusa
arbmo ja Submela kereswuot ja tan Ailes Wuoi-
genen sebrewuot årrus tia kaikaium.

87. Mi rendatusait lä Attjen, Pardnen
ja tan Ailes Wuigenen kastan jubme-
lats årroma sinne?

Attje lä ekewest rägatam Pardnew,
Pardne lä ekewest rägatum Attjest, ja
Ailes Wuigenes manna ekewest ulkos
Attjest ja Pardnest.

Joh. 5: 26. Nåu ko Attje adna ellemai etjas
sinne, nåu lä son ai waddam Pardnai adnet elle-
mai etjas sinne.

Joh. 15: 26. Ko swargeleje pâta, käw mon
kalkaw rajat tiji Attjest, sadneswuota Wuigenes,
lutte Attjest ulkosmanna, son kalka wittenastet mo
pirra.

88. Kokte kättjotoweh tantet Attje,
Pardne ja Ailes Wuigenes mia
kristatals åpatuskirjin?

Attje kättjotowa wuoftas personan,
Pardne nubbe personan ja Ailes Wuoi-
genes kalmad personan jubmelwuota
sinne.

89. **Huru har den treenige Guden uppenbarat sig i förhållande till os?**

I förhållande till os har den treenige Guden uppenbarat sig såsom vår kärleksrike skapare, återlösare och heliggörare.

Första Artikeln.

Om Gud Fader och Skapelsen.

Jag tror på Gud Fader, allsmägtig, himmelens och jordens skapare.

90. **Hvad bekänner du med de orden:**
Jag tror på Gud Fader?

Jag bekänner, att jag af allt hjerta will hålla mig till Gud, vår Herres Jesu Kristi fader, som genom Kristus äfven är min fader.

Efes. 3: 14, 15. Jag böjer mina knän till vår Herres Jesu Kristi fader, den der rätte fadern är öfver allt det fader heter i himmelen och på jorden.

91. **Hvad innefattar det, att Gud är himmelens och jordens skapare?**

Gud har i begynnelsen frambragt allting af intet genom sitt ord.

1 Mos. 1: 1. I begynnelsen skapade Gud himmel och jord.

Upp. 4: 11. Herre, du hafwer skapat all ting, och för din wiljas skull hafwa de warelse och örskapade.

Joh. 1: 3. Genom Ordet äro all ting gjorda; och det förutan är intet gjordt, det gjordt är.

Ebr. 11: 3. Werlden är fullbordad genom Guds ord, så att allt det man ser är wordet af intet.

89. Kotte lä tat kālmaktes Submel pi-
kotam etjas mia kautoi?

Mia kautoi lä tat kālmaktes Sub-
mel pikotam etjas mia keresmielak
sjudnjetejen, lānestejen ja salogtak-
fejen.

Guostas Artikeli.

Submel Attjen ja Sjudnjeteme pirra.

Mon jakkaw Submel Attjen,
kaikwes, almen ja ädnamen
sjudnjeteje nala.

90. Mait ton tåbdåstah tai pakolikum:

Mon jakkaw Submel Attjen nala?

Mon tåbdåstaw, ate mon kaik
waimost sitaw adnet etjam Submela,
mia Herra Jesus Kristusa attje lusa,
kutte Kristusa tjada ai lä mo attje.

Efes. 3: 14, 15. Mon sääjätaw puolwaitam
mia Herra Jesus Kristusa attje äudän, kutte lä
attje kaikai paigel, käine attje namma lä alme sinn
ja ädnamä namm.

91. Mait tat sisadna, atte Submel lä
alme ja ädnama sjudnjeteje?

Submel lä algon sjudnjetam tiwna
kaikait i masteken pakos tjada.

1 Mos. 1: 1. Algon sjudnjetti Submel almew
ja ädnamaw.

Pil. 4: 11. Herra, ton läh sjudnjetam kaikait,
ja to situda tjada tah ärroh ja läh sjudnjetum.

Joh. 1: 3. Pako tjada läh kaikah ämeh takat-
tum, ja tan wana i mille lä takatum taste, mi
takatum lä.

Ebr. 11: 3. Wärald lä sjudnjetum Submela
pako tjada, nånne atte tah ämeh, mah wuoidnoh,
äh lä sjaddam wuoidnos ämisi.

92. **H**wilka äro de förnämsta warelser,
som Gud skapat?

De förfärliga warelserna: englarne
och menniskorna.

93. **H**wad äro englarne?

Englarne äro andar, som af Gud
i begynnelsen skapades och begåfades
med wisheit och helighet, kraft och sa-
lighet, att de skulle i ewighet lofva
Gud och uträffa hans befallningar.

Ps. 103: 20. Lofwen Herren, I hans englar,
I starke hjeltar, som hans befallning uträdden, att
man hans ords röst höra skall.

Ebr. 1: 14. Äro de icke alle sammans tjenste-
andar, utsände till tjenst för deras skull, som sa-
ligheten ärfsva skola?

94. **F**örblefwo alla englar i sin med-
skapade härlighet?

Nej, djefwulen och hans englar af-
föllo från Gud; och i fiendskap mot
honom motstå de nu hans heliga wilja
och werka det ondt är.

Joh. 8: 44. Djefwulen blef icke ståndande i
sanningen.

2 Petr. 2: 4. Gud hafwer icke skonat englarna,
som syndade.

Efes. 6: 12. Vi hafwa icke strid emot kött
och blod, utan emot furstar och wäldiga, nemlig
emot werldens herrar, de som regera i denna
werldens mörker, emot de onda andar under him-
melen.

95. **H**wad tror och bekänner du, att
Gud gifwit dig i skapelsen?

Tag tror och bekänner, att Gud
gifwit mig kropp och själ, ögon, öron

ser,
rne
jud
des
sa-
wa
:
lar,
, att
nste-
i sa-
ied-
af-
not
ilja
ide i
irna,
kött
ligen
euna
him-
tt
Sud
ron

92. Kuteh läh tah åiwemus elleh, kät
Submel lä sjudnjetam?

Tah jermalats elleh: engilah ja
almatjah.

93. Mi läh engilah?

Engilah läh wuoigenasah, kuteh
Submelest algon sjudnjetowojin ja
ådtjon wiseswuotaw ja aileswuotaw,
samow ja salogwuotaw, wai kalkin
ekewen aikai hewetet Submelaw ja
ålletet alde kättjomit.

Pj. 103: 20. Mainotet Herraw, ti so engilah,
ti welses keurah, kuteh so kättjolwasaw taffabetet,
wai almatso paon jenaw kusat kaska.

Ebr. 1: 14. Ähkus si lä kaikah teudno-wuo-
genasah, ulkosrajatum teudnestebmai sia teti, kuteh
salogwuotaw arbet kalkah?

94. Pissonkus kaikah engilah qwoim-
sjudnjetum härlogwuotanissa?

Idtjin piso; pärgal ja alde engilah
kättjin Submelest erita; ja wassjolats-
wuotan sunji si tal tjuodtjoh so ailes
studa wuoste ja pargeh mi paha lä.

Joh. 8: 44. Pärgal idtji piso sadneswuota
finne.

2 Petr. 2: 4. Submel i lä arjom engelit,
kuteh suddow taffin.

Efes. 6: 12. Mian i lä tåro ådtje ja wara
wuoste, ainat åiwemusai ja famoi wuoste, tan
wärilda herrai wuoste, kuteh tårjoh tan aimo
sjeudnjeda finne, paha wuoigenasai wuoste alme
wuolen.

95. Mait ton jakkah ja tåbdåstah, atte
Submel lä tunji waddam sjudnjeteme finn?

Mon jaklaw ja tåbdåstaw, atte
Submel lä waddam munji rubmahaw

och alla lemmar, förnuft och alla finnen.

Ap. G. 17: 25. Gud gifwer alla lif, anda och allt.

Ps. 139: 14. Jag tackar dig dersför, att jag underlig gjord är; underliga äro dina werk, och det besinna min själ wäl.

96. Hurudan skapade Gud den första menniskan?

Gud skapade menniskan till sitt beläte, så att hon liknade Gud.

1 Mos. 1: 26, 27. Gud sade: låt oþ göra menniskan till ett beläte, det oþ likt är. Och Gud skapade menniskan sig till ett beläte.

97. Hvar bestod Guds beläte?

Guds beläte bestod i menniskans medskapade wishet och helighet, så och i frihet från lidande och död samt i herrawälde öfwer jorden.

1 Mos. 1: 31. Gud såg på allt det han gjort hade, och si, det var allt ganska godt.

1 Mos. 1: 28. Nåden öfwer fiskarna i havvet och öfwer foglarna under himmelen och öfwer alla djur, som kräla på jorden.

98. Förblef menniskan sådan hon af Gud skapades?

Nej, genom syndafallet förderfwades Guds beläte hos menniskan, så att hon blef förmörkad i sitt förstånd och obelig i sin wilja samt drog förbannelselöse öfwer sig sjelf och öfwer jorden.

ja sielow, tjalmiit, peljit ja kaik lattasit, jerbmew ja kaik mielait.

Ap. p. 17: 25. Submel wadda kaikaiti häggaw, wuoigenisaw ja kaika.

Ps. 139: 14. Mon kitaw to tan äudäst, atte mon nän äutoslakai läw takatum; ätosah läh to pargoh, ja taw ajatalla mo sielo puorist.

96. Maggaren Submel sjudnjeti wuo- ftas almatjaw?

Submel sjudnjeti wuoftas almatjaw etjas muoto mielde, nåu atte son lei Submela muotok.

1 Mos. 1: 26, 27. Submel jatti: talkob almatjaw läwai, mi mia muotok lä. Ja Submel sjudnjeti almatjaw etjas muoto mielde.

97. Man finne tjuodtjoi Submela muoto?

Submela muoto tjuodtjoi almatja qwoimsjudnjetum wiseswuota ja aileswuota finn, nåu ai tan finne atte almats lei wane waiwetaka ja jabmeketta ja ani ädnamaaw etjas wuolen.

1 Mos. 1: 31. Submel wardahi kaika, mait son lei talkam, ja kätja, tat lei kaika aiwe puorre.

1 Mos. 1: 28. Adnet wuolenedte qwuolit aper ja läddit alme wuolen ja kaik etja juttusit, kuteh ädnama nann swattjih.

98. Åroikus almats taggaren ko son Submelest sjudnjetowai?

Idji åro; suddokattjema tjada peiftoi Submela muoto almatja lunne, nåu atte son sjednjetowai jerbmew kautoi, massi aileswuotaw situdas kautoi ja kesi karrow etjas paigel ja ädnama paigel.

Rom. 5: 19. För en mennissas olydnad äro
många wordne syndare.

1 Kor. 2: 14. Den naturliga menniskan för-
nimmer intet af det Guds Ande tillhörer.

Rom. 5: 18. För ens synds skull är fördö-
melse kommen öfver alla menniskor.

1 Mos. 3: 17, 19. Förbannad ware marken
för din skull, med bekymmer skall du nära dig på
henne i alla dina lifsdagar. Du skall äta ditt
bröd i ditt anletes swett, till deß du warder åter
till jord igen, der du af tagen är; ty du är jord
och till jord skall du warda.

99. Hvaruti innefattas alla syndafallets följder för menniskan?

Alla syndafallets följder för men-
niskan innefattas i döden, den lekam-
liga, den andliga och den ewiga.

1 Mos. 2: 17. Af kunskapens träd på godt
och ondt skall du icke äta; förty på hwad dag du
deraf åter skall du döden dö.

Rom. 5: 12. Igenom en menniska är synden
kommen i verlden och för syndens skull döden.

Efes. 2: 1. I woren döde genom öfwerträdelser
och synder.

Upp. 21: 8. Deras del skall vara uti den sjön,
som brinner med eld och swafwel, hwilket är den
andre döden.

100. Har Gud förkastat det fallna menniskolägret?

Nej, Gud har af ewighet beslutat
och efter syndafallet utloflat menni-
skornas frälsning samt i tidens full-
bordan sändt sin ende Son att vara
menniskornas frälsare.

Efes. 1: 4. Gud hafwer os utvalt i Kristus,
förr än verldens grund lagd war.

Nom. 5: 19. Alka almatja kullogetteswuota tjada läh mäddeh sjaddam suddaren.

1 Kor. 2: 14. Naturalats almatas i tajate tait, mi Submela Wuoigenen lä.

Nom. 5: 18. Alka almatja suddo tjada lä eritduobmem pätam kaika almatji paigel.

1 Mos. 3: 17, 19. Karrotum lekus ädnam tote, märrähin ton etjadt piebmat kalkah kaik wiesom peiwinadt. Laipadt kalkah ton pärät arodiadt piwasina, tasa ko ton waft ädnamen sjaddah, käste ton waldetum läh; jutte mäiwe ton läh, ja mäiwen ton waft kalkah sjaddat.

99. Mites adna etjas sinne kaika suddokattjema sjaddoit almatji?

Tat, mi adna etjas sinne kaika suddokattjema sjaddoit almatji, lä jabmem, tat rubmelats, tat wuoignelats ja tat ekewes.

1 Mos. 2: 17. Puore ja paha tåbdåma muorast ton ih kalka pärät; jutte tanka peiwen ko ton tase päräh, kalkah ton aktan åiwe jabmet.

Nom. 5: 12. Alka almatja tjada lä suddo pätam wäraldi ja suddo tet jabmem.

Efes. 2: 1. Ti leite jabmam paigelmannemi ja suddoi sisa.

Pik. 21: 8. Sia åsse kalka lekhet tan jauren, mi puolla tälän ja rissjain; tat lä tat nubbe jabmem.

100. Läkus Submel heitam tav kattjam almatja maddow?

T lä heitam; Submel lä ekewest aikom ja suddokattjema mangel jattam almatji tjäutatallemaw, ja ko aike lei ållanam, lä son rajam ainqrägatum Pardnes almatji länestejen.

Efes. 1: 4. Submel lä miaw walljim Jesus Kristusa sinne, äudäl ko wäralda wuodo pejatowai.

1 Mos. 3: 14, 15. Herren Gud sade till ormen: jag skall sätta fiendskap emellan dig och quinnan och emellan din säd och hennes säd. Den samme skall föndertrampa ditt huwud, och du skall stinga honom i hans häl.

Joh. 3: 16. Så älskade Gud werlden, att han utgaf sin ende Son, på det att hvor och en, som tror på honom, skall icke förgås, utan få ewinnerligt lif.

101. Huru handlar Gud i följd häraf med sin skapade werld?

Gud drager omsorg om allt hwad han skapat, men synnerligen vårdar han sig om menniskorna och synnerligast om dem, som förtrösta på honom.

Joh. 5: 17. Min fader verkar intill nu.

Matt. 6: 26. Sen uppå foglarna under himmelen, de så intet och intet skrära de heller upp och församla intet i ladorna, och eder himmelske Fader föder dem. Ären I icke mycket mer än de?

Rom. 8: 28. Dem, som hafwa Gud kär, tjena all ting till det bästa.

102. Swad fallas denna Guds omsorg?

Guds försyn.

103. Swari wisar sig Guds försyn?

Guds försyn wisar sig deri, att Gud håller wid magt allt hwad han skapat och styrer allt efter sin wishet.

Ebr. 1: 3. Han bär all ting med sitt kraftiga ord.

Rom. 11: 33. O hwilken djuphet af den rikedom, som är både i Guds wisdom och kunskap; huru obegriplige äro hans domar och oransaklige hans vägar.

1 Mos. 3: 14, 15. Herra Submel jatti lärb-mahi: mon kalkaw pejat wassew to ja nissuna kaskai ja to sajo ja nissuna sajo kaskai. Taat kalka to äiwew tsuowket, ja ton kalkah kassestet so paskai.

Joh. 3: 16. Nåu etsi Submel wäraldaw, atte son ulcoswaddi ainarägatum Pardnes, wai fär-tahats, kütte jakka so nala, i kalka lappot, ainaat ädtjot ekewen ellemai.

101. Kotte Submel tantet tåmata sjud-njetum wäraldines?

Submel mårrahaw adna kaikai pirra, mait son sjudnjetam lä, walla aina-sift son mårrahaw adna almatji pirra, ja ainasumust sia pirra, kuteh so nala tårwostalleh.

Joh. 5: 17. Mo attje parga kitta tan raijai.

Matt. 6: 26. Kättjet läddit alme wuolen, äh tah saje, ähke tjuopa pajas, ähke tjägge aiti sisä, ja tia almelats Attje piebma tait. Epetkus ti lä sagga puorebuh siasi?

Rom. 8: 28. Kaika sjetta siji puoremusän, kuteh Submelaw etseh.

102. Manen kättjotowa tat Submela mårrahä?

Submela lagatusan.

103. Man sinne Submela lagatus wuoseta etjas?

Submela lagatus wuoseta etjas tan sinne, atte Submel pajasaneta kaikait, mait son sjudnjetam lä, ja tårjota kaikait wiseswuotas mielde.

Ebr. 1: 3. Son qwuodda kaikait famos pa-koina.

Rom. 11: 33. O maggar pändawiota tjeg-naleswuot lä kabbatjak Submela wiseswuotan ja tieton; man åtsäketta lä alde duobmoh' ja wuottoketta alde käinoh.

104. Huru får du dagligen erfara
Guds försyn?

Gud försörjer mig rifligen och dagligen med kläder och föda, hus och hem m. m. och med allt det jag till timlig näring behöfwer, samt beskärmar och bewarar mig för skada, farlighet och allt ondt.

Ap. G. 14: 17. Gud lät icke sig sjelf vara utan wittnesbörd, i det han gjorde wäl emot os, gifwande os regn och fruktsam tid af himmelen, uppfyllande våra hjertan med mat och glädje.

Pj. 23: 4. Om jag än wandrade i en mörkdal, fruktade jag intet ondt; ty du är när mig.

Pj. 127: 1. Om Herren icke bygger huset, så arbeta de fångat som derpå bygga; om Herren icke förvarar staden, så waka väktarena fångat.

105. När funna wi rätt trösta os af
Guds försyn?

Vi funna endast då rätt trösta os af Guds försyn, när wi äro trogne i vårt fall och efter Guds wilja använda de krafter och medel, han os förlänat.

2 Tess. 3: 10. Ho der icke will arbeta, han skall icke heller äta.

Ordsp. 2: 7. Han låter de redliga wäl gå och beskärmar de fromma.

106. Hwad böra wi tänka om de olyckor,
som träffa menniskorna här i werlden?

De olyckor, som träffa menniskorna, böra wi aldrig anse såsom werkaf en slump eller af ett blindt och obewilligt öde, utan såsom för syndens full skickade af Gud, de ogudaktiga

104. Kokte ton färt peiwen ådtjoh
tåbdåt Submela lagatusaw?

Submel måråta mo walljet ja färt
peiwen piktasin ja piebmoin, kätin ja
wiesoin j. w. ja kaif taina, maw
aikasats wiesomi tarbahaw, nån ai
fatte ja warjela mo sfadhaft, wahä-
gest ja kaif pahast.

Ap. p. 14: 17. Submel i lä pajam etjas årrot
wittenatta, ko son takai mijii puorit, ja waddi mijii
rasjow ja sjaddeles aikit almeest ja teudi mia
waimoit piebmoin ja awoin.

Pj. 23: 4. Ikkabe mon manaluliu sjeudnjes
lämen, im mon masteken pahast palalulu; jutte ton
läh mo lunne.

Pj. 127: 1. Jus i Herra tsegge kätew, te
tässjai si pargeh, kuteh taw läh tseggenen; jus i
Herra warjele stadaw, te kattarah tässjai kätseh.

105. Kässe mattep mi rekteslakai jasse-
tet etjame Submela lagatusast?

Mi tässjo wall te mattep rekteslakai
jassetet etjame Submela lagatusast, ko
mi läp jaffolatjah widnoneme ja Sub-
mela situda mielde niktep tait famoit
ja reidoit, mait son lä mijii waddam.

2 Tess. 3: 10. Tat kuppe i sita pargat, i sonke
berre parrat.

Åiw. p. 2: 7. Son paja rektesmielakita puorist
jättet ja warjela tait, kuteh mainetesslakai wiesoh.

106. Mait berrip mi usfjotet tai wa-
hagi pirra, mah teiweh almatjit tane
wäralden?

Tait wahagit, mah teiweh almatjit,
äp mi kåssef berre kätjastet te ko tah
lulun fåitemest sjaddam, jälla sjeud-
njes ja karras muonemest, ainat nån
ko rajatum Submelest suddo teti, wai

till straff, warning och väckelse, men de gudfruktiga till pröfning och stadfästelse af deras hopp, färlef och förtröstan till Gud.

Jer. 2: 19. Det är din ondskas skull, att du så plågad warder, och din olydnads, att du så näpst warder.

Job 5: 17. Förkasta icke den allsmägtiges tuftan.

Pred. 7: 4. Genom sorg warder hjertat förbättrad.

107. Huru förhåller sig Guds försyn till det mycka onda, som menniskor förehafwa?

Gud, som sjelf werkar allt godt och främjar det som sker efter hans wilja, förbjuder och straffar det onda samt förhindrar det ofta, men då han understundom tillstädjer det, sätter han det ett wiht mål före och styrer det till en god utgång.

Ps. 146: 9. Herren tillbakawänder de ogudaktigas wäg.

1 Mos. 50: 20. I tänkten ondt öfwer mig, men Gud hafwer wändt det till godo.

108. Hvarom påminnas wi derigenom, att Gud drager omsorg åfwen om de förnuftslösa warelserna?

Wi påminnas om, att wi skola vårda och skydda de förnuftslösa warelserna, bruка dem efter Guds wilja, men aldrig twinga dem öfwer förnågan eller på annat sätt plåga och misshandla dem.

Ordsp. 12: 10. Den räffärdige förbarmar sig öfwer sitt öf, men de ogudaktigas hjerta är obarmhärtigt.

jubmelheitanasah falkeh pakatowet,
warotowet ja pâktetowet, walla jub=
melpalolatjah åtsåtowet ja tjårgeto=
wet tårwon, kereswuotan ja åskaleme
sinn Submeli.

Jer. 2: 19. Etjat pahutak lä siwwa tasa, atte
ton nâu wuorrastowah, ja etjat kuslogatteswuot,
atte ton nâu pakatowah.

Job 5: 17. Ale tåssjen ane tan kaikweksala
pakadusaw.

Pred. 7: 4. Surgo tjada waimo puoretowa.

107. Kokte Submela lagatus tåmata tan
ädna paha kantoi, mait almatjah takkeh?

Submel, kutte ets parga kaik puorit
ja åudeta taw, mi sjadda alde situda
mielde, wadnota alo taw, mi paha
lä, ja taiwai son taw tsagga, walla
ko son muttin taw niedeta, te son
wißses merew tasa peja ja puore
qwuoulo taw tåxjota.

Pj. 146: 9. Herra matsata jubmelheitanaši
läinow.

1 Mos. 50: 20. Ti lepet pahaw munji aikom,
walla Submel lä taw puore qwuoulo jårgålam.

108. Man pirra mi muitatowep taina,
atte Submel ai mårrahaw adna jermekes
juttusi paigel?

Mi muitatowep tan pirra, atte mi
falkap måråtet ja warjelet jermekes
juttusit, niftet tait Submela situda
mielde, walla äp fâssef falka nagget
siaw weijeluota paigel jälla etjalakai
tait waiwetet ja pahastet.

Åiw. p. 12: 10. Rektesmielat arkalasta kesan=
jes paigel, walla jubmelheitanaši waibmo lä karras.

109. **H**wad bewefer Gud att bewisa dig
alla sina wälgerningar?

Gud bewisar mig alla sina wälgerningar af sin blotta nåd och faderliga godhet, utan all min förskyllan eller wärdighet.

Klag. 3: 22. Herrens mildhet är det, att det ännu icke är ute med oß; hans barmhertighet hafwer ännu icke ända.

1 Mos. 32: 10. Jag är för ringa till all den barmhertighet och all den trohet, som du med din tjenare gjort hafwer.

110. **H**wad är du Gud skyldig för alla
hans wälgerningar?

Jag är skyldig att tacka och lofwa,
lyda och tjena honom.

Ps. 103: 2. Lofwa Herren, min själ; och förgät icke hwad godt han mig gjort hafwer.

Andra Artikeln.

Om Guds Son och Återlösningen.

Jag tror på Jesus Kristus, Guds ende Son, vår Herre, hvilken aslad är af den Helige Ande, född af jungfru Maria, pint under Pontius Pilatus, förfäst, död och begravwen, nedestigen till helvetet, på tredje dagen uppstånden igen ifrån de döda, uppstigen till himla, sittande på allsmägtig Guds Faders högra hand, dädan igenkommande till att döma lefswande och döda.

dig
äl-
er-
lan
det
het
den
din
lla
pa,
för-
.
s,
ce,
ge
ia,
s-
r-
a-
a,
på
ra
ill

109. Mi wiggata Submelaw wuosetet tunji kaikait puoretakoitis?

Submel wuoseta munji kaikait puoretakoitis tjełga armostis ja attjelats puorewuotastis, wana kaik mo anfeteme ja wułaswuotataka.

Jer. Luoj. 3: 22. Herra libbeswuot tat lä, atte mi äp lä aptsa tässjanam; i lä so armoleswuot ain näkkäm.

1 Mos. 32: 10. Im mon lä entsek ansetam kaika taw armoleswuotaw ja jakkoleswuotaw, mawton teudnarasadt wuosetam läh.

110. Mait ton läh Submeli wälkoges kaikai alde puoretakoi åudåst?

Mon läw wälkoges so kitet ja he wetet, karodet ja teudnahet.

Pj. 103: 2. Hewete Herraw sielom; ja ale wajaldutte mait puorit son munji taklam lä.

Nubbe Artikel.

Submela Pardonen ja Lånesteme pirra.

Mon jakkaw Jesus Kristusen, Submela aina Pardonen, mia Herran nala, kuppe lä saffanum Miles Wnoigenest, rägatum neida Mariast, waiwetum Pontius Pilatus wuolen, krussinauletum, jabmam ja gruoptetum, wuolosluoitadam helweti, kalmad peiwen waſt pajastjuodtjelam jabmeki lutte, pajaswuolgam albmai, tjalkahemen kalkwefses Submel Attjen ålkes kietu nann, tåbbelt waſt våtejen duobmetjet wieſojit ja jabmekit.

111. **H**wad bekänner du med de orden:
Tag tror på Jesus Kristus?

Jag bekänner, att jag af alstt hjerta will hålla mig till Jesus Kristus, Guds ende Son, som enligt Guds löfte kommit i werlden och blifvit min Frälsare.

Gal. 4: 4, 5. Då tiden wardt fullkommen, sände Gud sin Son, född af qwinna, gjord under lagen, på det han skulle förlössja dem, som under lagen woro, att wi skulle få barnaskapet.

112. **H**wad betyder namnet Jesus?

Namnet Jesus betyder frälsare och saliggörare.

Matt. 1: 21. Du skall kalla hans namn Jesus, ty han skall frälsa sitt folk ifrån deras synder.

Ap. G. 4: 12. Det är icke något annat namn under himmelen menniskorna gifvet, i hvilket wi skola salige warda.

113. **H**varför kallas Jesus äfven Kristus?

Jesus kallas Kristus, emedan han är den i gamla testamentet utlofwade Messias, det är: den med Guds Ande smorde och uppfylde salighetshöfdingen.

Luk. 2: 11. I dag är eder född Frälsaren, som är Kristus Herren, i Davids stad.

Ap. G. 10: 38. Gud hafwer smort Jesus af Nazaret med den Helige Ande och kraft.

Ap. G. 5: 30, 31. Våra fäders Gud hafwer uppväckt Jesum, den I dräpit hafwen och upphängt på träd. Den hafwer Gud med sin högra hand upphöjt för en Höfding och Frälsare, till att gifwa Israel bättring och syndernas förlåtelse.

111. Mait ton tåbdåstah tai pakoitum:
Mon jaklaw Jesus Kristusa nala?

Mon tåbdåstaw, atte mon kaif wai-
most sitaw adnet etjam Jesus Kristusa,
Jubmela aina Pardne lusa, kuppe Jub-
mela jato mielde lä påtam wäraldi ja
sjaddam mo Lånestejen.

Gal. 4: 4, 5. Ko aike lei ållanam, rajai Jub-
mel Pardnes, rägatum nissunest, pejatum laga
wuollai, wai son kalkai luowas åstet siaw, kuteh
laga wuolen lejin, wai kalkaime ådtjot mana-
nuotaw.

112. Mait merki namma Jesus?
Tat namma Jesus merki lånestejew
ja salogtaffejew.

Matt. 1: 21. Ton kalkah fättjot alde namaw
Jesusen, jutte son kalka lånestet almogas sia sud-
doift.

Ap. p. 4: 12. Ð lä aiktaf etja namma alme
wuolen almatjita waddetum, man sunne mi mattep
salogen sjaddat.

113. Mantet Jesus ai fättjotowa
Kristusen?

Jesus fättjotowa Kristusen, taina
ko son lä tat åbme testamentan tåi-
wotum Messias, tat lä: Jubmela
Wuoigenin wuoidatum ja teudetum
salogwuota åiwe.

Luk. 2: 11. Udne lä tiji rägatum Lånestejje,
kuppe lä Kristus Herra, Dawida stadan.

Ap. p. 10: 38. Jubmel lä wuoidam Jesusaw
Nazarethast Ailes Wuoigenin ja famoin.

Ap. p. 5: 30, 31. Nia aitigi Jubmel lä pa-
jasrässom Jesusaw, käw ti kaddite, ko ti katsositi
so muorai. Taw lä Jubmel åkes kietainis pajem-
ti Åiwemusan ja Lånestejen, waddatjít Israeli
puorranemew ja suddoi andagaskluitemaw.

114. **H**wad tror och bekänner du om
Jesu Kristi person?

Jag tror och bekänner, att Jesus Kristus är sann Gud, född af Fadern i ewighet, och tillika sann menniska, född af jungfru Maria.

Joh. 1: 1, 14. I begynnelsen var Ordet, och Ordet var när Gud, och Gud var Ordet. Och Ordet wardt kött och bodde ibland os; och wi sågo hans härlighet såsom ende Sonens härlighet af Fadern, full med nåd och sanning.

Joh. 14: 9. Jesus sade: den mig ser, han ser Fadern.

1 Tim. 3: 16. Gud är uppenbar worden i köttet.

Kol. 2: 9. I honom bor all gudomens fullhet lefamlingen.

115. **H**varför måste Kristus vara både
Gud och menniska?

Kristus måste vara både Gud och menniska, för att kunna vara sann medlare mellan Gud och menniskor.

1 Tim. 2: 5. Det är en Gud och en medlare emellan Gud och menniskor, nemligen den mennisan Kristus Jesus.

2 Kor. 5: 19. Gud war i Kristus och försonade verlden med sig sjelf.

116. **W**ar Kristus såsom menniska i
allting lik os menniskor?

Kristus war os lik i allting utom deri, att han war utan synd.

Ebr. 4: 15. Han är frestad i all ting lika som wi, dock utan synd.

114. Mait ton jakkah ja tåbdåstah Jesus
Kristusa persona pirra?

Mon jakkaw ja tåbdåstaw, atte
Jesus Kristus lä sadnes Submel, rä-
gatum Attjest ikalats aikest, ja ai
sadnes almats, rägatum neida Ma-
riast.

Joh. 1: 1, 14. Algon lei Pako, ja Pako lei
Submela lunne, ja Submel lei Pako. Ja Pako
sjäddai ädtjen ja wiesoi mia kaskan; ja mi wuo-
nime tan härlogwuotaw, nån fo aina Pardne
härlogwuotaw Attjest, tiewas armoin ja sadnes-
wuotain.

Joh. 14: 9. Jesus jatti: tat, kütte mo wuoid-
na, son wuoidna Attjew.

1 Tim. 3: 16. Submel lä pikotowum ädtje
sinne.

Kol. 2: 9. So lunne ärro kaij jubmelsuota
tiewaswuot rubmelatslakai.

115. Mantet werti Kristus ärrot kåbba-
tjak Submel ja almats?

Kristus werti ärrot kåbbatjak Sub-
mel ja almats, wai son mattam ärrot
käskälman Submela ja almatji kaskan.

1 Tim. 2: 5. Tat lä alka Submel ja alka
käskälmai Submela ja almatji kaskan, nammatum
tat almats Kristus Jesus.

2 Kor. 5: 19. Submel lei Kristusa sinne ja
sikti wäraldow etjainis.

116. Leikus Kristus almatja wuokenis
mia almatji lakaats färt wuokssjoi?

Kristus lei mia lakaats färt wuok-
ssjoi, etja fo tan sinne, atte son lei
suddotebme.

Ebr. 4: 15. Son lei kättjalowum färt wuok-
ssjoi nån fo mi, dauf suddotaka.

117. **H**wad tror och bekänner du om
Jesu Kristi återlösningswerk?

Jag tror och bekänner, att Jesus Kristus är min Herre, hwilken förlössat, förvärfvat och wunnit mig, förtappade och fördömda menniska, ifrån alla synder, ifrån döden och djefwulens våld, icke med guld eller silfwer, utan med sitt heliga och dyra blod och med sitt ofskyldiga lidande och död.

Joh. 1: 29. Si, Guds Lam, som borttager verldens synd.

2 Kor. 5: 14. Om en är död för alla, så äro de alla döda.

1 Joh. 3: 8. För den skall uppenbarades Guds Son, att han skulle nederläg djefwulens gerningar.

1 Petr. 1: 18, 19. Weten, att I icke med förgängligt silfwer eller guld igenlöste ären, utan med Kristi dyra blod, såsom med ett menlöst och obesmittadt lams.

118. **H**uru hafwa wi att betrakta vår Frälsare i utförandet af sitt återlösningswerk?

Såsom verldens gudomlige profet, öfwersteprest och konung.

5 Mos. 18: 18. Jag skall uppväcka dem en profet, såsom du är, utaf deras bröder och gifwa mina ord i hans mun.

Ebr. 9: 11. Kristus är kommen, att han skall vara öfwersteprest till det tillkommande goda.

Luk. 1: 33. Han skall vara en konung öfver Jakobs hus i ewig tid, och på hans rike skall ingen ände vara.

117. Mait ton jaffkah ja tåbdåftah Jesus
Kristusa länestem=pargo pirra?

Mon jaffkaw ja tåbdåftaw, atte
Jesus Kristus lä mo Herra, kütte lä
tjåutam, länestam ja widnim mo,
eritlappom ja duobmetum almatjaw,
kaikaiſt suddoift, jabmemest ja pärgala
famost, i gällin jälla silbain, ainat
ailes ja diwras warainis ja etjas
mainetes fierdemin ja jabmemin.

Joh. 1: 29. Kätja, Submelen Libba, kütte
eritwalda wärälda suddow.

2 Kor. 5: 14. Ius aksa lä jabmam kaikai
audåft, te läh ham si kaikah jabmam.

1 Joh. 3: 8. Tanteti pikotowai Submela
Pardue, wai son kalkai tåssjetet pärgala pargoit.

1 Petr. 1: 18, 19. Liettet, atte ti epet tåssja-
nes silbain ja gällin lä länestowum, ainat Kristusa
diwras warain, nån ko mainetes ja pädwotele
libban warain.

118. Kotke mi berrip kätjastet mia Lå-
nestejew ålleteren länestem=pargos?

Nån ko wärälda jubmelats profetaw,
pajemus präftaw ja konogasaw.

5 Mos. 18: 18. Mon kalkaw tjuodtjaldattet
siji profetaw, nån ko ton läh, sia wieljaift ja
pejat mo paloit alde njalbmai.

Ebr. 9: 11. Kristus pâti pajemus prästan
pâteje puorrai.

Luk. 1: 33. Son kalka lekket konogis Jakoba
kåte pajel ekewen aikai, ja alde rika i kalka näkkåt.

119. *Hvad hör till Kristi profetiska embete?*

Till Kristi profetiska embete hör, att han kungjort och kungör Guds wilja och råd om vår salighet samt framställt sig själv till en föresyn för oss.

Joh. 1: 18. Ingen hafwer någon tid sett Gud; ende Sonen, som är i Faderns stöte, han hafwer det kungjort.

Joh. 8: 12. Jag är verldens ljunus; den mig följer, han skall icke wandra i mörkret, utan han skall få ljuwtets ljunus.

120. *Hvad hör till Kristi öfwerste-presterliga embete?*

Till Kristi öfwersteprestlerliga embete hör, att han genom lidande och död, i fullkomlig lydnad för sin himmelske Fader, friwilligt offrat sig själv till försoning för våra synder och på grund deraf städse beder för oss.

Ebr. 7: 26, 27. En sådan öfwersteprest höfdes oss hafwa, hvilken icke dagligen behöfde, såsom de andra öfwersteprester, först för sina egna synder offra och sedan för folkens synder; ty han gjorde det en resa, då han sig själv offrade.

Joh. 10: 17. För den skall älskar Fadern mig, att jag läter mitt ljuw, på det jag skall åter taga det igen.

I Joh. 2: 2. Han är försoningen för våra synder, icke allenaft för våra, utan och för hela verldens.

Rom. 5: 19. Ty såsom för en menniska olydnad äro många wordne syndare; så warda och för ens lydnads skull många rättsärdige.

Gal. 3: 13. Kristus hafwer förlossat oss ifrån lagens förbannelse, då han wardt en förbannelse för oss.

119. Mi fullo Kristusa profetalats
ammati?

Kristusa profetalats ammati fullo, atte son lä fulatam ja fulata Submela situdaw ja radew mia salogwuota pirra ja äudäi pejam etjas mihi puoikaldakan.

Joh. 1: 18. I kuttel lä kässel wuoidnam Submelaw; aimarägatum Pardne, kuppe lä Attje äffen, son lä so tåbdozen talkam.

Joh. 8: 12. Mon läw wäralda tjuoukas; tat kuppe mo tjuowwo, son i kalka mannat sjeundnjedin, walla adnet elsema tjuoukasaw.

120. Mi fullo Kristusa pajemus prästa
ammati?

Kristusa pajemus prästa ammati fullo, atte son fierdema ja jabmema tjada, ålles fullogeswuotan almelats Attjasis, lä etsmuoitolefest wärotam etjas liktemen mia suddoi äudäst, ja tan tet alo räkkala mia äudäst.

Ebr. 7: 26, 27. Taggar pajemus prästaw berrime mi adnet, kuppe i juokke peiwe, nån ko etjah pajemus prästah, tarbaham wuostak wärotet etjas suddoi äudäst ja äfska almoga suddoi äudäst; jutte son taw takai äntä kerde, ko son etjas wäroti.

Joh. 10: 17. Tantet Attje etsa mo, taina ko mon luoitaw häggam, wai mon taw waft ruoptot waldaw.

I Joh. 2: 2. Son lä liktem mia suddoi äudäst, i däuf koros wall mia, ainat åbbå wäralda (suddoi äudäst).

Rom. 5: 19. Jutte nån ko alka almatja fullogeswuota tjada mädde läh sjaddam suddaren, nån sjaddeh ai alka almatja fullogeswuota tjada mädde rektesfärdogen.

Gal. 3: 13. Kristus lä åstam miaw luowas laga farrost, ko son sjaddai karron mia äudäst.

Ebr. 7: 24, 25. Denne hafwer ett oforgängligt presterßkap; hvorför han och kan ewinnerligen saliga göra dem, som genom honom komma till Gud, och lefwer alltid och beder alltid för dem.

121. Hwad hör till Kristi konungliga embete?

Till Kristi konungliga embete hör, att han regerar öfwer allt skapadt i himmelen och på jorden, bekämpar och besegrar sina fiender och i sitt rike benådar och saliggör sina trogna.

Matt. 28: 18. Jesus sade: mig är gifwen all magt i himmelen och på jorden.

1 Kor. 15: 25. Han måste regera, till deß han lägger alla sina fiender under sina fötter.

Efes. 1: 22. Gud hafwer satt Kristus församlingen till ett hufvud öfwer all ting.

2 Tim. 4: 18. Herren skall förlossa mig af all ond gerning och frälsa mig till sitt himmelska rike.

122. I hwilka tillstånd hafwa wi att betrakta vår Frälsare?

I hans förnedring och upphöjelse.

Fil. 2: 6—11. Åndå han var i Guds skepselje, räknade han icke för rof Gud jemlik vara, utan förnedrade sig sjelf, tagande på sig en tjenares skepselje, och wardt lika som en annan menniska och i åthäfvor funnen som en menniska; ödmjukade sig sjelf, wardt lydig intill döden, ja intill korsets död. Derföre hafwer och Gud förhöjt honom och gifvit honom ett namn, det öfwer alla namn är, att i Jesu namn skola sig böja alla knän, deras som i himmelen, på jorden och under jorden äro, och alla tungor skola befärra, att Jesus Kristus är Herren, Gud Fader till ära.

123. Hwad hör förnämligast till Kristi förnedring?

Till Kristi förnedring hör förnämligast, att han, aflad af den Helige

Ebr. 7: 24, 25. Taat adna näkkätele prästaammataw; mantet son ai matta ållast salogen taffat siaw, kuteh so tjada pätet Submela lusa, ja son wieso alo ja rälliälä alo sia äudäst.

121. Mi fullo Kristusa konogasa ammati?

Kristusa konogasa ammati fullo, atte son tärjo kaikai sjudnjetum åmi paigel almen ja ädnama nann, tårota ja åita wasjolatjaitis ja etjas rikan armeta ja salogen taffa jakkolatjaitis.

Matt. 28: 18. Jesus jatti: munji lä waddeatum kaik fabmo almen ja ädnama nann.

1 Kor. 15: 25. Son berri tärjot, tassatji ko son lä pejam kaikait wasjolatjaitis juolkis wuollai.

Efes. 1: 22. Submel lä pejam Kristusaw äiven kaikai paigel tjåggolwasan.

2 Tim. 4: 18. Herra kaska tjäutet mo kaik paha takost ja kajot mo almelats rikasis.

122. Mai wuoki sinn berrip mi kätjastet mia Lånestejew?

Alde wuollaneme ja paiganeme sinn.

Fil. 2: 6—11. Iffa son lei Submela wuoken, i son dauk ädtjolwasen adnam Submela jäddasats årrot, ainat wuolleti etjas, nån atte son waldi nalaas teudnara wuolew, ja sjaddai etja almatji lakatjen, ja sone wuoidnoi sämma wuoke, ko tat mi lä almatjin; son wuolleti etjas, åroi fullogasan kitta jabmema raijai, wiel kruosse jabmema raijai. Tantet lä Submel pajetam so ja waddam sunji namaw, mi lä kaikai namai paigel, nån atte Jesusa naman kalkeh kaikah puolwah sâjâtet etjase, tai kuteh alme sinn, ädnama nann ja ädnama wuolen läh, ja kaikah njuortjamah kalkeh tåbdästet, atte Jesus Kristus lä Herra, Submel Attjai kudnen.

123. Mi fullo ainasumust Kristusa wuollanebmai?

Kristusa wuollanebmai fullo ainasumust, atte son, saffanum Ailes

Unde, föddes af jungfru Maria, och att han blef pint under Pontius Pilatus, förfäst, död och begravven.

124. **H**wad hör till Kristi upphöjelse?

Till Kristi upphöjelse hör, att han är nederstigen till helvetet, på tredje dagen uppstånden igen ifrån de döda, uppstigen till himla, sittande på allsmägtig Guds Faders högra hand, dädan igenkommande till att döma lefwande och döda.

125. **H**varför nedersteg Kristus till helvetet?

Kristus nedersteg till helvetet, för att der förkunna sin seger öfwer döden och all djefwulens magt.

1 Petr. 3: 19. Han gick bort och predikade för andarna i fängelset.

126. **H**wad betydelse har Kristi uppståndelse för vår tro?

Derigenom, att Kristus uppstod och lefwer, har han bewisat sig vara en fullkommen frälsare och för oss blifvit en orsak till rättsfärdighet och lif.

Rom. 1: 4. Jesus Kristus är krafteligen bevisad Guds Son, deraf att han stod upp ifrån de döda.

1 Kor. 15: 17. År Kristus icke uppstånden, så är eder tro fasäng, och så ären I ännu i edra synder.

Rom. 4: 25. Vår Herre Jesus är för våra synders skull utgifwen och för vår rättsfärdighets skull uppväckt.

Wuoigenest, rägatowai neida Mariast,
ja atte son waiwetowai Pontius Pilatusa
wuolen, krussinauletowai, jami
ja gruoptetowai.

124. Mi fullo Kristusa pajanebmai?

Kristusa pajanebmai fullo, atte
son lä wuolosluoitadam helweti, fäl-
mad peiwen waft pajastjuodtjelam
jabmeki lutte, pajaswuolgam albmai,
tjäkkahemen kaikwelles Submel Attjen
ålfes kiesta nann, tåbbelt waft påtejen
duobmetjet wiesojit ja jabmekit.

125. Mantet wuolosluoitadi Kristus
helweti?

Kristus wuolosluoitadi helweti, wai
son tåbbe falkai kusatet widnekas jab-
mema ja pärgala pajel.

1 Petr. 3: 19. Son wuolgi erit ja predikoi
wuoigenita, kuteh sangawuotan lejin.

126. Mait merki Kristusa pajastjuod-
tjelam mia jalko kautoi?

Taina, atte Kristus pajastjuodtjeli
ja wieso, lä son wuosetam etjas ålles
lånestejen ja lä miji karwetam reftes-
färdogwuotaw ja ellemaw.

Nom. 1: 4. Jesus Kristus lä famoleslakai
wuosetowum Submela Pardnen, taste atte son
pajastjuodtjeli jabmeki lutte.

1 Kor. 15: 17. Ius Kristus i lä pajastjuod-
tjelam, te lä tia jalko tåssje ja ti lepet ain sud-
doitedte finne.

Nom. 4: 25. Mia Herra Jesus lä mia suddoi
tet i ulkoswaddetum ja mia reftesfärdogwuota teti
pajasräfotum.

127. **H**wad förstås dermed, att Kristus sitter på Faderns högra hand?

Dermed förstås, att Kristus, sedan han uppsarit till himmelen, är ewigt delaktig af Faderns magt och härlighet.

Efes. 1: 20, 21. Gud uppväckte Kristus ifrån de döda och satte honom på sin högra hand i himmelen öfwer allt det som nämnas kan, icke alleast i denna werlden, utan ocf i den tillkommande.

128. **Å**lr Kristus efter sin himmelsfärd icke mer här på jorden?

Uti osynlig måtto är Kristus när oß alla dagar intill werldens ände.

Matt. 28: 20. Si, jag är när eder alla dagar intill werldens ände.

129. **H**uru sker Kristi tillkommelse till domen?

Kristi tillkommelse till domen sker uti synlig måtto, då han wärder kommande uti himmelens sky med stor magt och härlighet, och alla heliga englar med honom, till att döma allt folk, både dem som då lefwa, och dem som affömnade äro ifrån werldens begynnelse.

Matt. 25: 31, 32. När mennistones son kommer i sitt majestät och alle helige englar med honom, då skall han sitta på sin härlighets stol, och för honom skola församlas alla folk, och han skall skilja dem den ene ifrån den andre, såsom en herde skiljer fären ifrån getterna.

2 Kor. 5: 10. Vi måste alle uppenbarade warda för Kristi domstol, på det hvar och en skall få efter som han handlat hafwer medan han lefde, ehwad det är godt eller ondt.

istus
edan
wigt
här-
ifrån
jand i
e alle-
nande.
sfärd
när
inde.
dagar
e till
ffer
kom-
stor
eliga
i allt
dem
ldens

i kom-
e med
s stol,
ch han
om en
barade
en skall
a han

127. Mi tietetowa taina, atte Kristus
tjäkkaha Attjen ålkes fieta nann?

Taina tietetowa, atte Kristus alb-
mai wuolgeses mangela lä ekewen
aikai åsalats Attjen famost ja här-
logwuotast.

Efes. 1: 20, 21. Jubmel pajasrāsoi Kristusaw
jabmeki lutte ja pejai so ålkes kietas nala kaika
pajiel, mi ifkenis namatowwu, i tåssjo tan ainat
ai pätje ilmen.

128. Skus Kristus albmai wuolgeses
mangel wiel åro tabbe ädnama nann?

Wuoidnoteslakai lä Kristus mia
lunne kaik peiwi kitta wäralda näk-
femi.

Matt. 28: 20. Kätja, mon läw tia lunne kaik
peiwi kitta wäralda näkemi.

129. Kokte sjadda Kristusa påtem
duobmoi?

Kristusa påtem duobmoi sjadda
wuoidnoslakai, ko son påta alme palwa
sinn stuora famoin ja härlogwuotain,
ja kaikah ailes engilah suina, duob-
metjet kaikait almatjit, kabbatjak tait,
kuteh tallooi wiesoh, ja tait, kuteh åd-
dajam läh wäralda algo rajest.

Matt. 25: 31, 32. Ko almatja pardne påta
härlogwuotanis ja kaikah ailes engilah suina, te
kalla son tjäkkahet härlogwuotas truono nann, ja
kaikah almatjah kalleh tjäkanet so äudai, ja son
ratta siaw nubbe nubbest, nän ko reinoheje ratka
sautsait kaitsaist.

2 Kor. 5: 10. Mi wertip kaikah pikotowet
Kristusa duobmoisuolo ändän, wai juokkehats ädtjo
tan mielde, mait son taikkam lä, lekus puorre
jälla paha.

130. Huru skall Kristus då döma
menniskorna?

Kristus skall säga till sina trogna: kommen, I min Faders wälsignade, och besitten det rike, som eder är tillredt ifrån werldens begynnelse; men till de otrogna skall han säga: gåن bort ifrån mig, I förbannade, uti ewinnerlig eld, som djefwulen och hans englar tillredd är. — Och dessa skola då gå uti ewig pina, men de rättfärdige i ewinnerligt lif.

Matt. 25: 34, 41, 46.

131. När skall detta ske?

På den yttersta dagen, när denna werlden tager en ände, hwilken tid är osz alldeles förborgad.

Matt. 24: 36. Om den dagen och den stunden wet ingen, icke englarne i himmelen, utan min Fader allena.

132. Hwad är ändamålet dermed, att
Kristus har återlöst dig?

Kristus har återlöst mig, på det jag skall vara hans egen, blifwa och lefwa under honom i hans rike och tjena honom i ewig rättfärdighet, oskuld och salighet, såsom han är uppstånden ifrån döden, lefwer och regerar i ewighet.

Rom. 14: 9. Kristus är derpå både död och uppstånden och åter lefwande worden, att han skall vara herre både oswer lefwande och döda.

Tit. 2: 14. Jesus Kristus gaf sig sjelf för osz, på det han skulle förlossa osz ifrån all orättfärdighet.

130. Kakte Kristus te kaska duobmet
almatjít?

Kristus kaska jattet jakkolatjaita:
påtet, ti mo Attje puoristssiwdnjeto-
wumah, ja arbet taw rikaw, mi tiji
karvetum lä wärälda algo rajest; walla
jakkotemita kaska son jattet: kaitet erita
mo lutte, ti karrotowumah, ekewen
tälläi, mi pärgali ja alde engelita
karvetum lä. — Ta tah kalkeh te
mannat ekewen waiwai, walla tah
reftesfärdogah ekewen ellemi.

Matt. 25: 34, 41, 46.

131. Kåsse tat sjadda?

Mangemus peiwen, fo tat wärald
näkka, mi aikit lä miji aptsa tjekos.

Matt. 24: 36. Taw peiwew ja taw päädaw i
tiete aksa, ähke engilah almen, ainat wall mo
Attje aksa.

132. Manteti lä Kristus to
lånestam?

Kristus lä mo lånestam tantet, wai
mon lulin sjaddat alde åbmen, årrot
ja wiesot so wuolen alde rikan ja
teudnahet so ekewe reftesfärdogwuotan,
maineteswuotan ja salogwuotan, nån
fo son jabmemest pajastjuodtjelam lä,
wieso ja tårjo ekewen aikai.

Rom. 14: 9. Kristus lä tantet jabmam ja ai
pajastjuodtjelam ja wast wiesojen sjaddam, wai
son kaska lekket herran kabbatjak wiesoji ja jabmeki
pajel.

Tit. 2: 14. Jesus Kristus lä waddam etjas
mia äudäst, wai son kaskai tjäutet miaw kalkast

dighet och rena os sig sjelf ett folk till egendom, det sig om goda gerningar beslitar.

Joh. 17: 24. Fader, jag will, att der jag är, skola och de wara med mig, som du mig gifwit hafwer, att de skola se min härlighet, den du mig gifwit hafwer.

Tredje Artikeln.

Om den Helige Ande och Helgelsen.

Jag tror på den Helige Ande; en helig, allmänelig kyrka, de heligas samfund; syndernas för-låtelse; de dödas uppståndelse och ett ewigt liv.

133. **H**wad bekänner du med de orden:
Jag tror på den Helige Ande?

Jag bekänner, att jag af allt hjerta will hålla mig till den Helige Ande, Faderns och Sonens Ande, hwilken för Kristi skull är sänd till att utföra helgelsens werk i mitt hjerta.

Joh. 14: 26. Hugswalaren, den Helige Ande, hwilken Fadern skall sända i mitt namn, han skall lära eder all ting och påminna eder allt det jag eder sagt hafwer.

134. **H**wad är helgelsen?

Helgelsen är den Helige Andes werk i vårt hjerta, hvarigenom han gör os delaktige af frälsningens nåd och dermed omfkapar os till hjerta och lefwerne, så att wi blifwa helige.

werratakaſt ja rainetet miaw allafis åme-fuolſken,
mi wigga puore pargoita.

Joh. 17: 24. Attje, mon fitaw, atte tah, läit
ton munji läh waddam, falkeh ärrot muina, känne
mon läw, wai si wuoindalin mo härlogwuotaw,
maw ton munji waddam läh.

Kålmad Artikel.

Ailes Wuigenen ja Ailestemē pirra.

Mon jaffaw Ailes Wuigenen
nala; alfa ailes, kaikasats kyrkon,
aileſi ſebrewuotan; ſuddoi anda-
gasluoitemen; jabmeki pajastjuod-
tjelenen ja efewen ellemen.

133. Mait ton tåbdåſtah tai pakoikum:
Mon jaffaw Ailes Wuigenen nala?

Mon tåbdåſtaw, atte mon kaik wai-
moſt fitaw adnet etjam tan Ailes
Wuigenen, Attjen ja Pardnen Wuoi-
genen lusa, lutte Kriſtufa tet lä ra-
jatum ålletjet ailestemē pargow mo
waimo finn.

Joh. 14: 26. Jaskateje, tat Ailes Wuigenes,
kaw Attje kaſka rajat mo naman, ſon kaſka åpatet
tiji kaſka ja muitajattet tiji kaſka, mait mon tiji
jattam läw.

134. Mi lä ailestem?

Ailestem lä Ailes Wuigenen pargo
mia waimo finn, man tjada ſon taſka
miaw åſalatjan låneſteme armoſt ja
taina ådåſift ſjudnjeta miaw waimo
ja wiesoma kautoi, nåu atte mi fjad-
dap aileſen.

2 Tess. 2: 13. Gud hafwer eder utvalst till salighet af begynnelsen genom Andens helgelse och i sanningens tro.

135. Hvarför måste den Helige Ande göra os delaktige af frälsningens nåd?

Emedan wi icke af vårt eget förfnuft eller kraft kunna i tron komma till Kristus och få del af hans frälsning.

1 Kor. 12: 3. Ingen kan kalla Jesus en herre utan genom den Helige Ande.

136. Genom hwilka medel werkar den Helige Ande helgelsen?

Genom nådemedlen, som äro Guds ord och de heliga sakramenten.

137. I hwilken ordning werkar den Helige Ande helgelsen?

Den Helige Ande fallar genom evangelium, upplyser med sina gåfvor, helgar och behåller i en rätt tro.

138. Huru har den Helige Ande först gjort dig delaktig af frälsningens nåd?

Den Helige Ande har genom dopet gjort mig delaktig af frälsningens nåd och dermed födt mig på nytt till lifvet i Kristus.

Joh. 3: 5. Utan en warder född af watten och Anden, kan han icke ingå i Guds rike.

Gal. 3: 27. S, så månge som döpte ären till Kristus, hafwen eder iflädt Kristus.

139. Huru fortsätter den Helige Ande sitt werk hos den döpta menniskan?

Den Helige Ande behåller och fostrar menniskan i den nåd, hon i dopet

alt till
else och
2 Tess. 2: 13. Submels lä walljim tiaw algo
rajest salogwuotai Wuoigenen ailesteme tjada ja
sadneswuota jalko sinne.

135. Mannes werti Ailes Wuoigenes
taffat miaw åsalatjen länesteme armost?

Tutte mi äp matte etjame jerbmest
jälla famost jalkon påtet Kristusa lusa
ja sebrew ådtjot alde länestemest.

1 Kor. 12: 3. I altak matte fättjot Jesusaw
herran, etja ko Ailes Wuoigenen tjada.

136. Mai reidoi tjada parga Ailes
Wuoigenes ailestemew?

Armoreidoi tjada, mah läh Sub-
mela pakö ja sakramentaḥ.

137. Man kargatasan parga Ailes
Wuoigenes ailestemew?

Ailes Wuoigenes fättjo evangeli-
uma tjada, pajastjuouka etjas wadda-
sikum, ailesta ja aneta rektes jalko
sinn.

138. Kakte lä Ailes Wuoigenes wuostak
taffam to åsalatjan länesteme armost?

Ailes Wuoigenes lä fastateme tjada
taffam mo åsalatjan länesteme armost
ja taina rägatam mo ådåsist ellemi
Kristusa sinne.

Joh. 3: 5. Ius i almats rägatowa tjatfest ja
Wuoigenest, i son te matte påtet Submela rika sija.

Gal. 3: 27. Ti, nån mäddes, kuteh lepet ka-
statowum Kristusi, ti lepet karwotum etjadte nala
Kristusaw.

139. Kakte Ailes Wuoigenes åndeta
pargos fastatum almatja lunne?

Ailes Wuoigenes aneta ja pajeta
almatjaw tan armo sinn, maw son

undfått, och om hon i otro affaller, söker den Helige Ande henne med sin fallande och upplysande nåd, att hon genom en sann omvälvelse må återföras till Herren.

Fil. 1: 6. Jag förser mig det samma, att den uti eder ett godt werk begynt hafwer, han skall det och fullborda intill Jesu Kristi dag.

Hes. 34: 16. Jag skall uppsöka det borttappade och igenhemta det förwillade och förbinda det farande och stärka det swaga.

140. Huru fallar den Helige Ande genom evangelium?

Den Helige Ande kungör och tillbjuder oss genom evangelium nåden i Kristus.

2 Tess. 2: 14. Gud hafwer eder fällat genom vårt evangelium till vår Herres Jesu Kristi härliga egendom.

Luk. 14: 17. Kommen, th all ting äro nu redo.

141. Hvaraf beror framgången af nådens werk hos den fallade menniskan?

Framgången af nådens werk beror deraf, att menniskan låter sig af den fallande nåden föras till rätt bruk af Guds ord samt i ödmjukhet och lydnad böjer sig under ordets tuftan.

Luk. 11: 28. Salige äro de, som höra Guds ord och gömma det.

Ebr. 3: 7, 8. I dag, om I sän höra hans röst, så förhärdien icke edra hjertan.

Joh. 3: 21. Den som gör sanningen, han kommer till ljuset.

aller,
d fin
hon
åter-

itt den
n skall

appade
et sar-

nde

till-
låden

genom
ti här-

i redo.

idens
?

beror
den
uk af
dnad

Guds

hans

, han

kastatasan lä ådtjom, ja jus son jak-
koteswuotan kattja erit, te Ailes Wuoi-
genes so åtsa kattjoje ja pajastjuou-
feje armoinis, wai almat sädnes jär-
gåleme pakti luli waft tålwotowet
Herra lusa.

Fil. 1: 6. Mone lä ai tat wisses tårwo, atte
tat, kütte tia sinne puorre pargow lä algam, kalka
taw ai ålleter kitta Jesus Kristusa peiwe raijai.

Hes. 34: 16. Mon sitaw åtfat taw, mi lappom
lä, ja ruoptot tålwot taw, mi tjaijanam lä, ja
pirratjadnet taw, mi tjuouketum lä, ja kieurotet
taw, mi sjeptjes lä.

140. Kockte Ailes Wuigenes kattjo evangeliuma tjada?

Ailes Wuigenes kusatä ja fala
miji evangeliuma tjada armow Kristusa sinne.

2 Tess. 2: 14. Submel lä tiaw kattjom mia
evangeliuma tjada, wai ådtjolite mia Herra Jesus
Kristusa härlogwuotaw.

Luk. 14: 17. Pätet, jutte kaika lä tal karwes.

141. Kockte armo pargo pääsa audanet kattjotum almatja lunne?

Armo pargo te pääsa audanet, ko
almats armo kattjomest paitusa ref-
teslakai nikket Submela pakow ja wuol-
legeswuotain ja kullogeswuotain sää-
jäta etjas pakon pakatusa wuollai.

Luk. 11: 28. Salogah läh tah, kuteh kulleh
Submela pakow ja wuorleh taw.

Ebr. 3: 7, 8. Uldne, jus ti kullaabetet alde je
naw, te allet karrastatte waimoitedte.

Joh. 3: 21. Tat, kütte talka sadnasaw, son
påta tjuoukasi.

142. Huru upplyser den Helige Ande med sina gåfwor?

Den Helige Ande upptänder genom lag och evangelium ljus i menniskans genom synden förmörkade själ, så att hon lär känna sig själf och sin Frälsare.

Efes. 5: 8. I woren fordom mörker, men nu ären I ljus i Herren.

143. Hwad werkar upplysningen genom lagen?

Upplyssningen genom lagen werkar, att menniskan erfar i sitt samwete Guds wrede och ångrar sin synd.

Rom. 7: 7. Synden kände jag icke, utan af lagen.

144. När ångra wi rätt våra synder?

Vi ångra rätt våra synder, när wi af hjertat erkänna dem, förja öfwer dem och längta att blifäwa från dem befriade.

Ps. 51: 3, 5. Gud, war mig nådelig efter din godhet, och asplana min synd efter din stora barmhärtighet. Förth jag känner min misgerning, och min synd är alltid för mig.

2 Kor. 7: 10. Den sorg, som är efter Guds sinne, hon kommer åstad hättring till salighet, den man icke ångrar.

145. Hwad werkar upplysningen genom evangelium?

Upplyssningen genom evangelium werkar, att menniskan under ånger öfwer sin synd hjertligen söker Guds nåd i Kristus och sålunda kommer till tro på sin Frälsare.

142. Kockte Ailes Wuoigenes pajastjouuka etjas waddasikum?

Almatja sielo sinn, mi suddo tjada lä sjeudnjotowum, tsakketa Ailes Wuoigenes laga ja evangeliuma tjada tjuoukasaw, nåu atte almats ådtjo tåbdåt etjas ja Lånestejes.

Efes. 5: 8. Ti leite tålen sjednjed, walla talle ti lepet tjuoukas Herra sinn.

143. Mait parga pajastjoukem laga tjada?

Pajastjoukem laga tjada parga, atte almats åmetåbdonis tåbda Submela mårew ja sangarta suddos.

Rom. 7: 7. Idtjiw pus matte tåbdåt suddow, etja fo laga tjada.

144. Kåsse mi refteslakai sangartep suddoiteme?

Mi sangartep refteslakai suddoiteme, fo mi waimost tåbdåstep tait, måråstep tai paijel ja halitep taiste erita tjåutetowet.

Pj. 51: 3, 5. Herra, åro munji arbmoķes puorewuotadt tet ja eritwasfo mo suddow stuora armokeswuotadt mielde. Jutte mon tåbdaw mädoitam, ja mo suddo lä alo mo äudå.

2 Kor. 7: 10. Tat surgo, mi lä Submela miela mielde, parga puorranemew salogwuotai, maw almats i sangarte.

145. Mait parga pajastjoukem evangeliuma tjada?

Pajastjoukem evangeliuma tjada parga, atte almats, sangarten suddos, waimost åtsa Submela armow Kristusa sinne ja nåute påta jaffoi Lånestejes nala.

Efes. 5: 14. Waka upp, du som soffwer, och
statt upp ifrån de döda, så warde Kristus dig
upplysande.

Rom. 10: 17. Tron är af predikan, men pre-
dikan genom Guds ord.

**146. Hwari består en rätt tro på
Kristus?**

En rätt tro på Kristus består deri,
att wi med hjertats begär omfatta
Kristus såsom vår Frälsare och på
honom allena grunda vår förtröstan
om syndernas förlåtelse, lif och sa-
lighet.

Ebr. 11: 1. Tron är en wiss förlåtelse på det
som man hoppas, och intet twifla om det som man
icke ser.

Fil. 3: 7, 8, 9. Det mig en winning war, det
hafwer jag räknat för skada för Kristi skull; på det
jag må winna Kristus och vara funnen i honom,
icke hafwande min rättsärdighet, som kommer af
lagen, utan den, som af Kristi tro kommer.

**147. Huru fallas det, att en menniska
i ånger och tro wänder sig från synden
till Kristus?**

Att en menniska i ånger och tro
wänder sig från synden till Kristus,
fallas bättring eller omvändelse.

Ap. G. 11: 18. Så hafwer oc nu Gud gifvit
hedningarne bättring till lifs.

I Petr. 2: 25. I woren såsom willsfarande
får, men I ären nu omvände till herden och edra
själars biskop

**148. Huru handlar Gud med menniskan,
då hon med rätt tro omfattar Kristus?**

Gud rättsärdiggör menniskan genom
tron på Jesus Kristus.

Efes. 5: 14. Kätsaje, ton kütte ädah, ja tjuodtjele pajas jabmeki lutte, te kaska Kristus to tjuouketet.

Nom. 10: 17. Jalko lä predikost, walla prediko lä Submela pako tjada.

146. Man sinne tjuodtjo rektes jalko Kristusa nala?

Rektes jalko Kristusa nala tjuodtjo tan sinne, atte mi waimon halloin tuostotep Kristusaw etjame Lånestejen ja aiwe wall so nala wuodotep mia tårwaw suddoi andagasiluoitema, ellema ja salogwuota pirra.

Ebr. 11: 1. Jalko lä nanos tårwo tan pirra, maw almats tåiwo, ja wisseswuot tan pirra, mi i wuino.

Fil. 3: 7, 8, 9. Mi munji lei wuoiton, taw lät mon Kristusa tet adnam wahagen; wai mon lusiw Kristusaw allasam wuoiton ädtjot ja kaudnesowet so sinne, nån atte mone i lä etjam rektes-färdogwuot, mi pata lagast, ainat tat, mi pata jalkost Kristusa nala.

147. Kotke tat fättjotowa, atte almats sangartemin ja jalkoin järgåla etjas sudost Kristusa lusa?

Atte almats sangartemin ja jalkoin järgåla etjas sudost Kristusa lusa, fättjotowa puorettem jälla järgålem.

Ap. p. 11: 18. Te le nappo Submel talle ai waddam hednigita puoranemew elsemi.

1 Petr. 2: 25. Ti leite te ko tjajaneje sautsah, walla talle ti lepet järgålowum sieloitedte reinoheje ja fättje lusa.

148. Kotke Submel tåmata almatjina, ko son sadnes jalkoin tuostota Kristusaw?

Submel taffa almatjaw rektesfärdogen jalko tjada Kristusa nala.

Rom. 4: 5. Honom, som icke häller sig wid gerningarna, utan tror på honom, som gör den ogudaktige rättfärdig, hans tro warde honom räknad till rättfärdighet.

149. Hvari består rättfärdiggörelsen?

Rättfärdiggörelsen består deri, att Gud för Kristi skull förlåter menniskan alla hennes synder och upptager henne till sitt nådebarn.

Rom. 4: 6, 7. Saligheten är den menniskas, hvilken Gud tillräknar rättfärdigheten utan gerningar. Salige äro de, som deras orättfärdigheter äro förlätna och deras synder äro öfverflylda.

Gal. 3: 26. I ären alle Guds barn genom tron på Kristus Jesus.

Rom. 5: 1. Medan vi nu rättfärdige wordne äro af tron, hafwa wi frid med Gud genom vår Herre Jesus Kristus.

150. Huru helgar den Helige Ande menniskan i tron?

Den Helige Ande gifwer menniskan genom tron lif i Kristus och gör henne till en ny menniska med nytt sinne, ny håg och ny kraft att göra Guds wilja.

Gal. 2: 20. Jag lefwer, dock icke nu jag, utan Kristus lefwer i mig; th det jag nu lefwer i köttet, det lefwer jag i Guds Sons tro, den mig älskat hafwer och gifwit sig sjelf ut för mig.

Gal. 4: 6. Efter I nu ären söner, hafwer Gud sändt sin Sons ande uti edra hjertan.

2 Kor. 5: 17. Hvaru nu någon är i Kristus, så är han ett nytt kreatur, det gamla är förgaanget, si, all ting äro ny worden.

Rom. 4: 5. Sunji, kuppe i njamo pargoita, ainat jaffa tasa, kuppe jubmelheitana saw taffa rektesfärden, alde jaffko läkkätowa sunji rektesfärden wuotan.

149. Man sinne tjuodtjo rektesfärdog-takkem?

Rektesfärdogtakkem tjuodtjo tan sinne, atte Jubmel Kristusa tet luoita almatji kaikait alde suddoit andagasi ja pajaswalda so etjas armomannan.

Rom. 4: 6, 7. Salog lä tat almats, käsa Jubmel läkkäalla rektesfärdogwuotaw wane pargoitaka. Salogah läh tah, käi paigesmannemah läh andagasi luoitetowum ja käi suddoh läh käptjetowum.

Gal. 3: 26. Ti lepet kaikah Jubmela manah jaffko pakti Kristus Jesusa nala.

Rom. 5: 1. Ko mi tal läp sjaddam rektesfärden jaffost, te lä mian rase Jubmelsina mia Herra Jesus Kristusa tjada.

150. Kokte Ailes Wuigenes ailesta almatjaw jaffko finn?

Ailes Wuigenes wadda almatji jaffko tjada ellema saw Kristusa sinne ja taffa so ådå almatjen ådå mielain, ådå situdin ja ådå famoin taffat Jubmela situdaw.

Gal. 2: 20. Mon wiesow, iw dauk taft mon, ainat Kristus wieso mo sinne; jutte mait mon tal wiesow ådtje sinne, taw wiesow mon Jubmela Pardue jaffko sinne, kuppe mo lä etsam ja waddam etjas ulkos mo åudäst.

Gal. 4: 6. Taina ko ti talle lepet pardneh, te lä Jubmel rajam Pardnes wuigenasaw tia waimoi sisä.

2 Kor. 5: 17. Ius tal kuttel lä Kristusa sinne, te lä son ådå sjudnjetus, tat åbme lä wasam, fätja, kaika lä ådåsen sjaddam.

151. Huru nämnes det andeliga lifwets uppkomst genom tron?

Det andeliga lifwets uppkomst genom tron nämnes ny födelse, emedan menniskan genom tron återföres till det lif i Kristus, som hon i dopet undfick.

1 Petr. 1: 23. I ären födde på nytt, icke af någon förgänglig säd, utan af oförgänglig, som är, af lefwande Guds ord, det ewinnerligen blifwer.

152. Huru wisar det sig, att menniskan har lif i Kristus?

Att menniskan har lif i Kristus, wisar sig derigenom, att hon i sin Frälsares efterföljd willigt lyder Guds bud och icke uppsåtligen syndar.

Gal. 5: 6. I Kristus Jesus är intet bewändt utan tron, som werkar genom kärleken.

1 Joh. 2: 6. Den der säger sig blifwa i honom, han skall och wandra såsom han wandrade.

1 Joh. 3: 9. Hvar och en som född är af Gud, han gör icke synd, ty hans säd blifwer i honom, och han kan icke synda, ty han är född af Gud.

153. Swad är att hafwa en död tro?

Det är att utan hättning tillegna sig tröst af Guds nådelöften.

Jak. 2: 20. Tron utan gerningar är död.

154. Huru behåller den Helige Ande menniskan i tron?

Den Helige Ande fortfar att falla och upplysa den troende menniskan och hjälper henne derigenom att under daglig hättning hos sin Frälsare söka och mottaga ny syndaförslatelse och

151. Kortte namatowa wuoignelats ellema
paiganem jaffo tjada?

Wuoignelats ellema paiganem jaffo
tjada namatowa ådåsift=rägatem, taina
kö almats jaffo tjada ruoptot tålwo-
towa tan ellemi Kristusa finne, maw
son kastatasan ådtjoi.

1 Petr. 1: 23. Ti lepet ådåsift rägatum, epet
tässjaneje, ainat tässjanekes sajost, Submela elleje
pako tjada, mi ikskat ärro.

152. Kortte tat wuoseta etjas, atte al-
mats adna ellemaw Kristusa finne?

Atte almats adna ellemaw Kristusa
finne, wuoseta etjas taina, atte son
tjuowwoten Lånestejes mielaftis kuldala
Submela budait ja i mielanäkto sud-
dow taka.

Gal. 5: 6. Jesus Kristusa finne i mike jåte,
etja kö jaffo, mi pargales lä kereswuota tjada.

1 Joh. 2: 6. Tat kuppe jatta, atte son ärro
so finne, son berri ai tåmåtet, nån kö son tåmåti.

1 Joh. 3: 9. Juoklehats, kuppe lä rägatum
Submelest, i taka suddow, jutte Submela sajo ärro
so finne, ja i son matte suddow talkat, jutte son
lä rägatum Submelest.

153. Mi lä adnet jabma jaffow?

Tat lä wane järgålemeta kö åmästet
allasis jassatusaw Submela armojatoist.

Jak. 2: 20. Jaffo wane pargoitaka lä jabmes.

154. Kortte Ailes Wuoigenes aneta al-
matjaw jaffo finn?

Ailes Wuoigenes aho kättjo ja pa-
jastjuouka jaffolats almatjaw ja wek-
feta so taina färt peiwasats puoreteme
finn Lånestejen lunne åtsåt ja tuostot
ådåsift suddoi andagaslusoitemaw ja

förökad kraft till ständig tillväxt i helgelse.

1 Petr. 1: 5. Med Guds magt bewarens I genom tron till salighet.

1 Petr. 5: 10. Gud, som all nåd kommer af, den eder kallat hafwer till sin ewiga härlighet i Kristus Jesus, han fullborde eder, som en liten tid siden, styrke, stödje och stadsfæste.

Æol. 3: 9, 10. Afsläden eder den gamla menniskan med hans gerningar; och ikläden eder den nya, den der förnyas till hans kunskap och beläte, som honom skapat hafwer.

155. Hwad har den troende menniskan att iakttaga, för att blifwa behållen i tron?

Hon skall blifwa wid Herrens ord, waka, bedja och strida samt efter sin Frälsares anvisning bruка hans heiliga nattward.

Joh. 8: 31. Om I blifwen wid mina ord, så ären I mina rätte lärjungar.

Matt. 26: 41. Waken och bedjen, att I fallen icke uti frestelse.

Matt. 16: 24. Hvilken som will följa mig, han wedersake sig sjelf och tage sitt kors uppå sig och följe mig.

1 Tim. 6: 12. Kämpa en god trons kamp, fatta ewinnerligt lif, till hwilket du oc kallad är.

156. Hvilket är det samfund, der den Helige Ande utför helgelsens werk?

Detta samfund är den ena, heliga, allmänneliga kyrkan eller kristenheten på jorden.

Efes. 4: 4, 5. En kropp och en ande, såsom I och kallade ären uti ett eder kallelses hopp; en Herre, en tro, ett dop, en Gud och allas vår Fader.

läsetum famow färt peiwasats audanebmai ailesteme sinn.

1 Petr. 1: 5. Jubmela famoin ti warjelowebetet jakko tjada salogwuotai.

1 Petr. 5: 10. Jubmel, käste kaik armo pata, kuppe tiaw kättjom lä etjas ikalats härlogwuotai Kristus Jesusa sinne, son åletus tiaw, kuteh ånekes aikew kierdebetet, kieurotus, tärjelus ja nannotus tiaw.

Kol. 3: 9, 10. Nuolset wuoras almatjaw aktan tan pargoikum; ja tjagnet ådå almatji, kuppe ådåstowa so tåbdoi ja muotoi, kuppe taw sjudugetam lä.

155. Mait berri jakkolats almats taffat, wai son anetowa jakko sinn?

Son kalka pissot Herrä pakö sinne, kätset, råffålet ja åibot nåu ai Låne- stejes kättjoma mielde niftet alde ailes effedesmallasaw.

Joh. 8: 31. Jus ti pissobetet mo pakö sinne, te ti lepet mo rektes åpatesålbmäh.

Matt. 26: 41. Kätset ja råffålet, abma kättja- betet kättjelebmäi.

Matt. 16: 24. Jus kuppe sitta mo tjuowwot, son heitus etjas ja waldus krusses nasas ja tjuowwos mo.

1 Tim. 6: 12. Åibo jakkon puorre åbomaw, tåppe ekewen ellemaw, mäsa ton ai kättjotum läh.

156. Mi sebrewuotait tat lä, känne Ailes Wuigenes åleta ailesteme pargow?

Tat sebrewuot lä tat aktä, ailes, kaikasats kyrko jäällä kristalatswuot ädnama nann.

Efes. 4: 4, 5. Aktä rubme ja aktä wuoigenes, nåu so ti ai lepet kättjotowum aktä tåwoi tia kättjoma sinne; aktä Herrä, aktä jakko, aktä kafates, aktä Jubmel ja kaikai Attje.

Efes. 2: 20—22. I ären uppbyggde på apostlarnas och profeternas grund, der Jesus Kristus öfverste hörnstenen är, på hvilken hela byggningen tillhöpa fogad växer till ett heligt tempel i Herren, på hvilken och I med uppbyggde warden, Gud till ett hemman genom Anden.

1 Tim. 2: 4. Gud will, att alla menniskor skola frälste warda och till sanningens kunskap komma.

157. Hvarigenom uppkommer och tillväxer kristenheten på jorden?

Kristenheten på jorden uppkommer och tillväxer derigenom, att den Helige Ande kallar och församlar, upplyser och helgar henne samt i Jesus Kristus behåller och bewarar henne i en rätt tro.

Marc. 16: 15. Gå ut i hela werlden och prediken evangelium för alla kreatur.

Ap. G. 2: 41, 47. De som gerna anammade hans tal, de läto sig döpa. Och Herren förökade hvar dag församlingen med dem, som salige wordo.

Matt. 16: 18. Uppå detta hälleberget skall jag bygga min församling, och helwetets portar skola icke warda henne öfvermägtige.

158. Hvarför fallas kyrkan de heligas samfund?

Kyrkan fallas de heligas samfund, emedan endast de menniskor äro hennes rätte medlemmar, som äro helgade i en rätt tro.

Rom. 8: 9. Hvilken icke hafwer Kristi ande, han hörer icke honom till.

2 Tim. 2: 19. Den faste Guds grund blifwer ständande och hafwer detta insegel: Herren känner sina; och hvar och en, som åkallar Kristi namn, gänge ifrån orättfärdigheten.

Efes. 2: 20—22. Ti lepet tseggetowum aposteli ja profetai wuodo nala, känne Jesus Kristus ets lä äiwe-tjekka-kierke, man nala åbbå lä akti sáp-ketowum ja pajassjadda ailes tempelen Herra sinne, man nala ti ai pajastseggetowebetet wiesson Jub-meli Wuigenen tjada.

1 Tim. 2: 4. Jubmel sitta, atte kaikah almatjah kalkah tjäutetowet ja sadneswuota tåbdemi påtet.

157. Man tjada paijana ja lassana kristalatswuot ädnama nann?

Kristalatswuot ädnama nann pa-
jana ja lassana tan tjada, atte Ailes
Wuigenes kättjo ja tjågga, pajas-
tjuouka ja ailesta so ja Jesus Kri-
stusa sinne aneta ja warjela so refkes
jaffo sinn.

Mark. 16: 15. Vadset ulkos kaik väraldi ja predikot evangeliumaw kaikit almatjita.

Ap. p. 2: 41, 47. Tah kuteh mielastisa tuoston alde hälait, si kastatowujin. Ja Herra laseti pei-west peiwai etjas tjåggolwasai tait, kuteh tjäute-
towujin.

Matt. 16: 18. Tan pakte nala kalkaw mon tsegget etjam tjåggolwasaw, ja helweta portah äh kalka tav äitet.

158. Mannes kyrko kättjotowa ailesi sebrewnotan?

Kyrko kättjotowa ailesi sebrewnotan, taina ko tåssjo wall tah almatjah läh tan refkes lattasah, kuteh lä ailesto-wum refkes jaffo sinn.

Rom. 8: 9. Tat känne i lä Kristusa wuigenes, i son lä so åbme.

2 Tim. 2: 19. Jubmela nanos wuodo pisso ja adna tav signetakaw: Herra tåbda tait, kuteh läh so; ja juollehats, kuttet tjuorwota Kristusa na-maw, lesatus werrotakaft erita.

159. Hvar finnes Kristi kyrka?

Kristi kyrka finnes allestädes, der Guds ord rent och klart predikas och de heliga sakramenter efter Kristi ord och instiftelse utdelas.

Rom. 10: 14. Huru skola de tro honom, som de hafwa intet hört af? Och huru skola de höra utan predikare?

1 Kor. 12: 13. Vi äro uti en Ande alle döpte till en lefamen, och hafwa alle drudit till en Ande.

Matt. 18: 20. Hvar två eller tre äro församlade i mitt namn, der är jag midt ibland dem.

Ej. 55: 11. Alltså skall och ordet vara, som utaf min mun går: det skall icke återkomma till mig fåfängt, utan göra det mig täckes, och det skall framgång hafwa i ty jag utsänder det.

160. Genom hwem skall ordet predikas och sakramenter utdelas i församlingen?

Genom det af Christus instiftade predikoembetet, som fallas Andens emhete.

Joh. 20: 21. Jesus sade till lärjungarne: frid ware eder; såsom Fadern hafwer mig sändt, så sänder och jag eder.

2 Kor. 3: 6. Gud hafwer oþ beqwämliga gjort till att föra det nya testamentets embete, icke bokstavwens, utan Andens.

161. Huru skall den Helige Ande fullända sitt werk med dig och hela Kristi kyrka?

Den Helige Ande skall tillika med Fadern och Sonen på den yttersta dagen uppväcka mig och alla döda,

159. Kånné kaudno Kristusa kyrko?

Kristusa kyrko kaudno juokke sajen, kånné Submela pačo rainasift ja tjelegasift sardnotowa ja ailes sakramentah Kristusa pačo ja pejatusa mielde juoksetoweh.

Rom. 10: 14. Kokte si kalkah jakket so nala, tän pirra si äh lä kullam? Ja kokte si kalkah fullat, jus i lä aktak, kutté sardnota?

1 Kor. 12: 13. Mi läp kaikah aktä Wuigenen tjada kastatum, wai kalkap lekket aktä rubmen, ja läp kaikah juikkam, wai kalkap lekket aktä Wuigenasan.

Matt. 18: 20. Kånné qwuoktes jälla kalmås läh tjåkanam mo namai, tanne mon läw sia kastan.

Ez. 55: 11. Nåu kalka ai mo pačo lekket, mi mo njalmest ulkosmanna: i tat kalka matsat mo lusa tässjai, ainat talkat taw, mafa mon likow, ja tat kalka audanemew adnet tan sinne, mafa mon taw rajaw.

160. Kän tjada kalka pačo sardnotowet ja sakramentah juoksetowet tjåggolwasan?

Predikoammata tjada, maw Kristus lä sispejam ja mi ai kättjötowa Wuigenen ammaten.

Joh. 20: 21. Jesus jatti åpatesålbmaita: rase lekus tiain; nåu ko Attje lä mo rajam, nåu rajaw ai mon tiaw.

2 Kor. 3: 6. Submel lä talkam miaw sjettagasan ädu litton ammatow tjuodtjotet, i bockstawan, ainat Wuigenen.

161. Kokte Ailes Wuigenes kalka låptet pargos tuina ja åbbå Kristusa kyrkoina?

Ailes Wuigenes kalka aktan Attjin ja Pärdnin mangemus peiwen pajassåsstot mo ja kaikit jabmekit, ja wad-

samt gifwa mig och alla trogna i Kristus ett ewigt lif.

Rom. 8: 11. Om nu hans Ande, som uppväckte Jesus ifrån de döda, bor i eder; så skall och den, som uppväckte Kristus ifrån de döda, göra eder dödliga lekamen levwande för sin Andes skall, som i eder bor.

162. I hwilket tillstånd äro de dödas själar före den yttersta dagen?

De trognas själar åtnjuta efter skils-messan från Kroppen salighet hos Gud, men de otrogna äro i ångest under domens förbidan.

Luk. 23: 43. Sannerligen säger jag dig: i dag skall du vara med mig i paradis.

Joh. 3: 36. Den som icke tror Sonen, han skall icke få se lishet, utan Guds wrede blifwer öfver honom.

163. Hwad förstås med de dödas uppståndelse?

Med de dödas uppståndelse förstås, att på den yttersta dagen de dödas Kroppar skola uppväckas och med sina själar åter förenas, och alla trognas Kroppar blifwa Kristi förklarade lekamen life.

Joh. 5: 28, 29. Den stund skall komma, i hwilken alle de i grifterna äro skola höra Guds Sons röst; och de, som väl hafwa gjort, skola framgå till lishets uppståndelse, men de, som illa hafwa gjort, till domens uppståndelse.

Fil. 3: 20, 21. Vår umgängelse är i himmelen, dädan vi och wänta Frälsaren, Herren Jesus Kristus, hwilken vår fröpliga lekamen skall förklara, på det han skall göra honom lik med sin förklarade lekamen.

det munji ja kaikit jakkolatjaita Kri-
stusa finne ekewen ellemaw.

Rom. 8: 11. Ius tal so Wuigenes, kuppe
tjuodtjaldatti Jesuaw jabmeki lutte, arro tia finne,
te kalka ai son, kuppe tjuodtjaldatti Kristusaw jab-
meki lutte, talkat tia jabmelats rubmahit essejen,
so Wuigenen tjada, kuppe arro tia finne.

**162. Man wuoke sinn läh jabmeki sie-
loh åndål mangemus peiwe?**

Jakkolatjai sieloh nikteh sirateme
mangel rubmahast salogwuotaw Sub-
mela lunne, walla jakkotemi sieloh
årröh palon, wuordeten duobmow.

Luk. 23: 43. Sadnan jattaw mon tunji: udne
kalkah ton muina lekket paradijan.

Joh. 3: 36. Tat kuppe i jakke Pardne nala,
son i kalka wuoidnet ellemaw, ainat Submela
märe arro so paigel.

**163. Mi tietetowa jabmeki pajastjuod-
tjelemin?**

Jabmeki pajastjuodtjelemin tieteto-
wa, atte mangemus peiwen jabmeki
rubmahah kalkah pajastrassotowet ja
sieloisakum waft aktetowet, ja kaikai
jakkolatjai rubmahah sjaddat Kristusa
härlogen takatum rubmaha lakaatjan.

Joh. 5: 28, 29. Päddä pata, kässe kalkah,
kuppe haudi sinne läh, kalkah kussat Submela Pardne
jenaw; ja tah, kuppe läh puorit talkam, kalkah
åndai mannat ellema pajastjuodtjelebmai, walla
tah, kuppe läh pahait talkam, duobmo pajastjuod-
tjelebmai.

Fil. 3: 20, 21. Mia sebre wiesso lä almen,
käste mi ai wuordep Lanestejew, Herraw Jesus
Kristusaw, kuppe mia häjos rubmahaw kalka etja-
dattet so härlogen takatum rubmaha lakaatjan.

1 Kor. 15: 51. Vi skola icke alle affoswa, men
alle måste wi förwandlade warda.

164. Hwad är det ewiga lifwet?

Det ewiga lifwet är Guds barns
outsägliga frid, fröjd och härlighet i
himmelten, der de få skåda, tjena och
lofwa Gud i ewighet.

2 Kor. 4: 17, 18. Wår bedröfwelse, den dock
timlig och lätt är, föder i oss en ewig och öfver
all mätto wiktig härlighet, wi som icke se efter de
ting som synas, utan de som icke synas; ty de
ting som synas äro timliga, men de som icke synas
äro ewiga.

1 Joh. 3: 2. Vi äro nu Guds barn, och det
är icke än uppenbart hwad wi warda skola; men
det weta wi, när han blifwer uppenbar, då warda
wi honom like, ty wi få se honom såsom han är.

2 Petr. 3: 13. Nya himlar och en ny jord
vänta wi efter hans löfte, der räffärdighet uti bor.

**165. Hwad betygar du nu slutligen om
allt det, som i trons artiflar
innehålls?**

Jag betygar, att det alltsammans
är wisserligen sant, så att jag i tron
derpå will både lefwa och dö.

Tredje Huswudstycket.

Herrens Bön.

Matt. 6 kap. Luk. 11 kap.

166. Hwad är bönen?

Bönen är vårt hjertas samtal med
Gud, vår käre himmelske Fader, ehwad

1 Kor. 15: 51. Äp mi kalka kaikah äddajet,
walla kaikah mi kalkap etjatowet.

164. Mi lä ekewe ellem?

Ekewe ellem lä Submela manai
sardnoteke rafe, awo ja härlogwuot
almen, känne si ådtjoh kättjat, teud-
nahet ja hewetet Submelaw ekewen
aikai.

2 Kor. 4: 17, 18. Mia waiwe, mi dauf lä
aikasats ja leppes, puokta miji ikalats ja paigel
kaik mere diwras härlogwuotaw, ko äp kätjaste
wuoidnos åmit, ainat tait, mah äh wuoino; jutte
tah åmeh, mah wuoidnoh, läh aikasatjah, walla
tah, mah äh wuoino, läh ikalatjah.

1 Joh. 3: 2. Mi läp talle Submela manah,
ja i tat lä wiel pikotum manen mi kalkap sjaddat;
walla taw mi tiettep, atte ko son pikotowa, te mi
sjaddap so muotoken, jutte mi ådtjop so wuoidnet
nåu ko son lä.

2 Petr. 3: 13. Mi wuordep alde jato mielde
ådå almit ja ådå ädnamaw, mai finne rektesfär-
dogwuot årro.

**165. Mait ton mangemist tåbdåstah
kaika tan pirra, mi jakkalwas artikelin
sisaduetowa?**

Mon tåbdåstaw, atte tat tiwna
kaika lä wissast sadnes, nåu atte mon
jakkon tan nala sitaw kåbbatjak wiesot
ja jabmet.

Kålmad Niwepekké.

Herran Nåkkälwas.

Matt. 6 kap. Luk. 11 kap.

166. Mi lä råkkälwas?

Råkkälwas lä mia waimon håla
Submelin, mia etselës almelats Attjin,

vi anropa honom om andeligt och
lekamligt godt eller tacka och prisa
hans heliga namn.

Klag. 3: 41. Låt os upplysta våra hjertan
samt med händerna till Gud i himmelen.

Ps. 50: 15. Åkalla mig i nöden, så will jag
hjälpa dig, så skall du prisa mig.

167. Hvarför skola wi bedja?

Vi skola bedja, emedan Gud manat
os till bönen och lofvat os bönhö-
relse, så och derför, att vi städse be-
höfwa fly till honom och öppna vårt
hjerta för hans nåd och hjelp.

Joh. 16: 24. Bedjen, och I skolen få, att
eder glädje må warda fullkommen.

Ps. 71: 3. Var mig en stark tröst, dit jag
alltid fly må, du som lofvat hafwer att hjälpa
mig; ty du är min klippa och min borg.

168. Huru skola wi bedja?

Vi skola bedja af ödmjuft och bot-
färdigt hjerta, med barnslig under-
giswenhet, i Jesu namn.

Dan. 9: 18. Vi ligga inför dig med våra
böner, icke uppå vår rätfärdighet, utan på din
stora barmhärtighet.

Matt. 26: 39. Fader, icke som jag will, utan
som du.

Joh. 16: 23. Allt, det I bedjen Fadern i
mitt namn, skall han gifwa eder.

169. Hwad är att bedja i Jesu namn?

Att bedja i Jesu namn är att bedja
i Jesu gemenskap, efter hans wilja
och i förlitande på honom.

Joh. 15: 7. Om I bliswen i mig och mina
ord blisva i eder, allt det I wiljen mågen I
bedja, och det skall ske eder.

jogo mi tjuorwotep so wuoignelats
ja rubmelats puori pirra jälla kitep
ja hewetep alde ailes namaw.

Luoj. 3: 41. Pajetop waimoiteme ja lietai-
teme Submela lusa almen.

Ps. 50: 15. Tjuorwote mo hete palen, te sitaw
to kajot, ja ton kalkah mo hewetet.

167. Mannes mi kalkap råkkålet?

Mi kalkap råkkålet, taina fo Sub-
mel lä kättjom miaw råkkålet ja jat-
tam fullat mia råkkålwasait, nån ai
tantet, atte mi alo tarbahép pataret
so lusa ja rappat waimoiteme alde
armo ja wekke åudåi.

Joh. 16: 24. Råkkålet ja ti kalkabetet ådtjot,
wai tia awo luli ållanet.

Ps. 71: 3. Åro munji nanos jassatusan, kasa
mon alo mattaw pataret, ton futte läh jattam mo
kajot; jutte ton läh mo pakte ja mo ladnja.

168. Kakte mi kalkap råkkålet?

Mi kalkap råkkålet wuollekes ja
puoraneje waimost, manalats wuolle-
latswuotain, Jesusa naman.

Dan. 9: 18. Mi wällahép to åudåi mia råk-
kålwasaium, äp etjame rektesfärdogwuota nala,
ainat to stuora armoleswuota nala.

Matt. 26: 39. Attje, allus (sjaddu) nån fo
mon sitaw, ainat nån fo ton sitah.

Joh. 16: 23. Kaika, man pirra ti råkkålepet
Attjew mo naman, kalka son waddet tiji.

169. Mi lä råkkålet Jesusa naman?

Råkkålet Jesusa naman lä råkkålet
Jesusa qwuimewuotan, alde situda
mielde ja tårwon so nala.

Joh. 15: 7. Ius ti pissobetet mo sinne ja mo
pakoh pissoh tia sinne, te anotet mait ifkenis ti
sittabetet, ja tat kalka tiji sjaddat.

1 Joh. 5: 14. Detta är den förtröstning, som wi hafwa till honom, att om wi bedja något efter hans wilja, så hörer han oss.

Matt. 21: 22. Allt det **I** bedjen i bönen troende, det skolen **I** få.

170. Hwem gifwer oss förmågan att rätt bedja?

Den Helige Ande, som är nåds och böns Ande.

Rom. 8: 15. **I** hafwen fått utkorade barns Ande, i hwilken wi ropa: Abba, käre Fader.

171. Huru uppfyller Gud sitt löfte om bönhörelse?

Gud uppfyller så sitt löfte om bönhörelse, att han, när hans tid kommer, gifwer oss det, hvarom wi bedit, eller och det, som bättre och nyttigare är.

Ez. 55: 8. Mine tankar äro icke edre tankar, och edre vägar äro icke mine vägar, säger Herren.

172. Huru begynnes Herrens bön?

Fader vår, som äst i himlom.

173. Hwartill will Gud uppmuntra oss derigenom, att vi få kalla honom Fader?

Gud will härigenom med mildhet uppmuntra oss, att wi skola tro, att han är vår rätte fader och wi hans rätta barn, på det wi skola bedja honom trösteligen och med all tillförsigt, såsom goda barn sin älskelige fader.

1 Joh. 3: 1. Sen till, hurudan kärlek Fadern hafwer bewist oss, att wi kallas Guds barn.

I Joh. 5: 14. Taat lä tat tärwo, mi mian lä sunji, atte jus mi anotep maitek alde situda mielde, te son fulla miaw.

Matt. 21: 22. Raika, mait ti adnobetet räkkälwasan, jus ti jakkebetet, te ti kaskabetet taw ädtjot.

170. Kä wadda miji famow refteslakai räkkälet?

Ailes Wuoigenes, kutte lä armon ja räkkälwasan Wuoigenes.

Nom. 8: 15. Ti lepet ädtjom manawiota Wuoigenasaw, man finne mi tjuorwop: Abba, etseles Attje.

171. Kakte Submel teuda jatos räkkälwasai fullama pirra?

Submel nåu teuda jatos räkkälwasai fullama pirra, atte son, ko alde aike påta, wadda miji taw, man pirra mi läp räkkäläm, jälla ai taw, mi puoreb ja aufokub lä.

Ej. 55: 8. Mo jurtagah äh lä tia jurtagah, ja tia käinoh äh lä mo käinoh, jatta Herra.

172. Kakte lä Herran räkkälwasa algo?

Attje mian, juukko läh alme sinn.

173. Masas sitta Submel njuoratet miaw taina, atte mi ädtjop so kättjot Attjen?

Submel sitta taina libbesift njuoratet miaw, wai jakkalime, atte son lä mia reftes attje ja mi läp alde reftes manah, wai lulime jasseslakai ja kaik tärwoina so räkkälet, nåu ko puore manah etseles attjesa.

I Joh. 3: 1. Kättjet, man stuora kereswuotaw Attje lä miji wuosetam taina, atte mi kättjotowep Submelamannan.

Matt. 7: 11. Är det så, att G, som onde ären, funnen likväl gifwa edra barn goda gåfvor; huru mycket mer warder eder Fader, som är i himmelen, gifwande dem godt, som bedja af honom.

174. Hvarför behöfwa wi särskilt wid bönen uppmuntras till frimodighet och förtröstan?

Vi behöfwa särskilt wid bönen en sådan uppmuntran, emedan wi på ett synnerligt sätt påminnas om vår egen owardighet, då wi skolaträda fram för Herren, den helige.

175. Hvarför har Kristus lärt oss att i bönen säga: Fader vår?

För att derigenom påminna oss, att wi i kärleken skola bedja med hvarandra och för hvarandra.

1 Tim. 2: 1. Så förmnar jag nu, att man för all ting hafwer böner, åkallan, förböner och tackhägelse för alla menniskor.

176. Hvarför har Kristus lärt oss att i bönen säga: Fader vår, som äst i himlom?

Kristus will dermed påminna oss Guds oändliga härlighet och magt, genom hvilken han förmår göra öfwer allt det wi bedja eller tänka.

Efes. 3: 14, 15. Jag böjer mina knän till vår Herres Jesu Kristi Fader, den der rätte fadern är öfwer allt det fader heter i himmelen och på jorden.

Första Bönen.
Helgadt warde ditt namn.

ve ären,
; huru
himme-
om.
t wid
et och
en en
på ett
egen
fram
öf att
oß,
med
tt man
ner och
öf att
st i
ia oß
magt,
öfwer
än till
fadern
och på

Matt. 7: 11. Jus ti, kuteh lepet pahah, niat-
tebet waddet manaitedte puorit waddasit, matte
änabut kaska tia Attje, kuppe lä almen, waddet
puorit (waddasit) siji, kuteh so räkkaleh.

174. Mannes mi ainasift räkkälwasan
tarbahep njuoratowet jaskokwuotai ja
tärwostallami?

Mi tarbahep ainasift räkkälwasan
taggar njuoratemew, taina ko mi fier-
raneslakai muitatowep mia etjame
wuokasatteswuota pirra, ko mi kalkap
mannat tan ailes Herra äudäi.

175. Mantet lä Kristus åpatam miaw
räkkälwasan jattet: Attje mian?

Attjas taina muitajattet miaw, atte
mi kereswuotan kalkap räkkälet qwoim
qwoimikum ja qwoim qwoimi
äudåst.

1 Tim. 2: 1. Tantet wakotaw mon tal äude-
musta, atte waidemah, räkkälwasah, äudåsträkkäl-
wasah ja kitolnah adnetoweh kaikai almatji äudåst.

176. Mantet lä Kristus åpatam miaw
räkkälwasan jattet: Attje mian, jukko
läh alme sinn?

Kristus sitta taina muitajattet mij
Jubmela näkkäteke härlogwuotaw ja
samow, maina son wäja taffat kaikai
tai paigel, mait mi waidep jälla us-
sjotep.

Efes. 3: 14, 15. Tantet själataw mon puol-
waitam, mia Herra Jesus Kristusa Attje äudäi,
kuppe lä rektes attje kaikai paigel, käine attje nam-
ma lä almen ja ädnama nann.

Wuostas Räkkälwas.

Nilesen sjaddus to namma.

177. **Hwarom bedja wi i första
bönen?**

177

Wi bedja i denna bön, att Guds namn, som i sig sjelf är heligt, må äfwen hållas heligt hos os.

Ps. 115: 1. Ícke os, Herr, ícke os, utan ditt namn gif äran, för din nåds och sannings skull.

178. **När hållas Guds namn heligt
hos os?**

178

Guds namn hållas heligt hos os, när Guds ord läres rent och klart, och wi derefter lefwa heligt, såsom Guds barn egnar.

Jer. 23: 28. Den som mitt ord hafwer, han predike mitt ord rätt.

Matt. 5: 16. Väten edert lhus lyxa för mennisckorna, att de måga se edra goda gerningar och prisa eder Fader, som är i himmelen.

179. **Hvilken ohelgar Guds namn?**

179

Den som lärer och lefwer annorlunda, än Guds ord lärer, han ohelgar ibland os Guds namn.

Matt. 15: 9. De tjena mig fåfängt, lärande den lärdom, som är mennislobud.

Rom. 2: 23. Du berömmmer dig af lagen och wanhedrar Gud med lagens öfwerträdning.

Andra Bönen.

Tillskommne ditt rike.

180. **Hwad förstås med Guds rike?**

180

Med Guds rike förstås nådens rike på jorden, der Gud genom ordet och

rif

177. Man pirra mi råkkålep wuostas
råkkålwasan?

Mi råkkålep tan råkkålwasan, wai
Submela namma, mi etjastes lä ailes,
ai mia lunne luli ailesen adnetowet.

Pj. 115: 1. Ale mijji, Herra, ale mijji, nammastadt
wall kudnew wadde, armodt ja sadneswuotadt tet.

178. Kåsse adnetowa Submela namma
ailesen mia lunne?

Submela namma adnetowa ailesen
mia lunne, ko Submela pako raina-
sift ja tjalgasift åpatowa, ja mi tan
mielde aileslakai wiesop, nåu ko Sub-
mela manaita berri.

Jer. 23: 28. Tat känne mo pako lä, son
sardnotus mo pakow ujuolga.

Matt. 5: 16. Pajet tia tjuoukasaw tjuouket
almatji äudän, wai si wuoidneh tia puore pargoit
ja heweteh tia Attjew, kutte lä almen.

179. Kutte oailesta Submela namaw?

Tat kutte åpata ja wieso etjalakai,
ko Submela pako åpata, son oailesta
Submela namaw mia kassan.

Matt. 15: 9. Tässjai si kudneteh mo, ko si
åpateh taggar åpatusait, mah läh almatji peja-
tusah.

Rom. 2: 23. Ton rampah etjadt lagast, walla
wadnekudnetah Submelaw laga paigelmannema
tjada.

Nubbe Råkkålwas.

Påtus to rifa.

180. Mi tietetowa Submela rikain?

Submela rikain tietetowa armon
rifa ädnama nann, känne Submel

sakramenten tillbjuder och meddelar
menniskorna sin nåd, och som i him-
melen blifwer ett härlighetens rike,
der Gud gifwer sina trogna ewigt
liv och salighet.

Matt. 10: 7. Gå och prediken och sägen:
himmelriket är kommet hardt när.

2 Tim. 4: 18. Herren skall förlossa mig af
all ond gerning och frälsa mig till sitt himmelska rike.

181. Kommer icke Guds rike, utan att vi bedja derom?

Guds rike kommer wisserligen af
sin egen kraft, och icke genom kraften
af vår bön; men vi böra dock genom
bönen bereda väg för Guds rike både
hos osz sjelfwa och hos andra.

182. Hvarom bedja vi således i andra bönen?

Vi bedja i denna bön, att Guds
rike må komma in i vårt hjerta samt
alltmer förökas och befästas bland våra
medmenniskor, till deß det omfider
ewigt fulländas i himmelen.

Matt. 6: 33. Söken först efter Guds rike och
hans rättfärdighet.

2 Tess. 3: 1. Bedjen för osz, att Herrens ord
må hafwa framgång och prisadt warda.

Upp. 19: 6. Halleluja, ty vår Herre, alls-
mägtig Gud, hafwer intagit riket.

183. När kommer Guds rike in i vårt hjerta?

Guds rike kommer in i vårt hjerta,
när han gifwer osz sin Helige Ande,

odelar
him-
rife,
ewigt

sägen:

mig af
sta rike.

in att

en af
rafsten
jenom
våde

andra

Guds
samt
våra
nsider

rike och

ens ord

e, alls-

wårt

jerta,
Ande,

pako ja saframentai tjada sala ja
wadda almatjita armos, ja mi almen
sjadda härlogwuota rikan, fånnne Sub-
meli wadda jaffkolatjaitis ekewe ellemaw
ja salogwuotaw.

Matt. 10: 7. Mannet ja predikot ja jattet:
almerika lä pätam laska.

2 Tim. 4: 18. Herra laska kajot mo kaik paha
takost erita ja tjäutet mo almelats rikasis.

181. Skus Submela rika påte, waiko
mi äp råkkale tan pirra?

Submela rika påta mai etjas fa-
most, itakse mia råkkälwasä famo
tjada; walla mi herryip dauk råkkäl-
wasä tjada farwetet käinow Submela
rika äudäi käbbatjäk etjame ja etjasi
lunne.

182. Man pirra mi nabbo te råkkalep
nubbe råkkälwasan?

Mi råkkalep tan råkkälwasan, wai
Submela rika luli påtet mia waimo
fisa ja äne änebut lassjanet ja tjår-
got mia qwoimalmatji kaskan, tasa
ko tat mangemust ifkat ållana almen.

Matt. 6: 33. Åtset wuostak Submela rikaw ja
alde rektesfärdogwuotaw.

2 Tess. 3: 1. Råkkälet mia äudäst, wai Her-
ran pako audanittji ja rampotowutji.

Pif. 19: 6. Halleluja, jutte mia Herra, kait-
wesses Submeli, lä waldam rikaw.

183. Kåsse Submela rika påta mia
waimo fisa?

Submela rika påta mia waimo
fisa, ko son wadda mijji etjas Ailes

att vi genom hans nåd sätta tro till hans heliga ord.

Mark. 1: 15. Guds rike är för handen: hättren eder och tron evangelium.

184. Hwad werkas derigenom, att Guds rike kommit in i vårt hjerta?

Derigenom werkas, att vi lefwa gudeligt här i tiden och sedan saligt i ewigheten.

Rom. 14: 17. Guds rike är rätsfärdighet och friid och fröjd i den Helige Ande.

Dan. 7: 18. Den Högste helige skola intaga rilet och skola besitta det i ewig tid.

Tredje Bönen.

Sle din wilje, såsom i himmelen, så och på jorden.

185. Sker icke Guds wilja, utan att wi bedja derom?

Guds goda och nådiga wilja sfer äfwen vår bön förutan.

Ps. 33: 11. Herrens råd blifwer ewinnerligen.

186. Hwarest sfer Guds wilja alltid och fullkomligt?

Guds wilja sfer alltid och fullkomligt i himmelen hos de heliga englarna och de saliga menniskorna, hwisla lofwa, lyda och tjena Gud i ewighet.

Ps. 103: 20. Lofwen Herren, I hans englar, I starke hjeltar, som hans befällning uträdden, att man hans ords röst höra skall.

Dan. 7: 10. Tusen sinom tusen tjente honom, och tio sinom hundrade tusen stodo för honom.

Wuoigenasaw, wai mi alde armo tjada
jakkep alde ailes pakoi.

Mark. 1: 15. Submela rika lä laska; järgålet
etjadte ja jakket evangeliumi.

184. Mi pargatowa taina, atte Sub-
mela rika lä påtam mia waimo sisä?

Taina pargatowa, atte mi wiesop
jubmelwuokasift tadne aiken ja taste
mangel salogen ekewen aiken.

Rom. 14: 17. Submela rika lä reftesfärdog-
nuot ja rafe ja awo Ailes Wuoigenasa siine.

Dan. 7: 18. Pajemusan ailesah kuteh ådtjot
rikaw ja taw adnet ekewen aikai.

Kålmad Råkkålwas.

Sjaddus to situd, fo alme sinn,
nån ai ädnama nann.

185. Skus Submela situd sjadda, waiko
mi äp råkkåle tan pirra?

Submela puorre ja arbmoses situd
sjadda ai mia råkkålemetaka.

Ps. 33: 11. Herran rade åro ekewen aikai.

186. Kåinne Submela situd sjadda alo
ja ållasift?

Submela situd sjadda alo ja ålla-
sift almen ailes engili ja salog al-
matji lunne, kuteh heweteh, kuldaleh
ja teudnaheh Submelaw ekewen aikai.

Ps. 103: 20. Mainotet Herraw, ti so engilah,
ti wekse leurah, kuteh so lattjolwasaw taakkabetet,
wai almats so pakon jenaw fullat laska.

Dan. 7: 10. Tusen kerde tusan teundnon so, ja
låke tjuote kerde tusan tjuodtjon so åudân.

187. Hvarom bedja wi då i tredje
bönen?

Wi bedja i denna bön, att Gud
måtte göra sin goda och nådiga wilja
rådande äfwen hos oþ.

188. När är Guds wilja rådande
hos oþ?

Guds wilja är rådande hos oþ,
när wi så helga hans namn och så
öppnat vårt hjerta för hans rike, att
ingen magt får hindra oþ att troget
göra hwad Gud hjuder, och tåligt
lida hwad han pålägger.

1 Mos. 17: 1. Jag är Gud allsmägtig; wandra
för mig och war fullkomlig.

2 Tim. 2: 3. Lid och umgäll såsom en god
Jesu Kristi fridsman.

189. Hvilka äro de magter, som söka
förhindra Guds wilja?

Wåra andeliga fiender, djefwulen,
werlden och vårt eget fött, hwilka
icke tillstädja, att wi helga Guds namn,
och att hans rike kommer till oþ.

2 Kor. 11: 3. Jag fruktar, att såsom ormen
besväl Eva med sin illfundighet, så warda och
edra sinnen förvänta ifrån enfaldigheten i Kristus.

Matt. 18: 7. We werlden för förargelses skull,
ty förargelse måste ju komma; dock we den men-
niska, genom hwilken förargelse kommer.

Gal. 5: 17. Köttet häfver begärelse emot
Anden och Anden emot köttet.

dje

187. Man pirra mi te råkkalep kalmad
råkkålwasan?

Gud
vilja

Mi råkkalep tan råkkålwasan, wai
Submel luli taffat etjas puorre ja
arbmoes situdaw radejen ai mia
lunne.

de

188. Kåsse lä Submela situd rademen
mia lunne?

oß,
ch sâ
, att
coget
åligt

Submela situd lä rademen mia
lunne, ko mi nâu ailestep alde namaw
ja nâu läp rappam mia waimow alde
rika åudâi, atte i aftak fabmo ådtjo
tsaggat miaw taffamest jaffosift mait
Submel fåttjo, ja qwuoddemest fierde-
sift mait son nala peja.

vandra
en god

1 Mos. 17: 1. Mon läw Submel kaikweljes;
wandarte mo åudân ja äro ålles.

2 Tim. 2: 3. Qwuodde fierdieswuotain wai-
wit, ko puorak Jesus Kristusa tåroälmai.

söka
ulen,
wilka
amn,
. .

189. Kuteh läh tah famoh, mah wiggeh
ajetet Submela situdaw?

Mia wuvignelats wasjolatjah, pär-
gal, wärald ja mia etjame ådtje,
kuteh äh paja miaw ailestet Submela
namaw ja alde rikaw mia kåik pâtet.

ormen
da och
Kristus.
s skull,
i men-
emot

2 Kor. 11: 3. Mon palaw, atte nâu ko kårb-
mai petti Evaw känweliwuotainis, tia mielah
nâu ai wilsetoweh erita wilpateswuotast Kristusa
sinne.

Matt. 18: 7. Wuoi wäraldi wärranemi tet,
jutte wärranemeh wertih ham pâtet; walla wuoi
tan almatji, län pakti wärranem pâta.

Gal. 5: 17. Ådtje halita Wuigenen wuoste
ja Wuigenes ådtje wuoste.

190. **H**wad förstås med werlden?

Med werlden förstås de oomvända
menniskorna samt deras onda wäsende
och förargliga lefwerne.

191. **H**wd förstås med vårt eget fött?

Med vårt eget fött förstås vår
genom synden förderfwade natur.

192. **H**uru gör Gud sin wilja rådande
hos os?

Gud gör sin wilja rådande hos
os, när han bryter och förhindrar vår
kötsliga wilja och förtager allt ondt
råd, djefwulens och werldens anslag;
och när han styrker och behåller os
fast i sitt ord och i tron i alla våra
lifsdagar.

Luk. 12: 32. Frulta dig icke, du klena hjord,
ty eder Faders godwilje är så, att han will gifwa
eder rilet.

1 Petr. 1: 5. Med Guds magt bewarens
genom tron till salighet.

Fjerde Bönen.

Wårt dagliga bröd gif os i
dag.

193. **H**wd förstås här med dagligt
bröd?

Med dagligt bröd förstås här allt
det, som tillhör lismets uppehälle och
nödtorft, såsom mat och dryck, kläder,
hus och hem m. m.

Ordsp. 30: 8. Fattigdom och rikedom gif
mig icke, men låt mig min affskilda del af spis få.

190. Mi tietetowa wäraldin?

Wäraldin tietetoweh jübmelheitaniš almatjah ja sia suonos wuoke ja wärretakes wiesom.

191. Mi tietetowa mia etjame ådtjin?

Mia etjame ådtjin tietetowa etjame natura, mi suddo tjada lä peistum.

192. Kokte Jübmel taffa etjas situdaw radejen mia lunne?

Jübmel taffa etjas situdaw radejen mia lunne, ko son täja ja ajeta mia ådtjelats situdaw ja eritwalda kaik paha radit, pärgala ja wäralda padtjemit; ja ko son weksota ja nanost aneta miaw pakonis ja jakko sinne kaik mia wiesom peiwi.

Luk. 12: 32. Ale pala, ton utses älots, jutte tia Attje þuorre situd lä waddet tiji rikaw.

1 Petr. 1: 5. Jübmeta famoin ti warjelobet jakko tjada salogwuotai.

Neljad Räkkälwas.

Mia färtpeiwasats laipew wadde miji udne.

193. Mi tietetowa tanne färtpeiwasats laipin?

Färtpeiwasats laipin tietetowa tanne kaik tat, mi fullo häggan pajasanetusai ja tarbaswuotai, nâu ko piebmo ja jufkamus, piftasah, kâte ja wiesso j. w.

Ålw. 30: 8. Häjowuotaw ja pändawuotaw ale munji wadde, walla tarbas wiesom-naram paja mo niktet.

194. **Gifwer Gud icke dagligt bröd
utan vår böñ?**

Gud gifwer äfwen utan vår böñ dagligt bröd åt alla menniskor, jemwäl de onda.

Pj. 145: 15. Allas ögon vänta efter dig, och du gifwer dem sin spis i sin tid.

Matt. 5: 45. Han låter sin sol uppgå öfwer onda och goda och låter regna öfwer rättfärdiga och orättfärdiga.

195. **Hwarför är det då nödigt att
bedja om dagligt bröd?**

Om wi icke i tron begära det dagliga brödet och mottaga det såsom en Guds gåfwa, så kunna wi icke hafwa den rätta wälsignelsen deraf.

Matt. 4: 4. Menniskan lefwer icke allenast wid bröd, utan af hwart och ett ord, som går af Guds mun.

1 Tim. 4: 4, 5. Allt det Gud skapat hafwer är godt, och intet bortkastandes, som med tackfagelse taget warder; ty det warder helgadt genom Guds ord och bönen.

196. **Hvarom bedja wi alltså i fjerde
bönen?**

Wi bedja i denna böñ icke blott att Gud må gifwa os vårt dagliga bröd, utan os att wi måtte erfärrna denna Guds wälgerning och med tacksamhet undfa vårt dagliga bröd.

197. **Hwarför säga wi: gif os i
dag?**

Emedan wi icke skola af mißtröstan sörja för morgondagen, utan trygga

iröd 194. Skus Submel wadde färtpeiwasats
r böñ laipew wane mia räkkällemetafa?

Jubmel wadda ai mia räkkälleme
wana färtpeiwasats laipew kaikit al-
matjita, ai taiti pahaiti.

Ps. 145: 15. Kaikai tjalmeh kättjeh to nala,
ja ton waddah siji piebmow aikenissa.

Matt. 5: 45. Son tipta peiwas paignet pahai
ja puori paignel ja tipta rassjotet rektesfärdogi ja
orektesfärdogi paignel.

att 195. Mannes lä te tarbas räkkålet
t dag- färtpeiwasats laipe pirra?

Ius mi äp jaffon adno färtpeiwa-
sats laipew, äpke taw tuosto fo Jub-
mela waddalakaw, te mi äp mate
niktet taw tjelga puoresjiwdnjadusaw
taste.

Matt. 4: 4. Almats i wieso loros laipin,
ainat juollekko pafost, mi manna Jubmela njal-
mest.

1 Tim. 4: 4, 5. Kaika, mait Jubmel lä sjud-
njetam, lä puorre, ja i mike lä heitemas, mi fi-
tolwasain tuostotowa; jutte tat ailestowa Jubmela
pako ja räkkälwasa tjada.

fjerde 196. Man pirra mi nabbo te räkkällep
neljad räkkälwasan?

Tane räkkälwasan mi äp tåssjo
räkkåle, wai Jubmel waddali miji mia
färtpeiwasats laipew, walla ai, wai
lulime tåbdåstet taw Jubmela puore-
takow ja kitemin tuostot mia färt-
peiwasats laipew.

§ i 197. Mannes mi jattep: wadde miji
röstan undne?

Sutte mi äp kalka wadnatårwoina
måråstet idtats peiwe åudåst, ainat

oþ derwid, att Guds godhet är hvarje morgon ny.

Matt. 6: 34. Sörjen icke för morgondagen, ty morgondagen hafwer sjelf sin omsorg med sig: det är nog att hvar dag hafwer sin egen plåga.

Klag. 3: 22, 23. Herrens mildhet är det, att ännu icke är ute med oþ; hans barmhärtighet hafwer ännu icke ände, utan hon är hvar morgon ny.

Femte Bönen.

Och förlåt oþ våra skulder,
såsom och wi förlåta dem oþ skyl-
dige äro.

198. Hwad bekänna wi inför Gud
genom femte bönen?

Wi bekänna inför Gud vår stora skuld, som vällar, att wi icke äro wärda något af allt det, hvarom wi bedja, och kunna icke heller förtjena det.

Ps. 69: 6. Mina skulder äro dig intet förflysta.

199. Hwarom bedja wi i denna
bönen?

Wi bedja i denna bönn, att vår himmelske Fader icke wille se till våra synder och för deras skall vägra oþ vår bönn, utan att han wille af nåd för Kristi skall tillgifwa oþ allt hwad wi brutit.

Ps. 51: 11. Wänd bort ditt ansigte ifrån mina synder, och asplana alla mina missgerningar.

Ps. 25: 7. Tänk icke uppå min ungdoms synder och min öfverträdelse; men tänk uppå mig efter din barmhärtighet för din godhets skall, Herrre.

jässkate etjame tasa, atte Submela puorewuot lä juokke ited åddås.

Matt. 6: 34. Allt måraste idtats peiwe pirra, jutte idtats peiwe ets qwuodda märrähemites; kalle pe lä juo, atte färt peiwe adna etjas waiwew.

Luoj. 3: 22, 23. Herra libbeswuot lä tat, atte äp lä ain aptsa tässjanam; i lä so arbmoleswuot ain näkkäm, walla tat lä juokke ited åddås.

Bitad Nåkkålwas.

Ia luoite mijj mia laikoiit andagas, nån fo ai mi luoitep mia wälkolatjita.

198. Mait mi tåbdåstep Submela åudån witad råkkålwasä tjada?

Mi tåbdåstep Submela åudån mia stuora laikow, mi talka, atte äp lä wuokasah masaken kaikaist taiste, mai pirra mi råkkålep, äpke mate tait ansetet.

Ps. 69: 6. Mo laikoh äh lä tunji tjekosah.

199. Man pirra mi råkkålep tan råkkålwasan?

Mi råkkålep tan råkkålwasan, wai mia almen Attje i lulu fättjat mia suddoit ife sia tet nadot mia råkkålwasaw, ainat wai son fitali armost Kristusa tet luositet mijj andagas kaika, mait mi läp mäddam.

Ps. 51: 11. Fårgåle arodiadt suddoistam erit, ja eritwasko kaikait pahatakoitam.

Ps. 25: 7. Ale ussjote mo nuorawiota suddoi ja mo mäddoi nala; walla ussjote mo nala armoleswuotadt mielde puorewuotadt tet, Herra.

200. Behöfwa wi bedja denna bön,
äfwen sedan wi blifwit af Gud
benådade?

Sa, wi behöfwa alltid bedja om
syndernas förlåtelse, ty wi synda i
mångahanda mätto dagligen och för-
tjena intet annat än straff.

Ps. 130: 3. Om du, Herre, will tillräkna syn-
derna, Herre, ho kan blifwa beståndande?

201. Hwad lofwa wi med de orden:
såsom ock wi förlåta dem oß skyldige äro?

Wi lofwa dermed, att wi, som af
Gud undfått och begära syndernas
förlåtelse, skola ock af hjertat förlåta
och gerna göra dem godt, som bryta
emot oß.

Efes. 4: 32. Förlåten den ene den andre, så
som ock Gud genom Kristus hafver förlåtit eder.

Matt. 6: 15. Om I icke förlåten menniskorna
deras brott, så skall eder Fader icke heller förlåta
eder edra brott.

Sjette Bönen. Och inled oß icke i frestelse.

202. Frestar Gud någon?

Nej, Gud pröfwar väl menniskans
tro, hopp och tålmod, men han frestar
ingen.

Jak. 1: 13. Ingen säge, då han frestad warde,
att han af Gud frestad warde; ty Gud frestas
icke af ondt, han frestar ock ingen.

200. Tarbahépkus mi råkkålet taw råkfålwasaw ai mangela ko läp ådtjom
armow Submelest?

Mi tarbahép kalle alo råkkålet suddoi andagasluoitema pirra, jutte mi färta peiwen mäddelakai suddow taffap ja äp ansete etjadaw ko paka-tusaw.

Ps. 130: 3. Jus ton, Herra, sitah läkkåtet suddoit, Herra, kuttet te matta pissot?

201. Mait mi jattep tai pakoikum: nån ko ai mi luuitep mia wälkolatjita?

Mi jattep taina, atte mi, kuteh Submelest läp ådtjom ja adnop suddoi andagasluoitemaw, kalkap ai waimost andagasluonet ja mielastame puorit taffat siji, kuteh mia wuoste mäddeh.

Efes. 4: 32. Andagasluonet kuttet qwoimiette, nån ko ai Submel Kristusa sinne lä luoitam tiji andagas.

Matt. 6: 15. Jus ti epet andagas luuite almatjita sia mäddoit, te i kaska tia Attjeke luonet tiji andagas tia mäddoit.

Kotad Råkkålwas.

Ja ale sislaide miaw fättjalebmai.

202. Kättjalakus Submel kutewen?

I fättjale; Submel mai åtsåta almatja jakkow, tårwow ja fierdies-wuotaw, walla i son fättjale kutewen.

Jal. 1: 13. Allus aktak sardnu, ko son fättjala-wa, atte son Submelest fättjalowa; jutte i Submel fättjaluwwo pahast, ike son fättjale åutawke.

203. **H**wilka äro då de, som fresta oꝝ?

De andeliga fienderna: djefwulen,
werlden och vårt eget fött.

204. **H**wad förstås dermed, att de ande-
liga fienderna fresta oꝝ?

Dermed förstås, att de söka be-
draga och förföra oꝝ till wantro, för-
twiflan och andra svåra synder och
laster.

1 Petr. 5: 8. Eder fiende djefwulen går om-
kring såsom ett rytande lejon och söker hvem han
uppsluka må.

Ordsþ. 16: 29. En arg menniska lockar sin
nästa och förer honom in på en ond väg.

Jak. 1: 14. Hvar och en warder frestad, då
han af sin egen begärelse dragen och lockad warder.

205. **H**varom bedja wi i sjette
bönen?

Wi bedja i denna bön, att Gud
af sin nåd wille från oꝝ awända
frestelserna, men, om wi dermed för-
sökas, att han då wille gifwa oꝝ kraft
till att strida mot dem och ändtligen
behålla segern.

1 Kor. 10: 13. Gud är trofast, som icke låter
eder frestas öfver eder förmåga, utan gör med
frestelsen en utgång, så att I kunnen draga det.

206. När få wi efter Guds löfte
vänta hans hjelp i frestelserna?

Wi få vänta Guds hjelp i fre-
stelserna, när wi hwarken sjelfwe kasta
oꝝ i dem eller försumma att under-

203. Käh nabbo si läh, kuteh fättjaleh
miaw?

Wuoignelats wasjolatjah: pärgal,
wärald ja mia etjame ådtje.

204. Mi tietetowa taina, atte wuoigne-
lats wasjolatjah fättjaleh miaw?

Taina tietetowa, atte si wiggeh
pettet ja tjajetet miaw wadnajakko,
qwuoktafallami ja etja wastes sud-
doiti ja mäddoiti.

1 Petr. 5: 8. Tia wasjolats pärgal pirra
manna nâu fo kiljoje lejan ja åtsa käw son mat-
tits njellat.

Ålw. p. 16: 29. Furonos almat sallota qwuoi-
mes ja tålwo fo käino nala, mi i puorre lä.

Jak. 1: 14. Juokkehats fättjalowa, fo son
etjas halitusaiß kässö ja allutowa.

205. Man pirra mi råkkålep fotad
råkkålwasan?

Mi råkkålep tan råkkålwasan, wai
Submel armostis sitali faitatet fättja-
lemit erita, walla, jus mi taikum fätt-
jalowep, wai son te sitali waddet
miji famow tai wuoste tårot ja man-
gemusta widnaren sjaddat.

1 Kor. 10: 13. Submel lä jakkoles, kuttle i
paja tiaw fättjalowet tia famo paigel, ainat takka
fättjaleme nala taggar näkkämaw, atte ti matte-
betet tav fierdat.

206. Kåsse ådtjop mi Submela jato
mielde wuordet alde wekkew fättja-
lemi sinne?

Mi ådtjop wuordet Submela wek-
kew fättjalemi sinne, fo mi äp etjame
tsake tai sisä, äpke mangaspeja fät-

waktsamhet och bön hos Gud söka kraft till seger.

Matt. 4: 7. Herren din Gud skall du icke fresta.

Matt. 26: 41. Waken och bedjen, att I fallen icke uti frestelse.

Efes. 6: 13. Tagen på eder allt Guds harnesk, att I mägen emotstå i den onda dagen och all ting wäl uträtta och beståndande blifwa.

Sjunde Bönen.

Utan fräls oꝝ ifrån ondo.

207. Hwarom bedja wi i sjunde bönen?

Wi bedja slutligen i denna bön, att vår himmelske Fader wille förlossa oꝝ från allt ondt och farligt både till kropp och själ.

208. Hurnu förlossar oꝝ Gud här i tiden från allt ondt och farligt?

Gud afwänder det som är ondt och farligt, eller hjälper derifrån, eller oꝝ gifwer han nåd att i tålmod bärta den börda, som han pålägger.

Ps. 91: 4. Herren skall betäcka dig med sina fjädrar, och ditt hopp skall vara under hans wingar.

Ps. 91: 15. Han åkallar mig, ty will jag höra honom; jag är när honom i nöden; jag skall taga honom derur och låta honom till ära komma.

2 Kor. 12: 9. Låt dig nöja åt min nåd; ty min kraft är mägtig i de swaga.

209. När warda wi alldeles frälst i frän ondo?

Wi warda alldeles frälst i frän ondo, när wi framhärdat i tron på

seten ja räkkåleten Submela lunne
åtsåt famow widneki.

Matt. 4: 7. Herraw Submeladit ton ih kaska
kättjalet.

Matt. 26: 41. Kätset ja räkkålet, abma ti
kättjabetet kättjalebmai.

Efes. 6: 13. Waldet etjadte nala kaikait Sub-
mela warjoit, wai mattebetet woostetjuodtjot paha
peiven ja kaikait puorist ålletet ja widnaren sjaddat.

Ketjad Räkkälwas.

Walla warjele miaw pahast.

207. Man pirra mi räkkålep ketjad
räkkälwasan?

Mi räkkålep mangemusta tan räkkälwasan, wai mia almen Attje luli
miaw tjåutet kaik pahast ja wahagest
kåbbatjak rubmaha ja sielo kautoi.

208. Kokte Submel tanne aiken tjånta
miaw kaik pahast ja wahagest?

Submel jaufata taw, mi läh paha
ja wahdalats, jälla kajo taste, jälla
ai wadda son armow fierdieswuotain
qwuoddet taw nådew, maw son nala
peja.

Pj. 91: 4. Herra kaska suoivanestet to tålkis-
kum, ja to tårwo kaska lekket alde fäji wuolen.

Pj. 91: 15. Son tjuorwota mo, tautet sitaw
mon so fullat; so lunne mon läw hete palen; mon
sitaw so taste waldet ulkos ja pajat so pätet kudni.

2 Kor. 12: 9. Åro tuddetales mo arbmoi;
jutte mo fabmo lä welses sjeptjas i lunne.

209. Kåsse mi ållast tjåutetowep
pahast?

Ållast mi tjåutetowep pahast, ko
mi läp pißom jaffon Kristuſa nala

Kristus till lifwets slut och Gud gifwer os en salig hädanfärd samt nådeligen tager os af denna förgedal till sig i himmelen.

Uppb. 21: 4. Gud skall astorka alla tårar af deras ögon, och ingen död skall sedan vara, icke heller gråt, icke heller rop, icke heller någon wärk warde mer, ty det första är förgånget.

210. Hvarmed slutar Herrens bön?

Herrens bön slutar med denna lofsägelse:

Ty riket är ditt och magten och härligheten i ewighet.

211. Hvarför sluta wi bönen med denna lofsägelse?

Vi wilja dermed bekänna vår tro, att den himmelske Fadern will och kan och skall nådeligen höra våra böner.

Efes. 3: 20, 21. Honom som rikeligen förmår göra osver allt det vi bedja eller tänka, efter den kraft, som verkar i os, honom ware ära i församlingen genom Kristus Jesus i all tid ifrån ewighet till ewighet.

212. Hvarmed lärer dig ordet Amen, som är tillagdt bönerna i Fader vår?

Ordet Amen lärer mig, att jag skall vara wiž derom, att sådana böner äro vår himmelske Fader behagliga och hörda af honom; ty han har sjelf befalt os bedja så och lofswat, att han will höra os.

gifs
åde-
till

ar af
, idé
wärk

n?
lof-

och

enna

tro,
och
våra

örmår
er den
i för-
ifrån

n,
e

jag
dana
: be-
han
wat,

fitta wiesoma näkkemi ja Submel wadda mihi salog jabmemaw ja armest walda miaw tate waiwes wäraldest etjas lusa albmai.

Pil. 21: 4. Submel kalka sakartet kaikait ladnjalit sia tjalmist erit, ja jabmem i kalka taft leffet, ike tjerrom, ike tjuorwom, ike swarke kalka taft leffet, jutte tat äudeb lä wasam.

210. Maina låptetowa Herran räkkälwas?

Herran räkkälwas låptetowa taina hewetusain:

Jutte to lä rika ja fabmo ja härlögwoit ekeven aikai.

211. Mannes mi låptep räkkälwasaw taina hewetusain?

Mi sittap taina tåbdåstet mia jak-kow, atte almelats Attje sitta ja matta ja kalka armosift fullat mia räkkäl-wasait.

Efes. 3: 20, 21. Sunji, jutte walljast väja taftat paigelen kaika, mait mi mattep waidej jälla arwetet, tan famo mielde, mi parga mia sinne, sunji lekus ludne tjäggolwasan Kristus Jesusa tjada kaikai aiki tjada ekewest fitt elewai.

212. Mait åpata tunji tat pako Amen, mi lä lasetum räkkälwasaita Attje mia sinn?

Tat pako Amen åpata munji, atte mon kalkaw leffet wisses tan nala, atte taggar räkkälwasah läh mia al-men Attjai likogasah ja susfe fullosowum; jutte son lä ets kättjom miaw näute räkkälet ja täiwotam, atte son sitta miaw fullat.

Luk. 11: 9. Bedjen, och eder skall gifvet warda; söken, och I skolen finna; klappen, och eder skall warda upplåtet.

**213. Huru will du således sluta ditt
Fader vår?**

Tag will i tron säga mitt amen,
amen; det är: ja, ja, det skall så ske.

Fjerde Hufvudstycket.

Döpelsens Sakrament.

214. Hwad är sakrament?

Sakrament är ett heligt, af Kristus
instiftadt werk, hwaruti han genom
synliga och jordiska ting meddelar
osynliga och himmelska nådegåfvor.

215. Hvilka äro sakramenten?

Döpelsens sakrament och altarets
sakrament eller Herrens nattvard,
hvilka i gamla testamentet förebilda-
des genom omväxelsen och påföl-
lammet.

1.

216. Hwad är döpelsen?

Döpelsen är icke blott watten, utan
ett watten, förordnadt genom Guds
bud och förbundet med Guds ord.

**217. Med hvilka ord instiftade Kristus
den heliga döpelsen?**

Kristus sade till sina lärjungar:

Luk. 11: 9. Räkälet, ja tiji kalka waddeowet; atset, ja ti kalkabetet laudnat; tsabmet, ja tiji kalka rappasowet.

213. Kofte ton nabbo te sitah läptet etjadt Attje mian?

Mon sitaw jaffon jattet etjam amen, amen; tat lä: ja, ja, tat kalka nån fjaddat.

Neljad Niwepekkhe.

Kastateme Sakramenta.

214. Mi lä sakramenta?

Sakramenta lä Kristusest sispejatum ailes pargo, man sinne son wuoidnos ja ädnamalats åmi tjada wadda wuoidnotes ja almelats armowaddasit.

215. Kuteh lä sakmentah?

Kastateme sakramenta ja altaren sakramenta jälla Herran effedesmallas, mah åbme testamentan äudålmerkitowin pirratjuoppama ja pässatslibba tjada.

1.

216. Mi lä fastates?

Kastates i lä koros tjatse, walla tjatse, mi lä Submela buda sinn fättjötowum ja Submela pakoin aktetum.

217. Mai pakoiyum sispejai Kristus ailes fastatasaw?

Kristus jatti åpatesållbmaitis:

Mig är gifwen all magt i himmelen och på jorden. Går för den skull ut och lären alla folk, och döpen dem i namn Faders och Sons och den Helige Andes, och lären dem hålla allt det jag hafwer eder befalt.

Matt. 28: 18—20.

218. Huru skola wi rätt förstå Kristi ord: lären alla folk?

Kristus befaller med dessa ord, att alla menniskor och folk skola göras till hans lärjungar.

Ap. G. 2: 39. Eder är löftet gjordt och edra barn och alla dem, som fjerran äro, hvilla Herren vår Gud här till fallande wärder.

219. Huru skola menniskorna, enligt Kristi bud, göras till hans lärjungar?

De skola döpas med watten i Faderns, Sonens och den Helige Andes namn och läras att hålla allt det Kristus har befalt.

220. Hvilket ord har Kristus således förbundit med wattuet i döpelsen?

Med wattuet i döpelsen har Kristus förbundit det ordet: i Faderns, Sonens och den Helige Andes namn.

221. Hwad innebär det, att wi döpas i Faderns, Sonens och den Helige Andes namn?

Det innebär, att wi genom dopet komma i gemeniskap med den treenige

igt i
n för
solt,
iders
ides,
t jag

Kristi
, att
göras
h edra
Herren

iligt

Fa-
Indes
t det

edes

cistus
nens

öpas
ge

dopet
enige

Munji lä waddetum kaif fabmo almen ja ädnama nann. Wadset tantet ulkos ja åpatet kaifit almatjit, ja fastatet siaw Attjen ja Pardnen ja tan Ailes Wuigenen naman, ja åpatet siaw anetet kaifa, mait mon tiji fättjom läw.

Matt. 28: 18–20.

218. Kokte kalkap rekteslakai tajatet Kristusa pakoit: åpatet kaifit almatjit?

Kristus fättjo tai pakoitum, atte kaikah almatjah ja fuolkeh kalkeh takfatowet alde åpatesmannan.

Ap. p. 2: 39. Tiji lä jatto waddetum ja tia manaita ja siji kaikaita, kuteh läh kukkan erit, kät Herrä mia Juhmel tasa aiko fättjot.

219. Kokte kalkeh almatjah, Kristusa fättjoma mielde, takfatowet alde åpatesmannan?

Si kalkeh fastatowet tjatsina Attjen, Pardnen ja Ailes Wuigenen naman ja åpatowet anetet kaifa, mait Kristus lä fättjom.

220. Mi pakoit tat nabbo lä, maw Kristus lä aktetam tjatsina fastateme sinn?

Tjatsina fastateme sinn lä Kristus aktetam taw pakow: Attjen, Pardnen ja Ailes Wuigenen naman.

221. Mait tat sisadna, atte mi fastatowep Attjen, Pardnen ja Ailes Wuigenen naman?

Tat sisadna, atte mi fastateme tjada påteb sebrewuotai kålmaktes Juhme-

Guden och blifwa medlemmar i hans församling, så att wi kunna i tron hålla os till honom såsom vår fader, återlösare och heliggörare.

Gal. 3: 26, 27. I ären alle Guds barn genom tron på Kristus Jesus. Ty I, så månge som döpte ären till Kristus, hafwen eder iflädt Kristus.

1 Kor. 12: 13. Vi äro uti en ande alle döpte till en lekamen.

222. Skola äfwen barnen genom dopet göras till Kristi lärjungar?

Äfwen barnen skola genom dopet göras till lärjungar, ty Kristus säger: låten barnen komma till mig och förmnenen dem icke, ty sådana hörer Guds rike till; och: utan en warder född af watten och Anden kan han icke ingå i Guds rike.

Mark. 10: 14; Joh. 3: 5.

2.

223. Hvilka nådegåfwar gifwas os genom dopet i den treenige Gudens namn?

Genom dopet i den treenige Gudens namn gifwes os allt det goda, som Kristus åt os förvärfvat, nemligen syndernas förålelse, frälsning ifrån döden och djefwulen, samt ewig salighet.

Ap. G. 2: 38. Hvar och en af eder låte sig döpa i Jesu Kristi namn till syndernas förålelse.

Kol. 2: 13. Gud hafwer och gjort eder lefwande med Kristus, då I döde waren i synderna.

hans
tron
ader,
genom
som
eristus.
döpte
dopet
dopet
äger:
och
jörer
ärder
han
os
ns
dens
som
ligen
från
sa-
te sig
ätelse.
r lef-
verna.

lina ja sjaddap lattasen alde tjåggol-
wasan, nåu atte mi mattep jakkon
adnet etjame so lusa, nåu fo mia
attje, länesteje ja ailesteje lusa.

Gal. 3: 26, 27. Ti lepet kaikah Submela
manah jacco pakti Kristus Jesusa nala. Jutte ti,
nåu mäddes kuteh lepet fastatowum Kristusi, ti
lepet farwotam etjadte nala Kristusaw.

1 Kor. 12: 13. Mi läp kaikah aksa wuoigenen
tjada fastatum altan rubmahan lekkt.

**222. Kalkehkus ai manah fastateme tjada
taffatowet Kristusa åpatesmannan?**

Manah ai kalkeh fastateme tjada
taffatowet åpatesmannan, jutte Kristus
jatta: pajet manait mo lusa påtet
ja allet tait tsagga, jutte taggari
lä Submela rika; ja: ius i almats
rägatowa tjatsest ja Wuoigenest, i
son te matte påtet Submela rika sisä.

Mark. 10: 14; Joh. 3: 5.

2.

**223. Mah armowaddallakait miji wad-
detoweh fastateme tjada kalmaktes Sub-
mela naman?**

Kastateme tjada kalmaktes Submela
naman miji waddetoweh kaikah tah
puoreh, mait Kristus lä miji anse-
tam, nammatum suddoi andagasluoi-
tem, tjåutem jabmemest ja pärgalest
ja ekewe salogwuot.

Ap. p. 2: 38. Juolkehats tiast pajus etjas
fastatowet Jesus Kristusa naman suddoi andagas-
luoitemi.

Kol. 2: 13. Submel lä ai taffam tiaw ellejen
Kristusina, fo ti leite jabmasah suddoi sinne.

Kol. 1: 12, 13. Tacken Fadern, hvilken os uttagit hafwer från mörkrets wäldighet och hafwer försatt os uti sin älskelige sons rike.

1 Petr. 3: 21. Wattnet gör nu ock os saliga i dopet.

224. Hvarigenom tillegna wi os dopets nådegåfwor?

Genom tron på Guds ord och löften.

225. Hvilka äro Guds ord och löften om nådegåfworna i dopet?

Wår Herre Jesus Kristus säger i Marcii sista kapitel:

Den der tror och blifwer döpt, han skall warda salig; men den der icke tror, han skall warda fördömd.

226. Huru sammanfattas här alla de nådegåfwor, som wi undfå i dopet?

De sammanfattas alla i det ordet: warda salig.

3.

227. Hwad är det som werkar, att wi i dopet undfå dessa nådegåfwor?

Wattnet werkar det wisserligen icke, utan Guds ord, som är med och när wattnet, och tron, som omfattar det med wattnet förenade ordet och försttar derpå.

Kol. 1: 12, 13. Kitet Attjew, lutte lä waldam miaw sjednjeda famo wuolde ja puoltam miaw etseles pardnes rika sisä.

1 Petr. 3: 21. Kastates tjatsin taffa tal ai miaw salogen.

224. Man tjada åmastepp mi allaseme kastataså armowaddaltakait?

Taffo tjada Submela pakoi ja tåi-wotasaï nala.

225. Kuteh läh Submela pakoh ja tåi-wotasaå armowaddaltakai pirra kastatasan?

Mia Herra Jesus Kristus jatta Markus mängemius kapitelen:

Tat, lutte jaffa ja kastatowa, son kalka salogen sjaddat; wallat, lutte i jaffe, son kalka duobmetowet.

226. Kokte aktipejatoweh tanne kaikah tah armowaddaltakah, mait mi ådtjop kastatasan?

Tah aktipejatoweh kaikah tan pakosisa: salogen sjaddat.

3.

227. Mi lä taat, mi parga atte mi kastatasan ådtjop tait armowaddaltakait?

Tjatse sadnafikt i taw taka, walla Submela pakö, mi lä tjatsina ja tjatse sinn, ja jaffo, mi tuostota taw tjatsina aktetum pakow ja tan nala tårwostalla.

228. Huru beror dopets werkana af
Guds ord?

Guds ord gör wattnet till en döpelße, ty utan Guds ord är det blott watten och ingen döpelße, men med Guds ord är det en döpelße, det är ett näderift lifwets watten och ett bad till ny födelse i den Hellige Ande.

Efes. 5: 25, 26. Kristus älskade församlingen och hafwer utgifwit sig sjelf för henne, på det han henne helga skulle, och hafwer gjort henne ren i wattuets bad genom ordet.

229. Huru beror dopets werkana af
tron?

Wår tro gör wisserligen icke wattnet till en döpelße, men den salighet, som i dopet gifwes, tillegna wi of och behålla allenast genom tron.

Nom. 3: 3, 4. Skulle deras otro göra Guds trohet om intet? Vort det.

Efes. 2: 8. Af näden ären I frälfste genom tron, och det icke af eder, Guds gäfwa är det.

230. Hvarför fallas dopet ett näderift lifwets watten och ett bad till ny födelse?

Emedan wi, som af naturen äro födde i synd, genom dopet blifwa delaktige af frälsningens nåd och dermed undså nytt lif i Kristus.

Joh. 3: 6. Det som är födt af kött, det är kött, och det som är födt af Anden, det är ande.

228. Kotte lä fastataso pargo Submela pako tuoken?

Submela pako tafka tjatsew fastatasan, jutte wane Submela pakotaka lä tat koros tjatse ja i lä fastates, walla Submela pakoina lä tat fastates, tat lä: armotiewas ellema tjatse ja passalwas ådåsist rägatebmai Ailes Wuigenen sinne.

Efes. 5: 25, 26. Kristus etsi tjäggolwasaw ja lä ulkoswaddam etjas tan åudåst, wai son kalkai tav ailestet, ja lä rainetam tav tjatse passalwasan, pako tjada.

229. Kotte lä fastataso pargo jakko tuoken?

I mia jakko mai taka tjatsew fastatasan, walla tav salogwuotaw, mi fastatasan wadde tow, åmästep mi allaseme ja aimon adnep aiwe wall jakko tjada.

Rom. 3: 3, 4. Käskatjikus sia jakkotewuot talkat Submela jakkoleswuotaw tässjen? Tat lekus kullen erit.

Efes. 2: 8. Armost ti lepet tjäntetowum jakko tjada, ja epet etjastedte, Submela waddaltaf tat lä.

230. Mannes fastates kättjotowa armotiewas ellema tjatsen ja passalwasan ådåsist rägatebmai?

Taina ko mi, kutesh naturast lär rägatum suddo sinne, fastateme tjada sjäddap åsalatjan länesteme armost ja taina ådtjop ådå ellemaw Kristusa sinne.

Joh. 3: 6. Tat mi lä rägatum ådtjest, tat lä ådtje, ja tat mi lä rägatum Wuigenes, tat lä wuigenes.

231. Huru beprisar aposteln Paulus det heliga dopet såsom ett bad till ny födelse?

Aposteln Paulus säger till Titus i det tredje kapitlet:

Efter sin barmhärtighet gjorde han oss saliga genom den nya födelseuns bad och den Helige Andes förnyelse, hvilken han öfver oss rikligen utgjutit hafwer genom vår Frälsare Jesus Kristus, på det wi skola rättfärdige warda genom hans nåd och arfwingar blifwa till ewinnerligt lif efter hoppet. Det är ju ett fast ord.

4.

232. Hvar till förbindas wi genom dopet?

Vi förbindas till att så använda den nåd wi undfått i dopet, att wi dö med Kristus och uppstå med honom.

233. Huru skola wi dö med Kristus?

Den gamla menniskan hos oss skall förqwäfwas och dödas.

234. Hwad förstås dermed, att den gamla menniskan förqwäfwes och dödas?

Dermed förstås, att wi genom daglig bättring befrias från köttets lustar,

231. Kokte apostel Paulus maino ailes fastatesaw nån ko passalwasaw ådåsist rägatebmai?

Apostel Paulus jatta Titusi kålmad kapitelen:

Etjas armoleswuota mielde tåfai son mia w salogen ådåsist rägateme passalwasa ja Ailes Wnoigenen ådåsteme tjada, maw son mia paigel walljast ulkosnjorftam lä mia Lånesteje Jesus Kristusa tjada, wai mi, reftesfärdogen takatum alde armo tjada, luslime arbolatjan sjaddat efewen ellemi tåiwo mielde. Tat lä ham tjår ges pafo.

4.

232. Masas mi sjaddap wälkogasan fastateme tjada?

Mi sjaddap wälkogasan nån adnet taw armow, maw mi läp ådtjem fastatasan, atte mi jabmep Kristusina ja pajastjuodtjelep suina.

233. Kokte mi kalkap jabmet Kristusina?

Wuoras almats mia lunne kalka haukatowet ja jametowet.

234. Mi tietetowa taina, atte wuoras almats haukatowa ja jametowa?

Taina tietetowa, atte mi färtpeiwa sats puoreteme tjada tjåutetowep ådtjen

så att wi allt mer bortlägga och öfwerwinna synden.

Efes. 4: 22. Så läggen nu bort ifrån eder den gamla menniskan, den I förr med umglingen, hwilken genom lustar i willfarelse sig förderfwar.

235. Huru skola wi uppstå med
Kristus?

En ny menniska hos oþ skall dagligen framkomma och uppstå.

236. Hwad förstås dermed, att en ny
menniska dagligen framkommer och
uppstår?

Dermed förstås, att wi genom daglig bättring allt mer förnyas till Guds beläte, så att wi allt willigare tjena honom i rättfärdighet och helighet.

Efes. 4: 23, 24. Förnyen eder i edert sinnes anda och isläden eder den nya menniskan, den efter Gud skapad är i sannskuldig rättfärdighet och helighet.

237. Huru undervisar oþ aposteln Paulus
om det, hwartill wi förbindas genom
dopet?

Aposteln Paulus säger till Romaren i det sjette kapitlet:

Vi äro begravne med Kristus genom dopet i döden, att, såsom Kristus är uppväckt ifrån de döda genom Faderns härlighet, så skola och wi wandra i ett nytt lefwerne.

och öf- halitusaisf, nåu atte mi äne änebut
eritpejap ja åitep suddow.

Efes. 4: 22. Eritpejet nabbo tal wuoras al-
matjaw, maina ti äudebut wiesoite, mi pettges
halitusai tjada etjas peista.

med 235. Kortte mi kalkap pajastjuodtjelet
Kristusina?

Il dag- Ådå almats mia lunne kalka pei-
west peiwai paajanet ja tjuodtjelet.

236. Mi tietetowa taina, atte ådå
almats peiwest peiwai paiana ja
tjuodtjela?

Taina tietetowa, atte mi färtpeiwa-
sats puoreteme tjada äne änebut ådå-
stowep Submela muotoi, nåu atte mi
kissjal kissjalebbut teudnähep so ref-
tesfärdogwuota ja aileswuota sinn.

Efes. 4: 23, 24. Ådästattet etjadte tia miela
wuoigena sinne ja karwotet etjadte nala ådå al-
matjaw, mi Submela miede sjudnjetum lä sadnes
reftesfärdogwuota ja aileswuota sinn.

237. Kortte apostel Paulus åpata miaw
tan pirra, mäsa mi sjaddap wällogasan
fastatasja tjada?

Apostel Paulus jatta Romarita
kotad kapitelen:

Mi läp fastatasja pakti Kristusa
jabmema sebrai gruoptetum sinnia,
wai, nåu lo Kristus lä pajas-
räsetum jabmeki lütte Attjen här-
loges famo pakti, kalkap mi ai
mannat ådå wiesoma sinn.

238. **Hurn skola de döpta barnen läras
att rätt använda döpelsens nåd?**

De döpta barnen skola genom för-
äldrarnas och församlingens försorg
christligen uppfostras och i Guds ord
undervisas till att genom Guds nåd
hålla allt det Jesus befalt.

Efes. 6: 4. **I fäder, uppföden edra barn i
tuft och Herrens förmaning.**

Matt. 18: 10. **Sen till, att I föräkten ingen
af dessa små; ty jag säger eder, att deras englar
i himmelen se alltid min Faders ansigte i him-
melen.**

239. **Hvilka skola främst understödja
föräldrarna i omsorgen om barnens
christliga uppfostran?**

Faddrarne, hwilka wid barnens dop
åtagit sig att näst barnens föräldrar
och i synnerhet wid deras frätfälle
sorgfältigt tillse, att barnen uppwärä
i tuft och Herrens förmaning.

240. **Hvarigenom affslutas den christliga
barna=uppfostran i församlingen?**

Den christliga barna=uppfostran i för-
samlingen affslutas derigenom, att bar-
nen inför församlingen förhöras i sin
christendomskunskap, aflägga sin tros-
bekännelse, lofwa att troget förvara
och använda döpelsens nåd, och derpå
af församlingen wälsignas samt undfå
tillträde till Herrens heliga nattvard.

241. **Hvarigenom förspilles döpelsens nåd?**

Döpelsenåden förspilles derigenom,
att den döpte icke låter den Helige

n läras
iåd?
m för-
försorg
ids ord
ds nåd

i barn i
ten ingen
is englar
te i him-
erstödja
mens

ns dop
räldrar
ånfälle
pwära

ristliga
en?
n i för-
tt bar-
s i fin
tros-
irwara
derpå
undfå
tward.
is nåd?
genom,
Helige

238. Køkte falkeh kastatum manah åpa-
towet rekteslakai niktet fastatafa armow?

Kastatum manah falkeh aitigi ja
tjåggolwasa märräheme tjada krista-
latslakai pajaspiebmatowet ja Tuba-
mela pako sinn åpatowet Tubmela
armo tjada anetet kaika, mait Kristus
lä kättjom.

Efes. 6: 4. Ti attjeh, pajaspiebmet manai-
tedte pakatusa ja Herran wakotusa sinn.

Matt. 18: 10. Kättjet, abmabet pajeskättjat
åntawke taiste utsekatjaist; jutte mon jattaw tiji,
atte sia engilah almen wuoidneh alo mo Attje
arodiar, kuttle lä almen.

239. Kutmujah falkeh åudemest wef-
ketet aitigit märräheme kantoi manai
kristalats pajaspiebmama pirra?

Taddarah, kuteh manai fastatafa
palen läh täiwotam, manai aitigi
lakamusta ja ainasift ko tah jabmeh,
måråtet, wai manah pajassjaddeh pa-
katusa ja Herran wakotusa sinn.

240. Maina laptetowa kristalats mana-
pajaspiebmam tjåggolwasan?

Kristalats manapajaspiebmam tjåg-
golwasan laptetowa taina, atte manah
tjåggolwasa åudån lakkåtoweh krista-
latswuotasa tåbdåma sinne, falkeh jak-
kosha tåbdåstemew, täiwoteh jakkosift
kattet ja niktet fastatafa armow, ja
te tjåggolwasast puorist sjiwdnjetoweh
ja päseh Herran effedesmallasi.

241. Man tjada lappo fastatafa arbmo?

Kastatesarbmo lappo tan tjada,
atte fastatum almats i paja Ailes

Unde hos sig werkä en daglig hätt-
ring, utan öfvergifwer Guds ord och
bönen, fattar lust till werlden och
jamtycker till synden.

Efes. 4: 30. Bedröfwen icke Guds Hellige
Unde, der I med beseglade ären till förloßningens dag.

Ebr. 3: 12. Sen till, käre bröder, att till
äfswenthyrs uti någon af eder icke är ett argt och
otroget hjerta, som träder ifrån lefwande Gud.

1 Joh. 2: 15. Den der älskar werlden, i honom
är icke Faderns kärlek.

242. Hafwa de ur döpelsenåden fallne intet gagn af sitt dop?

Den nåd, som Gud gifwer i dopet,
står å Guds sida fast, så att han
söker de fallna, på det de i en sann
hättring må återvända till honom.

Hes. 34: 16. Jag skall uppsöka det borttappade
och igenhemta det förwillade och förbinda det far-
gade och stärka det swaga.

Jer. 3: 22. Så wänden nu om, I affälliga
barn, så will jag hela eder af eder olydnad.

Femte Hufvudstycket. Altarets Sakrament eller Herrens Mättward, hwartill skriftermål är en heredelse.

243. Hwad hör till skriftermål?

Till skriftermål höra twå ting: syn-
dabekännelse och aflösning.

bätt-
rd och
n och

Helige
cloßnin-
att till
irgt och
Gud.
i honom

en
?
dopet,
han
sann
om.
tappade
det sar-
iffälliga
d.

Wuoigenasaw so lunne pargat färt-
peiwafats puoretew, ainat heita Sub-
mela pakow ja räffkålwasaw, walda
hallow wäraldi ja qwuorrasa suddoi.

Efes. 4: 30. Aller waiwete Submela Niles
Wuoigenasaw, juoina ti lepet nannostowum tjåu-
tallalena peiwai.

Ebr. 3: 12. Kättjet, puore wieljah, abma
iskabe känke finne tiaſt lä pahas ja jakkotes waib-
mo, mi kattja elleje Submeleſt erita.

I Joh. 2: 15. Tat kuppe etſa wäraldaw, so
lunne i lä Attje kerewuot.

242. Skus taiti, kuteh läh kattjam ka-
ſtates=armoſt, wiel aktak auke lä ſia
kaſtatasafſt?

Tat arbmo, maw Submel wadda
kaſtatasan, piſſo nanosift Submela pe-
leſt, nåu atte ſon åtsa tait, kuteh läh
kattjam, wai ſi ſadnes puoreteme ſinn
påtalin ruoptot ſo lufa.

Hes. 34: 16. Mon ſitaw åtsat taw, mi lappom
lä, järgåldattet taw, mi tħaijanam lä, pírratjadnat
taw, mi tħuowlketum lä, ja kieurotet taw, mi ſjep-
tjes lä.

Jer. 3: 22. Järgålet tal nabbo etjadte, ti hei-
taner manah, te ſitaw mon tiwwot tiaw fullogat-
teswuotaſtede.

Witad Åiwepekkie.
Altaren Saſramenta
jälla
Herran Ekkedesmallas,
maſa ſkallo lä karwetem.

243. Mi fullo ſkalloi?

Skalloi qwuolte åme fulloba: suddo-
tåbdåſtem ja andagasluoitem.

244. **H**varuti består syndabekännelsen?

Syndabekännelsen består deruti, att en syndare med ångerfullt och botfårdigt hjerta erkänner sina synder och begär förlåtelse för Kristi skull.

Pj. 32: 5. Jag sade: jag will bekänna för Herren min öfverträdelse, då förlät du mig min synds misgerning.

245. **H**varuti består aflösningen?

Aflösningen består deruti, att Ordets tjenare, sedan vi bekänt våra synder, tillräger os å Kristi vägnar syndernas förlåtelse.

Joh. 20: 23. Hvilka I förlåten synderna, dem förlåtas de.

246. **H**wad hafwa wi att besinna vid denna aflösning?

Att Gud allena är den, som förlåter synder, och att ingen synda förlåtelse undfås utan ånger och tro.

247. **P**å huru många sätt kan skriftermålet ske?

Skriftermålet kan ske så väl offentligen som enskilt, och det äfven utan sammanhang med nattvardsgång.

248. **H**wad är bannlysa?

Bannlysa är att utesluta en uppenbart obotfårdig syndare från Herrens nattvard, till deft han sig omvänder och bättrar.

Matt. 18: 18. Allt det I binden på jorden, det shall vara bundet i himmelen; och allt det I lösen på jorden, det shall vara löst i himmelen.

244. Man sinne tjuodtjo suddotåbdåstem?

Suddotåbdåstem tjuodtjo tan sinne, atte suddar sangarteje ja puorraneje waimoin tåbdåsta suddoites ja Kri-stusa tet andagasluoitemaw adno.

Pj. 32: 5. Mon jattiw: mon sitaw tåbdåstet herra äudän mäddoitam, te ton suoitih munji mo suddowelkew andagas.

245. Man sinne tjuodtjo andagasluoitem?

Andagasluoitem tjuodtjo tan sinne, atte pakon teudnar, ko läp tåbdåstam mia suddoit, sardnota miji Kristusa sajen suddoi andagasluoitemaw.

Joh. 20: 23. Käita ti suddoit andagasluoitebet, siji tah läh andagasluoitetowum.

246. Mait herrip mi ajatallat tan andagasluoitema kantoi?

Atte Tümel aktok lä tat, kütte suddoit andagasluoita, ja atte i aktak suddoi andagasluoitem ädtjose wane puoreteme ja jakkotaka.

247. Kalle lakai matta skallo sjaddat?

Skallo matta sjaddat kåbbatjak pisolift ja sierra, ja näute ai waiko Herran effedesmallas i adnetowwo.

248. Mi lä tjadnasa sisä kulatet?

Tjadnasa sisä kulatet lä tsaggat piko puorrannates suddaraw Herran effedesmallasest, tasa ko son puoreb miel-lai påta ja suddos heita.

Matt. 18: 18. Kaika, mait ti tjadnabetet äd-nama nann, tat kalka! lekket tjanatowum almen; ja kaika, mait ti nuollabetet ädnama nann, tat kalka lekket nuollatowum almen.

1.

249. **H**wad är altarets sakrament?

Altarets sakrament är vår Herres Jesu Kristi sanna lefamen och blod under bröd och vin, oþ kristna till att äta och dricka, af Kristus sjelf stiftadt och inrättadt.

250. **H**urn lyda instiftelseorden till altarets sakrament?

Så skrifwa evangelisterna Matteus, Markus, Lukas och aposteln Paulus:

Wår Herre Jesus Kristus i den natt, då han förrådd wardt, tog brödet, tackade, bröt det och gaf sina lärjungar och såde: tagen och äten; detta är min lefamen, som för eder utgifwen warder. Gören det till min åminnelse.

Sammalunda tog han och kaffen, tackade och gaf sina lärjungar och såde: tagen och dricken häraf alle; denne kaff är det nya testamentet i mitt blod, som för eder och för många utgjutet warder till syndernas förålelse. Så ofta som I det gören, gören det till min åminnelse.

251. **T**ill hwad ändamål har Kristus instiftat den heliga nattwarden?

Kristus har instiftat den heliga nattwarden, på det hans lärjungar skola

1.

249. Mi lä altaren sakmenta?

Altaren sakmenta lä mia Herran
Jesus Kristusa sadnes rubme ja warra
laipe ja wina woolen, mihi kristaga-
saita pârrât ja jukkat, ets Kristus est
kattjotum ja sispejatum.

250. Kotte fulloh sispejatus-pakoh
Herran effedesmallasi?

Nåu tjaleh evangelistah Matteus,
Markus, Lukas ja apostel Paulus:

Mia Herra Jesus Kristus tan
ijan, lo son pettetowai, waldi lai-
pew, kiti, tåji tav ja waddi åpa-
tes-ålbmaitis ja jatti: waldet ja
pärret; tat lä mo rubme, jukko
tia åndåst ulkoswaddetowa. Tak-
ket tav mo muitolasen.

Nånte ai waldi son kalkew, kiti
ja waddi åpates-ålbmaitis ja jatti:
waldet ja jukket taste kalkah; tat
kaalk lä tat ådå testamenta mo
warra sinn, jukko tia ja måddasi
åndåst ulkosnjorkotowa suddoi an-
dagasluoitemi. Man taiwai ti
taw taakkabet, takket tav mo
muitolasen.

251. Masas lä Kristus sispejam ailes
effedesmallasaw?

Kristus lä sispejam ailes effedes-
mallasaw, wai alde åpatesmanah kal-

hålla denna måltid till hans döds åminnelse samt befästas i gemenskapen med honom och med hvarandra inbördes.

1 Kor. 11: 26. Så ofta I äten af detta bröd och dricken af denna kalk, skolen I förkunna Herrens död, till deß han kommer.

1 Kor. 10: 17. Det är ett bröd; så äro wi månge en lekamen, efter wi alle af ett bröd delaktige äro.

252. Hvilka osynliga gåfwar gifwer Kristus med brödet och winet i den heliga nattvarden?

Kristus gifwer med det wälsignade brödet sin sanna lekamen och med det wälsignade winet sitt sanna blod.

Matt. 26: 26. Tagen, äten; detta är min lekamen.

Matt. 26: 27, 28. Dricken häraf alle; ty detta är mitt blod, det nya testamentets.

1 Kor. 10: 16. Wälsignelsens kalk, den wi wälsigna, är icke han Kristi blods delaktighet? Det brödet, som wi bryta, är icke det Kristi lekamens delaktighet?

253. Hvarför fallas kalken det nya testamentet i Kristi blod?

Kalken fallas det nya testamentet i Kristi blod, emedan Kristus i nattvarden meddelar det nya förbundets nådegåfwar, och detta förbund är segladt genom hans blod.

2.

254. Hvilka Jesu ord gifwa till känna, hvilken wälsignelse den heliga nattvarden medför?

Det gifwa de orden till känna: för eder utgifwen och utgjutet till synernas förlåtelse.

åmin-
n med
ördes.
ta bröd
na Herr-
i mänge
tige äro.
gifwer
heliga
gnade
ed det
d.
ekamen.
ty detta
wi wäl-
?: Det
ekamens
nya
entet i
natt-
undets
är be-
fänna,
varden
a: för
l syn-

keh adnet taw mallasaw alde jabmema
muitolasen ja ai nannostowet sebre-
wuotan suina ja kassanissa.

1 Kor. 11: 26. Man taiwai ti pârrâbetet tate
laipest ja jukkabetet tate kalkest, kalkabetet ti sard-
notet Herran jabmemaw, tassatji fo son pâta.

1 Kor. 10: 17. Tat lä aksa laipe; te läp mi
mâddes aksa rubme, jutte mi läp kaikah aktat lai-
pest åsalatjah.

252. Maggar wuoidnotes waddasit wadda
Kristus aktan laipin ja winain ailes effe-
desmallasa finne?

Kristus wadda aktan puorist sjiwd-
njetum laipin etjas sadnes rubmahaw
ja aktan puorist sjiwdnjetum winain
etjas sadnes waraw.

Matt. 26: 26. Waldet, pârret; taat lä mo rubme.

Matt. 26: 27, 28. Jukket taste kaikah; jutte
taat lä mo warra, tan ådå testamenta.

1 Kor. 10: 16. Puoresjjiwdnjadusa kaalk, maw
mi puorist sjiwdnjetep, ikus tat lä Kristusa waran
sebrewuot? Tat laipe, maw mi tâjalep, ikus tat
lä Kristusa rubmaha sebrewuot?

253. Mannes kaalk lâttjotowa ådå testa-
mentan Kristusa wara finn?

Kaalk lâttjotowa ådå testamentan
Kristusa wara finn, taina fo Kristus
effedesmallasa finne wadda ådå litton
waddasit, ja tat litto lä nannostowum
alde wara tjada.

2.

254. Mah Jesusa pakoi tieteteh, maggar
puoresjjiwdnjadusaw ailes effedesmallas
puokta?

Taw tieteteh tah pakoh: tia åu-
dâst ulkoswaddetum ja ulkosnjorkotum
suddoi andagasluoitemi.

255. **H**wad lära oꝝ dessa ord om nattwardens wälsignelse?

Dessa ord lära oꝝ, att syndernas förlåtelse, lif och salighet gifwas oꝝ i detta sakrament; ty der syndernas förlåtelse är, der är ock lif och salighet.

Rom. 4: 8. Salig är den man, som Gud ingen synd tillräknar.

256. **H**uru gifwes syndernas förlåtelse i nattwarden?

I nattwarden förnyar och bekräftar Kristus våra synders förlåtelse.

257. **H**uru gifwes oꝝ lif i nattwarden?

Det andeliga lif, som i dopet födes, blir genom nattwarden stärkt och förökadt, så att wi tillväxa i tron och färleken.

Joh. 6: 53. Utan I äten memistones sons kött och drick den hans blod, då hafwen I icke lif i eder.

Joh. 15: 5. Jag är winträdet, I ären grenarne; den som blifwer i mig och jag i honom, han bär mycken frukt.

258. **H**wilken salighet beredes oꝝ genom nattwarden?

Genom nattwarden gifwes oꝝ och befästes den saliga wiſheten, att wi ega Kristus, som försonat oꝝ med Gud och skall bewara kropp och själ till de rätsfärdigas uppståndelse.

255. Mait åpateh miji tah pakoh effe-
desmallasa puoresjiwdnadusa pirra?

Tah pakoh åpateh miji, atte suddoi andagaslusoitem, ellem ja salogwuot waddetoweh miji tan sakramenta sinn; jutte käme suddoi andagaslusoitem lä, tanne lä ai ellem ja salogwuot.

Rom. 4: 8. Salog lä tat almats, käsa Herra i läkatala suddow.

256. Kokte suddoi andagaslusoitem wad-
detowa effedesmallasa sinne?

Effedesmallasa sinne ådåstatta ja nannota Kristus mia suddoi andagaslusoitemaw.

257. Kokte ellem miji waddetowa effe-
desmallasa sinne?

Tat wuoignelats ellem, mi kasta-
tafan rägatowa, tat nannostowa ja las-
sana effedesmallasa tjada, näu atte
mi audanep jakko ja kereswuota sinn.

Joh. 6: 53. Ius epet pärä almatja pardnen
ädtjew, ja epet juka so waraw, te i tia sinne lä
ellem.

Joh. 15: 5. Mon läw winamuorra, ti lepet
suorgeh; tat, kutte ärro mo sinne ja mon so sinne,
son qwuodda ädnak sjaddow.

258. Mi salogwuotait karwetowa miji
effedesmallasa tjada?

Effedesmallasa tjada waddetowa
miji ja nannostowa tat salog wisses-
wuot, atte mi adnep Kristusaw, kutte
lä liftam miaw Tumbolina ja kalka
warjelet rubmahaw ja sielow refte-
färdogi pajastjuodtjelebmai.

Joh. 6: 54. *H*wilken som äter mitt kött och dricker mitt blod, han hafwer ewinnerligt liv, och jag skall uppwäcka honom på yttersta dagen.

3.

259. *H*waraf beror det, att nattwarden medförf en sådan wälsignelse?

Det beror icke af blotta åtancket och drickandet, utan af Jesu löftesord: föredrar utgifwen och utgjutet till syndernas förlåtelse, och af tron, som omfattar dessa löftesord och förtröftar på dem.

260. *H*uru beror nattwardens wälsignelse af löftesorden?

Genom löftesorden blir den heliga måltiden Herrens nattvard; ty dessa ord jemte det lekamliga åtancket och drickandet äro det wäsentliga i detta sakrament.

261. *H*uru beror nattwardens wälsignelse af tron?

*H*warje nattwardsgäst undfär wisseligen Jesu lekamen och blod; men den allena, som sätter tro till Jesu löftesord, får hwad de innehålla och lofwa, nemligen syndernas förlåtelse.

4.

262. *H*wilken är då rätt beredd till den heliga nattwardens åtnjutande?

Att fasta och lekamlig bereda sig hör wäl till en utwärtes anständighet; men wärdig och wäl beredd är blott

Joh. 6: 54. Tat, kuppe pårra mo ådtjew ja jukka mo waraw, son adna elewen ellemai, ja mon falkaw pajasrassot so mangemus peiwen.

3.

259. Mi taffa, atte effedesmallas puokta taggar puoresjiwdnjadusaw?

Koros pårråm ja jukkam i taw taka, walla Jesuſa jatto-pakoh: tia åudåſt ulkoswaddetum ja ulkosnijorkotum ſuddoi andagasluoitemi, ja jakko, mi tuoſto tait jatto-pakoit ja tai nala tårwoſtalla.

260. Kotte lä effedesmallasa puoresjiwdnjadus jatto-pakoi tuoken?

Tatto-pakoi tjada fjadda tat ailes mallas Herran effedesmallasen; jutte tah pakoh aftan rubmelats pårråmin ja jukkamin läh tan ſakramentan åiwepefkeh.

261. Kotte lä effedesmallasa puoresjiwdnjadus jakko tuoken?

Tuokke effedesmallasa qwuosse tuosto kalle Jesuſa rubmahaw ja waraw; walla koros tat, kuppe jukka Jesuſa jatto-pakointa, ådtjo mait tah pakoh ſisadneh ja tåiwoteh, nammatum ſuddoi andagasluoitemaw.

4.

262. Kä lä nabbo refteslakai farwes Herran effedesmallasa niktemi?

Päräk årrot ja rubmelatslakai etjas farwetet lä mai ulkoldes fjätteswuot; walla koros tat lä wuokas ja puorist

den, som sätter tro till de orden: för eder utgifwen och utgjutet till syndernas förlåtelse.

1 Kor. 14: 40. Låten all ting ärligen och stickettigen tillgå.

Ebr. 10: 22. Låt oss framgå med ett sannsyldigt hjerta uti en fullkomlig tro.

263. Hwad betyder det att sätta tro till dessa ord?

Det betyder att i ånger öfwer synden af hjertat eftertrafka det, som dessa ord utlofwa.

Matt. 5: 6. Salige äro de, som hungra och törsta efter rättsärdigheten; ty de skola blifwa mättade.

264. Hvilken är ovärdig och oskicklig till den heliga nattvardens begående?

Den som icke känner och ångrar sin synd och icke tror Jesu löftesord, utan med twifwel förkastar dem, han är ovärdig och oskicklig, ty det ordet: för eder, fordrar framför allt ett troende hjerta.

265. Hvilken skada medförf ovärdig nattvardsgång?

Genom ovärdig nattvardsgång blir mänskans andeliga tillstånd förvärradt och hennes answar förökat.

1 Kor. 11: 29. Den ovärdeligen äter och dricker, han äter och dricker sig sjelf domen, icke åtskiljande Herrens lefamen.

1 Kor. 11: 27. Hvilken nu ovärdeligen äter af detta bröd eller dricker af Herrens kalk, han blifwer saker på Herrens lefamen och blod.

för
syn-
i och
sann-
o till
iden
essa
a och
lifwa
ällig
nde?
fin
itan
är
för
ende
ig
blir
vär-
och
, icke
äter
han

farwes, kuppe jaffka taita pakoita: tia ändåst ulkoswaddetum ja ulkosnijofotum suddoi andagasluoitemi.

1 Kor. 14: 40. Sjaddus kaika sjätteslakai ja tjabbafit.

Ebr. 10: 22. Lakkanob kaikah tuodalats waimoin jakkon ålles nannoswuota sinn.

263. Mi lä jaffet taita pakoita?

Tat lä sangartemin suddo pajeel waimost wainotet taw, maw tah pakoh tåiwoteh.

Matt. 5: 6. Salogah läh tah, kuteh pârrâstoweh ja kâikâloweh reftesfârdogwuota mangai; jutte si kâkeh kâletowet.

264. Kuppe lä owokas ja farwetkenna mannat Herran effedesmallasi?

Tat, kuppe i tåbdå, ife sangarte sudos, ife jaffe Jesusa jatto-pakoita, ainat qwuoktastellemin tait utsaha, son lä owokas ja farwetkenna, jutte tat pako: tia ändåst, rauka ainasift jakkolats waimow.

265. Maggar wahagaw puokta owokas mannam ailes effedesmallasi?

Owokas mannema tjada Herran effedesmallasi wärrana almatja wuoig-nelats wuoke ja alde waftatus lassana.

1 Kor. 11: 29. Kuppe owokaslakai pârra ja jukka, son pârra ja jukka allasis duobmow, ko son i taka reudatusaw Herran rubmahest.

1 Kor. 11: 27. Kuppe owokaslakai pârra tate laipest jälla jukka tate kâlest, son sjadda sakkolatjan Herran rubmahi ja warrai.

266. Hwad böra wi iakttaga till und-
vikande af ovärdig nattvardsgång?

Wi skola under bön till Gud pröfwa
vårt hjerta och vår wandel efter hans
ord.

1 Kor. 11: 28. Pröfwe menniskan sig sjelf, och
äte så af det brödet och dricke af den kalken.

267. Hvarför är denna sjelfpröfning
nödwändig?

Sjelfpröfningen är nödwändig,
emedan wi utan den ej kunna rätt
inse vårt syndaförderf och således ej
heller hafwa någon rätt längtan efter
Kristus.

1 Kor. 11: 31. Om wi sjelfwe dömde os, så
worde wi icke dömde.

268. När tacka wi rätt för den wälfig-
nelse, som wi undfått i nattwarden?

Vi tacka rätt för nattwardens wäl-
signelse, när wi hafwa vår Frälsare
i trogen åminnelse och med hjerta,
mun och wandel bekänna och prisa
honom, som för os är död och upp-
stånden.

Kol. 3: 17. Allt det I gören med ord eller
gerning, det gören allt i Herrrens Jesu namn, och
tacken Gud och Fadern genom honom.

Lofwad ware Herren ifrån nu allt in till
ewighet. Amen.

266. Mait berrip mi taffkat fattema
teti etjame owočas mannamest Herran
ekfedesmallasi?

Mi kalkap, råkkåleten Jubmelaw,
alde pakö mielde åtsåtet mia waimow
ja wiesomaw.

1 Kor. 11: 28. Åtåtus almats etjas, ja nâu
pârrus son tate laipest ja juikkus tate kallest.

267. Mannes tat etjasåtsåtem lä tarbas?

Etjasåtsåtem lä tarbas, taina ko
mi tan paldalen äp mate rekteslakai
tåbdåt etjame suddopeiskow ja nâute
äpke rekteslakai wainote Křistusaw.

1 Kor. 11: 31. Jus mi lusime duobmet etjame,
te äp lulu duobmetowet.

268. Kåsse kitep mi rekteslakai tan
puoresjiwdnjadusa åudåst, maw mi läp
ådtjom ailes ekfedesmallasa sinn?

Mi kitep rekteslakai ailes ekfedes-
mallasa puoresjiwdnjadusa åudåst, ko
adnep mia Lånestejew jakkolats mui-
ton, ja waimoin, njalmin ja wiesomin
tåbdåstep so, kutte mia åudåst lä jab-
mam ja pajastjuodtjelam.

Kol. 3: 17. Kaika, mait ti taffabetet pakoi jälla
pargoikum, taw taffet Herran Jesuša nama sinn,
ja kitet Jubmelaw ja Atjew so tjada.

Hewetum lekus Herraa talle fitt ekewen
ailai. Amen.

Hustaflau.

1. För öfwerheten.

Nom. 13: 1—4. Ingen öfwerhet är utan af Gud: den öfwerhet som är, hon är skickad af Gud. Derför ho sig sätter emot öfwerheten, han sätter sig emot Guds skickelse; men de som sätta sig der emot, de skola få en dom öfwer sig. Ty de, som wäldet hafwa, äro icke dem till räddhåga, som wäl göra, utan dem som illa göra. Will du icke frukta för öfwerheten, så gör det godt är, så får du pris af honom; ty han är Guds tjenare dig till godo. Men gör du det ondt är, så må du rädas; ty han bär icke swärdet för gäfwes, utan han är Guds tjenare, en hämnare honom till straff, som illa gör.

2. För undersåtar.

Nom. 13: 1. Hvar och en ware öfwerheten, som wäldet hafwer, underdånig.

1 Petr. 2: 13, 14. Waren underdånige all mensklig ordning för Herrrens skull, ehwad det är konungen, såsom den öfwerste, eller besättningsmännerne, såsom de der sände äro af honom, de onda till straff och de goda till pris.

1 Tim. 2: 1, 2. Så förmanar jag nu, att man för all ting hafwer böner, åkallan, förböner och tacksgäelse för alla menniskor, för konungar och för all öfwerhet; på det wi måga lefwa uti ett roligt och stilla lefwerne i all gudaktighet och årlighet.

Kätetablō.

1. Äiwalatjaita.

Rom. 13: 1—4. Í kuttel äiwalats lä etja ko Submelest: tah äiwalatjah, kuteh läh, si läh Submelest pejatum. Nåu atte tat kuppe äiwalatja wuoste tjuodtjalasta, son tjuodtjalasta Submela pejatuja wuoste; walla tah, kuteh tjuodtjalasteh tan wuoste, falkeh ädtjot duobmow etjase paigel. Jutte tah, kuteh weldew adneh, äh lä pallon taiti, kuteh puorit takkeh, ainat pahatakkejita. Jus ih ton sita pallat äiwalatjest, te takla taw, mi puorre lä, ja ton ädtjoh suste mainow, jutte son lä Submela teudnar tunji puorren. Walla jus ton takah taw, mi paha lä, te pala; jutte i son qwuodde swerdew tässjai, ainat son lä Submela teudnar, haddoteje sunji pakatusan, kuppe pahaw takka.

2. Wuollelatjaita.

Rom. 13: 1. Färt almats lekes äiwalatjaita, kuteh weldew adneh, wuollekats.

1 Petr. 2: 13, 14. Leket wuollekatjah kai-kait almatji pejatusaita Herra tet, lekes konoges, nåu ko pajemus, jälla äiweálbmah, kuteh suste läh pejatum, pahatakkejita haddon, walla siji mainon, kuteh puorit takkeh.

1 Tim. 2: 1, 2. Te mon tal wakotaw, atte kaik äudemist taftatoweh waideamusah, räfkälwasah, äudåsträkkälwasah ja kitolwasah kaikai almatji äudåst, konogasai ja kaikai äiwalatjai äudåst, wai wiesolime juolles ja sieddos wiesomaw kaik jubmelpalolats-wuota ja kudnelatswuota finn.

Matt. 22: 21. Gifwen kessaren det kessa-
ren tillhörer, och Gud det Gud tillhörer.

3. För lärare i församlingen.

1 Tim. 3: 2—4; Tit. 1: 9. En biskop skall
vara ostrafflig, en hustrus man, wakande,
nykter, sedig, gästgifware, läraftig; ingen
drinkare, icke bitter, icke sniken efter slem
wining, utan mild, icke tråtosam, icke
girig, den sitt hus wäl förestår, den der
lydiga barn hafwer med all ärlighet. —
Den der håller sig wid det ord, som wiſt
är och lära kan; på det han må mägtig
vara att förmana genom helsosam lärdom
och öfwerwinna dem, som der emot säga.

2 Tim. 2: 15. Winnlägg dig att bewisa
dig Gud en bepröfwad och ostraffelig ar-
betare, som rätt delar sanningens ord.

1 Tim. 6: 11. Far efter rättfärdigheten,
gudaktigheten, tron, kärleken, tålmod, säft-
mod.

1 Tim. 4: 12, 16. War de trogna en
eftersyn i ord, i umgängelje, i kärlek, i
andan, i tron, i kyffhet. Haf akt på dig
sjelf och på lärdomen; blif i dessa stycken,
ty om du så gör, frälsar du dig sjelf och
dem, som dig höra.

1 Petr. 5: 1—3. Presterna, som äro ibland
eder, förmnar jag: föden Guds hjord,
som är ibland eder, och hafwen akt på
honom, icke nödige utan sjelfwiljande, icke
för slem winnings full utan af en god
wilja, icke heller såsom herrar öfwer sitt
folk, utan waren hjorden till efterdömelse.

kejja-
höror.

m.

o skall
lände,
ingen
flem
, icke
n der
et. —
wift
ägtig
rdom
säga.

ewisa
g ar-
d.

heten,
sakt-

a en
lefk, i
å dig
ycken,
lf och

bland
jjord,
ft på
e, icke
i god
r fitt
nelse.

Matt. 22: 21. Waddet keisari taw, mi
keisaren lä, ja Submeli taw, mi Subme-
len lä.

3. Åpatejita tjåggolwasan.

1 Tim. 3: 2—4. Tit. 1: 9. Bisoppa berri
årröt laitotak, alka nissunga ålmät, mårres,
jerbmalats, wuokof tåmåteminis, arwok
abmasi wuoste, kutte walljet åpata; i wai-
nok juukaleswuotai, ikk etsradakwuotai, ikk
wastes aufai, ainat libbes, i päfholats, i
hanes, kutte kåtes puorist tjuodtjota, känne
läh kulloges manah kaik kudnelatswuotain.
— Kutte pisso nanost tan pako finn, mi
wisses lä ja åpatet matta; wai son årro-
litja famokes kåbbatjak wakotet warres
åpatusa tjada ja åitet tait, kuteh tan
wuoste håleh.

2 Tim. 2: 15. Wigga wuosetet etjadt
Submela åudân reftesmielak ja laitotak
pargejen, kutte refteslakai juoka sadnasa
pafow.

1 Tim. 6: 11. Wigga reftesfärdogwuotai,
jubmelpalolatswuotai, jaffoi, kerewuotai,
tierdeswuotai, låjeswuotai.

1 Tim. 4: 12, 16. Åro jaffolatjaita puoi-
kaldakan pako finn, tåmåteme finn, kerew-
wuota finn, wuoigenen finn, jaffo finn,
skuordneswuota finn. Wakkjo etjadt ja
åpatusaw; piso tai pekki finn, jutte fo ton
nåu takah, te tjåutah ton etjadt ja tait,
kuteh fo kulleh.

1 Petr. 5: 1—3. Åspatejit tia kassan wa-
fotaw mon: piebmet Submela ålow, mi
lä tia kassan, ja kättjet taw, allet naggoft,
ainat etsmuoitolefest, allet wastes aufe tet,
ainat puore mielast, allet nåu fo herrah
tjåggolwasa patjel, ainat leket åloi puoi-
kaldakan.

4. För åhörare.

Ebr. 13: 7. Tänken på edra lärare, de eder Guds ord sagt hafwa, och efterföljen deras tro.

Ebr. 13: 17. Waren edra lärare lydige och följen dem, ty de waka öfwer edra själar, såsom de der räkenkap göra skola; på det de måga göra det med fröjd och icke med suckan, ty det är eder icke nyttigt.

Jak. 1: 22. Waren ordets görare och icke allenast hörare, bedragande eder sjelfwa.

Nom. 2: 13. De äro icke rättfärdige för Gud, som höra lagen, utan de som göra efter lagen, de warda rättfärdige hållne.

5. För gifte män.

Efes. 5: 25. I män, älfen edra hustrur, såsom och Kristus älskade församlingen och hafwer utgifwit sig sjelf för henne.

Efes. 5: 28, 29. Männerne skola älska sina hustrur såsom sina egna kroppar. Den sin hustru älskar, han älskar sig sjelf. Ty ingen hafwer någon tid hatat sitt eget fött, utan hellre föder och fodrar det, såsom och Herren församlingen.

1 Petr. 3: 7. I män, bon när edra hustrur med förflyt och gifwen det qwinliga kärllet, såsom det der swagast är, sin ära, såsom och medarfwingar till lifwets nåd.

Kol. 3: 19. I män, älfen edra hustrur och waren icke bittre emot dem.

6. För gifta qwinnor.

Efes. 5: 22—24. Hustrurna ware sina män underdåniga, såsom Herren; ty mannen är hustruns hufwud, såsom och Kristus

4. Kuldalejita.

Ebr. 13: 7. Muitet tia åpatejít, kuteh läh sárdnom tiji Submela pakow, ja tjuowwot sia jakkow.

Ebr. 13: 17. Kuldalaet åpatejitedte ja tjuowwot siaw, jutte si kátséh tia sieloi pirra, náu ko tah, kuteh kálféh lákow taikat, wai si taikitjeh taw awoin ja áh sjuoletemin, jutte tat i lä tiji auken.

Jak. 1: 22. Leket pakon takkeh, ja allet wall tan kuldalejeh, man tjada ti pettehetet etjadte.

Rom. 2: 13. Áh lä laga kuldalejeh refestesfárdogah Submela áudán, ainat kuteh laga mielde takkeh, si adnetoweh refestesfárdogen.

5. Waldom ålbmaita.

Efes. 5: 25. Ti ålbmah, etset nissunitedte, náu ko ai Kristus lä etsam tjåggolwasaw ja lä ulkoswaddam etjas tan áudåst.

Efes. 5: 28, 29. Ålbmah berrih etset nissunitissa, náu ko etjase rubmahit. Tat kuppe etsa nissunas, son etsa etjas. Jutte i lä aktak kássel wasjotam etjas ádtjew, ainat pus piebma ja måråta taw, náu ko ai Herra tjåggolwasaw.

1 Petr. 3: 7. Ti ålbmah kálfabetet jerbmalatswuotain tåmåtet tia alkailum, ja waddet siji, náu ko rafjeb pällai, sia kudnew, náu ko si ai läh qwoimarbolsatjah ellema arbmoi.

Kol. 3: 19. Ti ålbmah, etset affaitedte, ja allet åro karrasah sia wuoste.

6. Waldom nissunita.

Efes. 5: 22—24. Nissunah kálféh árrot ålbmaittissa wuollefatjah, náu ko Herrai; jutte ålmai lä nissuna áiwe, náu ko ai

är församlingens hufwud. Såsom nu församlingen är underdåning Kristus, så skola dock hustrurna uti all ting vara sina män underdåningar.

Tit. 2: 4, 5. Dvinnorna höra älska sina män, hafwa sina barn lära, vara sediga, kyssa, husaktiga, fromma, sina män underdåningar; på det Guds ord icke skall förmädaadt warda.

1 Petr. 3: 3, 4. Deras prydning skall icke vara utvärtes; utan om den fördolda menniskan i hjertat är utan wanl med saktmodig och stilla ande, det är kosteligt för Gud.

7. För föräldrar.

Ej. 38: 19. Fadren skall lära barnen Herrens sanning.

Efes. 6: 4. I fäder, reten icke edra barn till wrede, utan uppföden dem i tuft och Herrens förmaning.

Ordspr. 19: 18. Tufta din son, medan något hopp är.

8. För barn.

Efes. 6: 2, 3. Hedra din fader och din moder, hwilket är det första bud, som löfste med sig hafwer; på det dig skall väl gå och du må blifwa långlivad på jorden.

Kol. 3: 20. I barn, waren edra föräldrar lydiga i all ting, ty det täckes väl Herren.

Ordspr. 23: 25. Låt din fader och din moder glädja sig.

Ordspr. 19: 13. En galen son är sin faders sorg.

Ordspr. 1: 8. Hör din faders tuftan och förlåt icke din moders bud.

9. För husfäder och matmödrar.

Kol. 4: 1. I herrar, hwad lika och rätt är, det bewisen tjenarena, wetande, att I hafwen dock en herre i himmelen.

Kristus lä tjåggolwasä åiwe. Nåu ko tal tjåggolwasä lä Kristusi wuollekats, nåu falkeh ai nissunah kaiki sinne årrot ålb-maitissa wuollekatjah.

Tit. 2: 4, 5. Nissunah berrih etset ålb-maitissa ja etset manaitissa, ellet jerb-malatjan, fluordnesen, rajanesan kåtenissa, puorewiljolatjan, ålbumaitissa wuollekatjan, abma Submela pako laitetowoli.

1 Petr. 3: 3, 4. Sia härwa i kalka lekket ulkoldes, walla jus tjebos almats waimo sinn lä mainetaka, läjes ja sjawotes wuoigenin, tat lä arwon Submela åudån.

7. Attigita.

Ebr. 38: 19. Attje kalka åpatet manait tåbdåt Submela sadnasaw.

Efes. 6: 4. Ti attjeh, allet padtje manaitedte märrai, walla pajaspiebmet siaw pakatusan ja Herran wakotusan.

Åiw. p. 19: 18. Pakate pardnadt, ko ain tårwo lä.

8. Manaita.

Efes. 6: 2, 3. Kudnete attjadt ja ednad, mi lä wuostas buda, maina jatto akteum lä; wai tunji puorist sjaddali ja ton kukkan wiesolih ädnama nann.

Kol. 3: 20. Vi manah, leket aitigitedte kullogasah kaiki sinne, jutte tasa Herra puorist liko.

Åiw. p. 23: 25. Tipte attjadt ja ednad awow ådtjot.

Åiw. p. 19: 13. Kaiwes pardne lä attjas sis suorgon.

Åiw. p. 1: 8. Kuldale attjadt pakatusaw ja ale lappe ednad kättjolwasait.

9. Isedita ja emedita.

Kol. 4: 1. Vi isedah, taiket tia teudnarita mi hääras ja rekta lä, tietten, atte tian lä ai herra almen.

Luk. 10: 7. Arbetaren är sin lön värd.
5 Mos. 24: 14. Du skall icke förhålla
lönen för den, som torftig och fattig är.
Jes. 5: 4. Si, arbetarenas lön, hwilken
I dem svikligen ifrån haft hafwen, ropar.

10. För tjenstefolk.

Efes. 6: 5, 6, 8. I tjenare, waren hörlige
edra lekamliga herrar med räddhåga och
häfwan i edert hjertas enfaldighet, såsom
Kristus; icke tjenande allena för ögonen,
såsom menniskor till wilja, utan såsom
Kristi tjenare görande det Gud will utaf
hjertat; wetande, att hwad godt hvor och
en gör, det skall han igen få af Herren,
ehwad han är tjenare eller fri.

1 Petr. 2: 18. I tjenare, waren under-
dånige edra herrar med all fruktan, icke
allenast de goda och saktmodiga, utan och
de genwördiga.

Tit. 2: 9, 10. Förmana tjenarena, att
de äro sina herrar underdånige och uti all
ting behaglige, icke genswarige, icke otrogne,
utan all god trohet bewisande, på det de
måga pryda Guds vår Frälsares lärdom
i alla stycken.

11. För ungdom.

Pred. 12: 1. Tänk uppå din skapare i
din ungdom.

1 Petr. 5: 5. I unge, waren de gamle
underdånige. Hållen eder hårdt wid öd-
mjukheten, ty Gud står emot de högfär-
diga, men de ödmjuka gifwer han nåd.

Ordspr. 4: 23. Bewara ditt hjerta med
all flit, ty der utaf går lifwet.

värd.
hålla
g är.
vilkens
opar.

Luk. 10: 7. Pargeje anseta palkas.

5 Mos. 24: 14. Ih ton kalka adnalet
palkaw juste, kuppe waiwes ja häjo lä.

Iak. 5: 4. Käts, pargeji palka, maw ti
pettigeslakai lepet siast adnalam, tjuorwo.

10. Kaggita.

Efes. 6: 5, 6, 8. Ti kaggeh, kuldalaet rub-
melats iseditedte paloin ja tårgestemin wai-
mon wilpateswuota finn, nån fo Kristu-
saw; allet tjalmi teudnoin, nån fo tah,
kuteh wiggeh puoraken adnetowet almatjist,
ainat fo Kristusa teudnarah, kuteh wai-
most takkeh Submela situdaw; tietten,
atte mait puorit juokkehats tafka, tat mak-
setowa sunji ruoptot Herrast, jogo son lä
teudnar jälla luowas.

1 Petr. 2: 18. Ti teudnarah, leket isidi-
tedte wuollekatjah kaik paloin, allet tåssjo
wall taiti puorita ja låjesita, ainat ai
taiti karrafa.

Tit. 2: 9, 10. Wakote teudnarit, wai si
läh herraitissa wuollekatjah ja kaikki sinne
sia miela mielde, äh håla wuoste, äh nisse
maitek, ainat wuoseteh kaik puore åsfeldes-
wuotaw, wai si lulin härwetet Submelen
mia Lånestejen åpatusaw färt wuoksjot.

11. Nuoraita.

Pred. 12: 1. Usjote sjudnjetejadt nala
nuorawuota peiwitadt.

1 Petr. 5: 5. Ti nuorah, leket wuorra-
sita wuollekatjah. Pissot nanost wuolle-
geswuota finn, jutte Submel tjuodtjo stuo-
rastallejti wuoste, walla wuollekatjaita wadda
son armos.

Åiw. P. 4: 23. Ane kätjow waimodt
pirra kaik äljoin, jutte tat lä maddo
häggai.

Ordspr. 1: 10. Min son, om skallar locka
dig, så följ icke.

Gal. 6: 7. Hwad menniskan sår, det
skall hon också uppståra.

12. För alla menniskor.

Rom. 13: 9. Du skall älska din nästa
som dig sjelf.

Matt. 7: 12. Allt det I nu wiljen men-
niskorna skola göra eder, det gören I och
dem.

Rom. 12: 9, 10, 12, 15, 18. Kärleken ware
utan ffrymtan. Waren hvor med annan
wänlige uti broderlig kärlek. Waren glade
i hoppet, tålige i bedröfwelse, hållen på
bedja. Glädjens med dem, som glade är,
och gråten med dem, som gråta. Om
möjligt är, så mycket som till eder står,
så haſwen frid med alla menniskor.

När hvor och en sin syfbla sköter,
Så går allt wäl, ehwad oþ möter.

Morgon- och Aftonböner.

Morgonböner.

I Guds, Faderns och Sonens och den
Helige Andes namn. Amen.

Jag tackar dig, Gud, min käre him-
melske Fader, genom Jesu Kristus, din
älskade Son, att du i denna natt skyddat
mig för all skada och farlighet, och beder
dig, att du förlåter mig alla mina synder
och i denna dag nådeligen bewarar mig
för synd, olycka och allt ondt; så att
mitt lefwerne och alla mina gerningar
må vara dig behagliga. Jag öfwerlem-
nar mig med kropp och själ i dina hän-

Åiw. P. 1: 10. Pardnam, jüs pahatafke-
jeh to nälloteh, te ale tjuowo.

Gal. 6: 7. Mait almats saje, taw son
ai kalka tjuoppat.

12. Kaikit almatjita.

Nom. 13: 9. Ton kalkah etset qwuovimadt
nåu ko etjadt.

Matt. 7: 12. Kaika, maite fittabetet atte
almatjah falkeh taffat tiji, taw taffet ai
ti siji.

Nom. 12: 9, 10, 12, 15, 18. Kereswuot lekes
wana wilpawuotataka. Etset kuttet gwoi-
mitedte wieljalats kereswuotain. Awohet
täivo sinn, leket kierdesah waiwe sinn,
tjuodtjot nanost räkkäleme sinn. Awotal-
let taikum, kuteh awon läh, ja tjerrot tai-
kum, kuteh tjerromen läh. Jus matteles
lä, tan meren ko ti puoktebetet, te adnet
rafew kaik almatjikum.

Ko widnos talka fära kuppe,
Te kaikah ameh puorist jätteh.

Idetes- ja Efledesräkkälwasah.

Idetesräkkälwasah.

Jubmelen, Attjen ja Pardnen ja Ailes
Wuoigenen naman. Amen.

Mon kitaw to, Jubmel, mo keres almen
Attje, Jesus Kristusen, to etseles Pardne
tjada, atte ton mo tan ijan kaik skadhaast
ja wahagest warjelam läh, ja räkkälaw
to, wai luoitah munji kaikait mo suddoit
andagas, ja mo tan peiwen armosift war-
jelah suddost, wuorheteswuotast ja kaik
pahast; wai mo wiesom ja kaikah mo
pargoh lulin lekket to miela mielde. Mon
waddaw etjam aktan rubmahin ja sieloin

der; din faderliga vård ware mitt beskydd.
Amen.

Nåderike Gud och Fader, som skapat mig till ditt barn, öfwer hwilket du med hvarje morgon will låta din nåd vara ny, och derför låter mig åter upplefwa en ny dag, ware du för denna din nåd af allt mitt hjerta prisad. Herre, tag mig och de mina äfwen i dag i din faderliga vård. Gif, att jag må vara ett godt barn, på det mig må wäl gå i tid och ewighet. Amen.

Fader vår, som äst i himlom, helgadt warde ditt namn; tillkomme ditt rike; ske din wilje såsom i himmelen, så och på jorden; vårt dagliga bröd gif os i dag; och förlåt os våra skulder, såsom och wi förlåta dem os skyldige äro; och inled os icke i frestelse; utan fräls os ifrån ondo; ty riket är ditt och magten och härligheten i ewighet. Amen.

Herren wälsigne os och beware os; Herren upplyse sitt ansigte öfwer os och ware os nådigt; Herren wände sitt ansigte till os och gifwe os en ewig frid. I Guds, Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

Aftonböner.

I Guds, Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

Jag tackar dig Gud, min läre himmelske Fader, genom Jesus Kristus, din älskade Son, att du i denna dag skyddat mig för all skada och farlighet, och beder

to lietai sis; lekes to attjelats mārraha
mo warjelem. Amen.

Armoles Submel ja Attje, jukko läh
sjudnjetam mo etjadt mannan, juon paigel
ton färten ideten ådåstattah armodt, ja
tantet läh pajam mo wiesot tan ådå peiwe
raijsat, leke ton tan armodt åudåst kaij
wainostam hewetum. Herra, walde mo,
altan fuolkinam, ai udne etjadt attjelats
mārräheme wuollai. Wadde, wai mon
årrolim puorre mannan, wai munji puo-
rist jättali aiken ja ekewasan. Amen.

Attje mian, jukko läh alme sinn, aile-
sen sjaddus to namma; våtus to rika;
sjaddus to situd ko alme sinn, nāu ai
ädnama nann; mia färt peiwatsa laipew
wadde mijt udne; ja suoite mijt mia lai-
kot andagas, nāu ko ai mi suoitep mia
wälkolatjita; ja ale fislaide miaw fättja-
lebmaj; walla warjele miaw pahast; jutte
to lä rika ja fabmo ja härlogwuot ekewen
aikai. Amen.

Herra puoristijiwdnjadus miaw ja war-
jelus miaw; Herra pajastjuoukus arodeas
mia paigel ja årros mijt armoles; Herra
jårgålus arodeas mia kaij ja waddus mijt
ekewe rafew. Submelen, Attjen ja Pard-
nen ja Ailes Wuigenen naman. Amen.

Ekkedesräkkålwasah.

Submelen, Attjen ja Pardnen ja Ailes
Wuigenen naman. Amen.

Mon kitaw to Submel, mo keres almen
Attje, Jesus Kristusen, to etseles Pardne
tjada, atte ton mo tan peiwen kaij skad-
hast ja wahagest warjelam läh, ja räkkå-

dig, att du förlåter mig alla mina synder och i denna natt nådeligen bewarar mig för synd, olycka och allt ondt; så att jag må trygg hwila och till din ära glad upp-wakna. Tag öfwerlemnar mig med kropp och själ i dina händer; din faderliga vård ware mitt beskydd. Amen.

Vaka öfwer oþ, Herre, himmelske Fader, och bewara oþ för allt ondt, både till kropp och själ; gif oþ nåd att i denna natt trygge hwila under ditt beskärm; genom din Son, Jesus Kristus, vår Herre. Amen.

Fader vår m. m.
Herren wälsigne oþ m. m.

Bordsböner.

Före måltiden.

Allas ögon lita till dig, Herre, Allsmägtige. Du gifwer dem mat i sin tid; du uppläter din milda hand, och allt det, som lefwer, mättar du till behaglighet. Åra ware Fadern och Sonen och den Helige Ande i tid och ewighet. Amen.

Fader vår m. m.

Wälsigna oþ, Herre Gud, himmelske Fader, och dessa dina gåfvor, som du till kroppens uppehälle mildeligen förlänat oþ, och gif oþ din heliga nåd, att vi mättligen och med tacksamhet mottaga och nyttja dem; genom din Son, Jesus Kristus, vår Herre. Amen.

Gud, med en nødorftig spis
Du oþ styrker här i lifvet.

law to, wai luoitah munji kaikait mo
suddoit andagas, ja mo tan ijan armosift
warjelah suddost, wuorbeteswuotast ja kaik
pahast; wai mon luliw fieddosift wuoig-
nastet ja to kudni awon kâtsâjet. Mon
waddaw etjam aftan rubmähin ja sieloin
to kietai sis; lekes to attselats märraha
mo warjelem. Amen.

Kâtse mia paigel, Herra, almen Attje,
ja warjele miaw kaik pahast, kâbbatja
rubmaha ja sielo kautoi; wadde mijt ar-
mow tan ijan to märräheme wuolen fied-
dosift wuoignastet; to Pardnen, Jesus
Kristusen, mia Herra tjada. Amen.

Attje mian j. w.
Herra puoristssjwdnjadus miaw j. w.

Mallasirâkkaalwasah.

Malla sa åudâlen.

Kaikai sjalmeh kättjeh tunji, Herra,
kaikwekkes. Ton waddah siji piebmow
aikenissa; ton rapah libbes kietadt ja kâl-
letah kaik taw, mi wieso, wainotemes mield.
Rampo lekes Attjai ja Pardnai ja Ailes
Wuoigeni aiken ja ekewasan. Amen.

Attje mian j. w.

Puoristssjwdnjade miaw, Herra Submel,
almen Attje, ja tait to waddaltafrait, mait
ton mijt rubmaha piebmon libbesift wad-
dam läb, ja wadde mijt ailes armott, wai
mi tait muddaflakai mattalime tuostot ja
niktet; to Pardnen, Jesus Kristusen, mia
Herra tjada. Amen.

Pârrâmaast ja jukkamaast
Lekes tunji, Submel, kudne.

Låt oss njuta, hwad du gifwit,
Måttligt och ditt namn till pris.

Efter måltiden.

Tacken Herren, ty han är god, hans mildhet warar i ewighet, han mättar den hungrige och uppfyller jorden med sin välsignelse. Åra ware honom i tid och ewighet. Amen.

Fader vår m. m.

Vi tacka dig, himmelske Fader, för dessa dina gåfvor, som du låtit oss af din mildhet mottaga, och bedja dig, att såsom vår kropp af denna spis undfått sin näring, också vår själ må af ditt heliga ord styrkas och wederqwicks; genom din Son, Jesus Kristus, vår Herre. Amen.

För mat och dryck dig ware lof, o Gud!
Lär mig i tro att hålla dina bud.

Syndabekännelsen.

Jag, fattig, syndig menniska, som med synd född jemwäl sedan i alla mina lifsdagar på mångfaldigt sätt emot dig brutit hafwer, bekänner af allt hjerta inför dig, helige och rättfärdige Gud, kärleksrike Fader, att jag icke hafwer äflskat dig öfwer allting, icke min nästa såsom mig sjelf. Emot dig och dina heliga bud hafwer jag syndat med tankar, ord och gerningar, och wet mig för den skull en ewig fördömelie wärd vara, om du skulle få döma mig, som din rättvisa kräfwer och mina synder förtjent hafwa. Men nu hafwer du, käre himmelske Fader, utlofwat att med mildhet och nåd omfatta alla hotfärdiga synpare, som sig till dig omvända och med

Färtén aiken, nån ai udne
Muddoi niktaime taft.

Mallasa mangelen.

Kitet Herraw, jutte son lä puorre, alde
libbeswuot årro ekewen aikai, son kalleta
nälgojít ja teuda ädnamaw etjas puore-
ssiwdnjadusain. Rambo lekes sunji aiken
ja ekewasan. Amen.

Attje mian j. w.

Mei kitet to, almen Attje, tai to wad-
daltakai åudåst, mait ton läh pajam mia
puorewuotestat tuostot, ja räffalep to, wai
nån fo mia rubme tate piebmost fallanam
lä, nån luli ai mia siello to ailes pakoin
nannostowet ja swargalowet; to Pard-
nen, Jesus Kristusen, mia Herra tjada.
Amen.

O Submelam, to kitaw waimositt,
Jutt tall läh kalletam mo tarbasift.

Suddotåbdåstem.

Mon waiwan, suddokes almats, juukko
suddoin rägatum kaiki ai wiesom peiwi-
nam mäddelakai to wuost mäddam läw,
tåbdåstaw kaikast waimostam to åudåñ,
ailes ja reftesfärdog Submel, keremielak
Attje, atte iw lä etsam to kaiki paigel,
iwke qwoimam nån fo etjam. To ja
ailes kättjomitadt wuost läw mon ussjol-
mi, pakoi ja pargoikum mäddam, ja tie-
taw atte läw tanteti wälloges ekewe duob-
moi, jus ton mo näute duobmet lulih,
fo to reftswiseswuot rauka ja mo suddoh
ansetam läh. Walla talle läh ton, kerem
almen Attje, täiwotam wuolleswuotain ja
armoin tuostotet kaikait puorraneje sud-
darit, kuteh etjase to kåif járgåleh ja elleje

en lefwande tro fly till din faderliga barmhertighet och Frälsarens Jesu Kristi förtjenst. Med dem will du öfwerse, ehwad de emot dig brutit hafwa, och aldrig mer tillräkna dem deras synder. Deruppå förlitar jag mig, arme syndare, och beder dig trösteligen, att du, efter samma ditt löfte, wärdes vara mig miskundsam och nådig samt förlåta mig alla mina synder, ditt heliga namn till pris och ära.

* *

Den allsmägtige, ewige Gud, för sin stora, outgrundliga barmhertighet och Frälsarens Jesu Kristi förtjenst, förlåte os alla våra synder och gifwe os nåd att hätttra vårt lefwerne och få med honom ett ewigt lif! Amen.

lig
risti
wad
mer
förs
eder
ditt
och
der,

fin
räl-
alla
ttra
vigt

jäkko in patareh to attjelats armoleswuota ja Lånestje Jesus Kristusa anseteme kåif. Taggar puorraneje suddarita sitah ton armoles årröt, ikke kolté si to wuost läh mäddam, ja ih lässel wiel läkkåt siji sia suddoit. Tan to tåiwotasa nala åsfeldaw mon, waiwes suddar, ja råkkålaw to tårwosift, wai ton, tanka to tåiwotasa mielde, årrölih munji wuolles ja armoles ja andagas luoitalih munji kaikait mo suddoit, to ailes nammal rampon ja kåudnen.

* *

Tat kaikwekkes, ekewe Submel, etjas stuora åtsåtekes armoleswuota ja Lånestje Jesus Kristusa anseteme tet, luoitits mijj kaikait mia suddoit andagas ja wad-dits mijj armow puoretet mia wiesomaw ja ådtjot suina ekewen elemaw! Amen.

